

خبرنامه سال پانزدهم، شماره ۵۴ ■ بهار ۱۳۹۴

سخن اول

فرهنگستان علوم و آینده‌اش (دکتر رضا داوری اردکانی)

اخبار و گزارش‌ها

انتصاب دکتر محمدرضا شمس اردکانی به سمت دبیر فرهنگستان علوم

انتصاب دکتر حسن ظهور به سمت رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری فرهنگستان علوم

برگزاری جلسه هیأت‌انضامی فرهنگستان‌ها به ریاست دکتر اسحاق جهانگیری

یکمصد و یازدهمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم

دیدار رئیس آکادمی علوم اجتماعی ویتنام با رئیس فرهنگستان علوم

دیدار رئیس آکادمی علوم چین و رئیس TWAS با رئیس و اعضای شورای علمی فرهنگستان علوم

امضای یادداشت تفاهم همکاری میان فرهنگستان علوم ایران و آکادمی علوم موزمبیک

جلسه هم‌اندیشی تخصصی آب در بخش کشاورزی: چالش‌ها و تناقض‌ها

اولین دوره معرفی و تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور

خلاصه طرح خاتمه‌یافته «ارزیابی ساختار و کارکرد نظام برنامه‌ریزی توسعه و عوامل

و منابع تحقق اهداف برنامه‌های توسعه در ایران»

بنیانه همایش گروه علوم کشاورزی: «پهرو برداری پایدار از منابع خاک کشور»

اعضا

منافع ملی و حقوق بشر جهانی: سخنرانی دکتر سیدمصطفی محقق داماد

ابوریحان بیرونی: سخنرانی دکتر یوسف نبوتی

علم و فناوری در کشور: گفتاری از دکتر مهدی گلشنی

حادثه نزرگ انفجار چاه نفت در خلیج مکزیک، یک تجربه: HSE: سخنرانی دکتر امیر بدخشانی

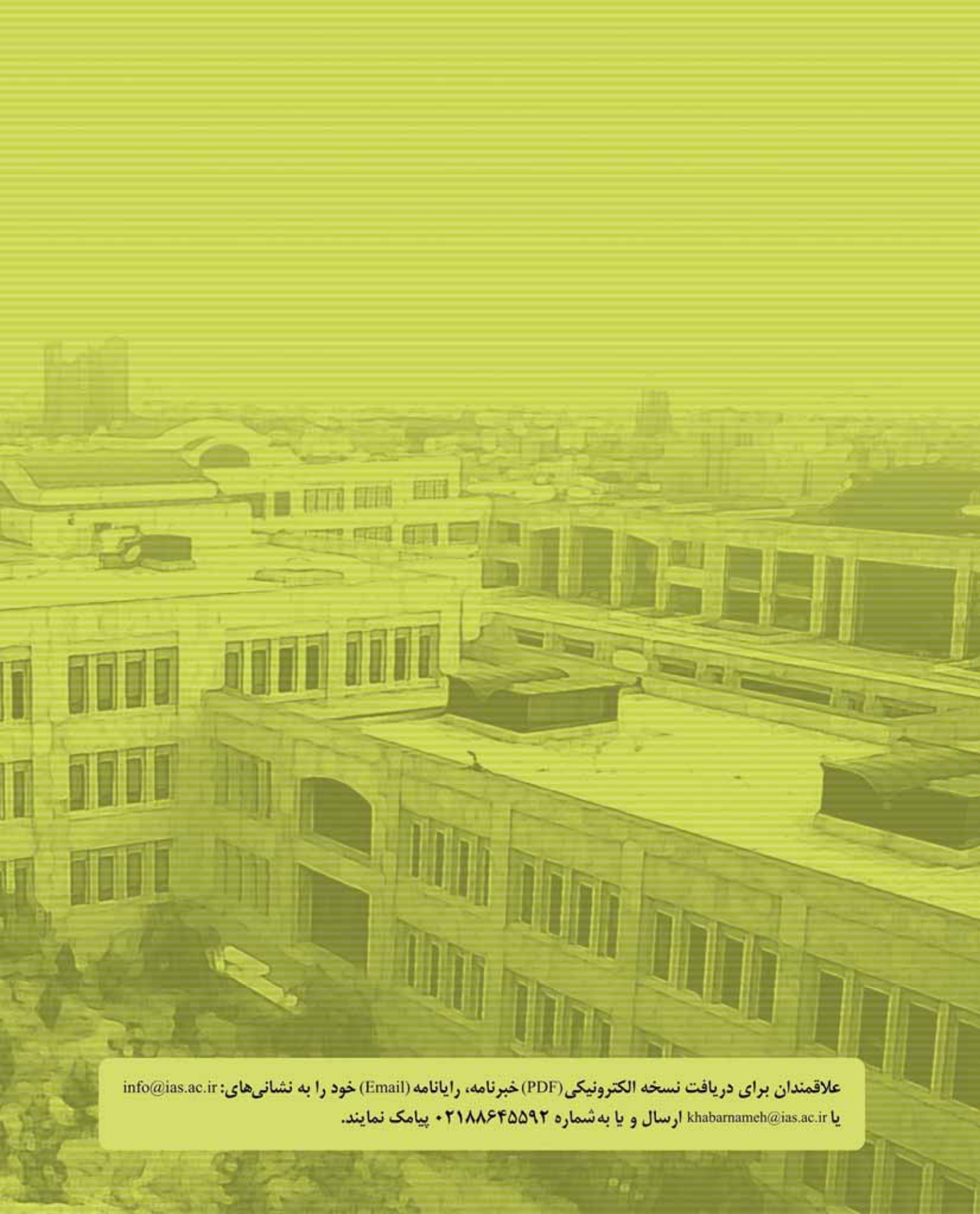
معرفی

مختصری از زندگی‌نامه علمی پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور.

منتخب فرهنگستان علوم - ۱۳۹۴

آکادمی علوم آتریش

کتاب

علاقمندان برای دریافت نسخه الکترونیکی (PDF) خبرنامه، رایانامه (Email) خود را به نشانی‌های: info@ias.ac.ir یا khbarnameh@ias.ac.ir ارسال و یا به شماره ۰۲۱۸۸۶۴۵۵۹۲ پیامک نمایند.

فرهنگستان علوم
جمهوری اسلامی ایران

The Academy of Sciences
Islamic Republic of Iran

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرهنگستان علوم
جمهوری اسلامی ایران

The Academy of Sciences
Islamic Republic of Iran

خبرنامه، سال پانزدهم، شماره ۵۴ ■ بهار ۱۳۹۴
به همراه ضمیمه شماره ۳: «مسائل تاریخی و قدرت سیاست»

صاحب امتیاز: فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

مدیر مسئول: دکتر رضا داوری اردکانی
سرمدیر: دکتر محمدرضا شمس اردکانی
مدیر داخلی: مهندس سیدعلی پزشکی
مدیر هنری: مجید میرابزاده

نشانی: تهران، بزرگراه شهید حقانی، خروجی فرهنگستان‌های
جمهوری اسلامی ایران و کتابخانه ملی، فرهنگستان علوم، دفتر ریاست
کدپستی: ۱۵۳۷۶۳۳۱۱۱ - صندوق پستی: ۱۹۳۹۵/۵۳۱۸
تلفن: ۸۸۶۴۵۵۹۲ - دورنگار: ۸۸۶۴۵۵۹۸
تارنما: www.ias.ac.ir - رایانامه: info@ias.ac.ir
شماره سامانه پیامک فرهنگستان: ۰۲۱۸۸۶۴۵۵۹۲
«مسئولیت مطالب به عهده گویندگان و نویسندگان است»

فهرست

۶

■ فرهنگستان علوم و آینده‌اش

دکتر رضا داوری اردکانی

۱۷

■ انتصاب دکتر محمدرضا شمس اردکانی به سمت دبیر فرهنگستان علوم

■ انتصاب دکتر حسن ظهور به سمت رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری

■ برگزاری جلسه هیأت امنای فرهنگستان‌ها با حضور معاون اول رئیس‌جمهور

■ دیدار نوروزی اعضا و کارمندان با رئیس فرهنگستان علوم

■ جلسات شورای علمی

■ یکصد و یازدهمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم

■ انتصابات جدید

■ جلسات شورای پژوهشی

■ طرح‌های پژوهشی فرهنگستان (بهار ۱۳۹۴)

■ دیدار کاردار سفارت ژاپن با رئیس فرهنگستان علوم

■ دیدار رئیس آکادمی علوم ویتنام با رئیس فرهنگستان علوم

■ دیدار رئیس آکادمی علوم چین و رئیس TWAS با رئیس و اعضای شورای علمی فرهنگستان علوم

■ دیدار رئیس آکادمی علوم چین با دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی

■ امضای یادداشت تفاهم همکاری میان فرهنگستان علوم ایران و آکادمی علوم مغولستان

■ دیدار معاون هماهنگی و نظارت معاون اول رئیس‌جمهور با رئیس فرهنگستان علوم

■ اعلام آمادگی صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور برای همکاری با فرهنگستان علوم

■ محققان باید فناوری‌ها و علوم نوین را کاربردی کنند

سخنرانی دکتر حسن ظهور

■ بازدید اعضای شاخه مهندسی محیط‌زیست و انرژی فرهنگستان از مناطق با پرتوآبی طبیعی رامسر

■ جلسه شورای همگانی گروه علوم مهندسی

■ درگذشت استاد فقید دکتر سید رحیم مشیری عضو وابسته گروه علوم انسانی

■ پیام تسلیت رئیس فرهنگستان علوم به مناسبت درگذشت استاد فقید دکتر صادق آیینموند

■ مراسم نکوداشت استاد دکتر احسان اشراقی

■ یادداشت رئیس فرهنگستان علوم پیرامون کمیته انتخاب رؤسای دانشگاه‌ها

■ نشست شاخه مهندسی شیمی فرهنگستان با دانشکده‌های مهندسی شیمی

■ جلسه هم‌اندیشی تخصیص آب در بخش کشاورزی: چالش‌ها و تناقض‌ها

■ اولین دوره معرفی و تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور

■ اولین دوره اعطای «جایزه دکتر رضا داوری اردکانی»

■ اخبار کوتاه

■ خلاصه طرح خاتمه‌یافته «ارزیابی ساختار و کارکرد نظام برنامه‌ریزی توسعه و عوامل و موانع تحقق اهداف برنامه‌های توسعه در ایران»

■ بیانیه همایش گروه علوم کشاورزی: «بهربرداری پایدار از منابع خاک کشور»

۴۴

■ منافع ملی و حقوق بشر جهانی

سخنرانی دکتر سیدمصطفی محقق‌داماد

■ ابوریحان بیرونی

سخنرانی دکتر یوسف ثبوتی

■ علم و فناوری در کشور

گفتاری از دکتر مهدی گلشنی

■ حادثه بزرگ انفجار چاه نفت در خلیج مکزیک، یک تجربه HSE

سخنرانی دکتر امیر بدخشانی

۵۶

■ مختصری از زندگینامه علمی پژوهشگران جوان برجسته در رشته‌های علوم پایه

■ کشور، منتخب فرهنگستان علوم-۱۳۹۴

■ آکادمی علوم اتریش

۶۱

■ از محسوس تا معقول

■ تحصیل نامشروع مال در حقوق اسلامی

■ درباره نمایشنامه افسانه پادشاه و ریاضیدان

■ باکتری‌شناسی عمومی

■ زبان تخصصی مهندسی مکانیک

رضا داوری اردکانی

فرهنگستان علوم و آینده‌اش

از بی‌خبری است، لابد علاقه و نیازی به شناختن ندارند و اگر اطلاع و خبری هم به آنها داده شود اعتنا نمی‌کنند ولی اگر مقصود از شناختن ناچیز دانستن نام و وجود فرهنگستان است، دولت که بودجه آن را تأمین می‌کند و مقام‌های دولتی که در هیأت امنای آن هستند و دانشگاه‌هایی که استادانشان عضو فرهنگستانند چگونه می‌توانند وجود و کار و بار آن را به چیزی نگیرند. آنها اگر قصوری در کار فرهنگستان می‌بینند باید تذکر دهند و مگر تاکنون نظری یا مشورتی خواسته‌اند که بی‌جواب مانده باشد. اگر مراد از شناختن این باشد که ندانند این سازمان چه توانایی‌هایی دارد به صرف اینکه وظایف و اعضای فرهنگستان معرفی شوند، شناسایی حاصل نمی‌شود. پس چگونه می‌توان و باید فرهنگستان و توانایی‌های آن را شناساند. مسلماً قصد همکاران در شناساندن فرهنگستان معرفی سازمان و تشکیلات و اعضا نیست. فرهنگستان اگر می‌خواهد خود را بشناسد و به دیگران بشناساند کافی نیست که بگوید مجمع دانشمندان ممتاز است و چند عضو دارد و تخصص هر یک از اعضا چیست بلکه باید بگوید چه کرده است و چه می‌تواند بکند و از کاری که کرده است و می‌خواهد بکند، بگوید. من از سال‌ها پیش به این می‌اندیشیده‌ام که فرهنگستان چه می‌تواند بکند و کشور از کارش چه بهره‌هایی می‌تواند ببرد. شاید بعضی دیگر از اعضا نیز به این پرسش اندیشیده باشند و به پاسخی رسیده یا

۱- اگر از ما بپرسند که فرهنگستان علوم تا چه حد در ادای وظایف خود موفق بوده و چه می‌توانسته است بکند که تاکنون نکرده است و هم‌اکنون چه می‌تواند بکند چه پاسخی می‌دهیم؟ نظر بعضی از همکاران این است که اگر سازمان‌های دولتی و مراکز علمی و فرهنگی آشنایی بیشتر و رابطه نزدیکتری با فرهنگستان داشتند منشأیت اثر این مجمع علمی در گردش بهتر چرخ کارها و توسعه علمی-تکنیکی کشور بیشتر می‌شد. با این رأی خیلی زود نباید موافقت یا مخالفت کرد بلکه باید قدری درباره آن اندیشید تا شاید بتوان مسئله را به صورتی دقیقتر طرح کرد و با تأمل و تحقیق به نسبتی که میان فرهنگستان و دولت و مؤسسات اقتصادی و فرهنگی وجود دارد یا باید وجود داشته باشد، پی برد. در کار پژوهش و تحقیق، رسیدن به طرح درست مسئله، شرط اصلی و اساسی حل آن است. مسئله‌ای که بد و نادرست مطرح شده باشد، پاسخ ندارد و اگر به چنین مسئله‌ای پاسخ بدهند چه بسا که این پاسخ مایه گمراهی شود. راست می‌گویند که فرهنگستان چنانکه باید شناخته شده نیست. اکنون فرهنگستان بیست و پنج سال عمر دارد. آیا گذشت بیست و پنج سال کافی نیست تا یک سازمان و مؤسسه علمی که جمعی از بزرگان و نخبگان دانش کشور در آن گرد آمده‌اند، شناخته شود. اگر حقیقتاً سازمان‌های علمی و فرهنگی و اقتصادی و صنعتی کشور، فرهنگستان را نمی‌شناسند و شناختنش

در طلب پاسخ باشند. ما تا زمانی که برای این پرسش پاسخی نیافته‌ایم هر چه بکنیم در حد ادای وظایف شغلیمان است اما برای اینکه بتوان به پاسخ این پرسش رسید به پرسش دیگری باید اندیشید. آیا وقتی فرهنگستان تشکیل شد ما چه نیازی به آن داشتیم؟ فرهنگستان را دولت تأسیس کرده و از ابتدا سازمانی وابسته به دولت بوده است. آیا دولت احساس کرده بود که جای سازمانی به نام فرهنگستان خالی است و مسائلی هست که فرهنگستان با ترکیبی از دانشمندان همه رشته‌های علمی می‌تواند آنها را حل کند؟ به نظر نمی‌رسد که دولت چنین نیازی احساس می‌کرده است. زیرا در طی این بیست و چند سال هیچ نظر مشورتی از فرهنگستان نخواست و گاهی هم که در نشریات فرهنگستان بعضی سیاست‌های علم نقد شده به آن وقعی نهاده نشده است. البته در این اواخر در مورد سیاست علم و تدوین برنامه توسعه صنعت و فناوری و مشکل آب و خاک و هوا و جنگل و ... نظرهایی از سوی اعضا و گروه‌های علمی فرهنگستان اظهار شده است که باید دید آن نظرها تا چه اندازه به کار دولت می‌آید. تا اینجا بنا بر این بود که حکومت و دولت نیاز مشخصی به فرهنگستان نداشته است و ندارد. پس چرا آن را تأسیس کرده است؟ می‌دانیم که در کشورهای اروپایی از چند قرن پیش آکادمی‌ها یا سازمان‌های مشابه آن با نام‌های دیگر وظیفه نظارت بر علم و فرهنگ کشور را برعهده داشته‌اند. این آکادمی‌ها به نحو کم و بیش خود به خودی و طبیعی پدید آمده و وابستگی چندان به دولت و حکومت نداشته‌اند. ما هم وقتی به فکر تأسیس آکادمی افتادیم که پژوهش در دانشگاه‌ها و مراکز علمی کم و بیش آغاز شده بود و طبیعی بود که از علم و پژوهش در تدوین و اجرای برنامه توسعه استفاده شود. پس وظیفه ما معلوم بوده است و نمی‌توانیم بگوییم که چون دولت از ما درخواستی نداشته است ما هم طرحی پیشنهاد نکردیم. ما به حکم وظایف مقرر در اساسنامه می‌بایست راه توسعه علم را بیابیم و نشان دهیم. این کار آسان نبود ولی ما دشواری و اهمیت آن را چنانکه باید درک نکردیم. سازمانی هم که در اساسنامه طراحی شده بود برای این کار مناسب نبود. صرف‌نظر از اینها فرهنگستان یک سازمان نوپدید بود و مدتی می‌بایست بگذرد تا بتواند جایگاه خود را پیدا کند و دریابد که علم در کشور چه جایگاهی دارد و راه آینده‌اش کدامست. ما اگر می‌خواهیم خود را بشناسیم و بشناسانیم باید وضع علم کشور و مشکل‌های راه آن را بشناسیم. فرهنگستان سازمانی برای درک شرایط توسعه و پیشرفت علم کشور است.

۲- بیست و پنج سال پیش که فرهنگستان علوم تأسیس شد نظامی

شبیه به نظم دانشگاه برای آن در نظر گرفته شد ولی وظیفه فرهنگستان چیز دیگری بود و میان وظیفه و سازمان تناسبی باید وجود داشته باشد. کار دانشگاه آموزش و پژوهش است و این هر دو را متخصصان به عهده می‌گیرند. دانشگاه گروه‌های تخصصی علمی و استادان متخصص دارد که درس تخصصی خود را تدریس می‌کنند، پژوهششان هم در مسائل تخصصی است. فرهنگستان نه مؤسسه آموزشی است و نه وظیفه پژوهشی دارد. پس چرا باید سازمان و ترتیبی مثل دانشگاه داشته باشد و اعضایش عضو گروه‌ها و شاخه‌های تخصصی باشند. شاید آن زمان که اساسنامه نوشته می‌شد فراموش شد که سازمان هر مؤسسه هرچه باشد باید متناسب با اهداف و وظایف آن باشد تا از عهده ادای وظایف مقرر برآید. وقتی وظیفه فرهنگستان یافتن راه‌های ارتقاء سطح علم و آینده‌نگری توسعه جامع کشور است، دانشمندان همه رشته‌های علم باید در آن حضور داشته باشند تا علاوه بر نظری که احياناً درباره علم و دانشگاه دارند وضع علم تخصصی خود و مشکلات آموزش و پژوهش و نیز تفاوت آن مشکلات با مشکلات علوم دیگر را در وقت ضرورت بگویند ولی برای رفع این نیاز تشکیل گروه‌های علمی تخصصی لازم نیست. کار اصلی فرهنگستان تحقیق و تأمل در شرایط علمی و فرهنگی و مادی و اقتصادی کشور و شناختن نیازها و اولویت‌ها و تدوین برنامه مناسب برای توسعه علم کشور است. در واقع اعضای فرهنگستان باید به آینده کشور بیندیشند و ببینند که علم در جلوگیری از آسیب‌ها و خطرها و برآوردن نیازها و سامان‌بخشیدن به کارها و روابط و مناسبات چه مددی می‌تواند برساند. پس فرهنگستان گرچه به نظارت متخصصان همه علم‌ها نیاز دارد از گروه‌های تخصصی چندان بهره‌ای نمی‌برد. در آغاز کار هم فکر کردیم که بهترین کاری که گروه‌های تخصصی می‌توانند انجام دهند تهیه گزارشی از وضع علم و دانشگاه و رشته‌های علمی در کشور است. کوشش‌هایی که در این راه شد بی‌نتیجه نبود اما انتظارات را برآورده نکرد. گروه‌های علمی و متخصصان باید کار علمی و پژوهشی بکنند و توقع کار برنامه‌ریزی علم از آنها نباید داشت مگر اینکه فرهنگستان دیوار تخصص را بردارد و دانشمندان رشته‌های گوناگون بنشینند و با مطالعه و همفکری راه بجویند. در فرهنگستان مجال و فرصت خوبی پیش آمده است که گفتگویی میان علم‌ها (و نه فقط میان عالمان) آغاز شود. پیداست که دولت و کشور در اتخاذ تدابیر و تصمیم‌ها، کمتر به دقایق علوم که در تخصص دانشمندان است نیاز دارد و هر وقت چنین نیازی پیدا شود، بی‌واسطه و بدون اینکه به دانشگاه و فرهنگستان و

پژوهشگاه کاری داشته باشد مستقیماً به متخصصان رجوع می‌کند و انجمنی دولت معاونت علمی و فناوری، وزارت علوم و وزارت بهداشت دارد و ارتباطش با دانشمندان هم از طریق آنهاست. گروه‌های علمی در دانشگاه‌ها هست و به نظر نمی‌رسد تکرار آنها در فرهنگستان لازم باشد و اگر لازم باشد کافی نیست. گمان نشود که شأن و مقام فرهنگستان را نادیده گرفته‌ام. قصد من روشن کردن جایگاه فرهنگستان و درک توانایی‌های آن در رفع نیاز کشور است. در این کار باید مواظب باشیم که بر اثر تعلق خاطر به فرهنگستان قصورها را توجیه نکنیم و سخنان صرفاً در دفاع از فرهنگستان نباشد. اگر می‌خواهیم فرهنگستان جایگاه خود را در کشور پیدا کند باید توانایی و جایگاهش را بشناسیم و حد آن را بدانیم. درست است که دولت به فرهنگستان نیاز صریح و روشن نداشت اما آن را به قصد تفنن و بازی هم تأسیس نکرد، بلکه درختی را کاشت و نهالی را عرس کرد به این امید که پس از گذشت زمان تنومند و استوار شود و بر و بار دهد.

۳- در باب معنی نیاز به علم و درک چند و چون آن نیز باید توضیحی داده شود. نظر شایع و رایج و البته تا حدی مبهم و مجمل این است که علم باید مفید باشد. مراد از فایده معمولاً فایده برای زندگی هر روزی است یا درست بگویم تلقی این است که علم باید کاربردی باشد و مشکلی از مشکل‌های زندگی را رفع کند. کاش می‌توانستیم فکر کنیم که ما از علم مفید تا چه اندازه استفاده می‌کنیم و می‌توانیم استفاده کنیم. در هر صورت مقام علوم پزشکی و مهندسی معلوم است و در جهان توسعه‌نیافته و در حال توسعه جوانان و به طور کلی مردم هم بیشتر به این علوم اقبال می‌کنند. در مفید بودن و مؤثر بودن علوم فیزیک و بیولوژی و شیمی و زمین‌شناسی و کشاورزی هم تردید نیست اما اثر و تأثیر این علوم از طریق مهندسی و پزشکی صورت تحقق پیدا می‌کند. در مورد علوم انسانی قضیه قدری دشوار است زیرا هیچ‌کس به آسانی نمی‌تواند بگوید که تاریخ و فلسفه به چه کار می‌آیند. شاید در مورد روان‌شناسی و حقوق و جامعه‌شناسی و بخصوص اقتصاد مشکل چندان شدید نباشد. این تقسیم علوم به اعتبار مفید بودنشان به طور کلی و البته در ظاهر درست است ولی باید توجه کرد که اولاً فایده محدود به فایده مستقیم و ظاهر نیست. ثانیاً صاحبان علم کاربردی در همه‌جا یکسان مفید نیستند. فیلسوفان و مورخان و دانشمندان علوم انسانی هم که در ظاهر در هیچ‌جا به کار نمی‌آیند باید دید که اگر نباشند چه می‌شود. اگر وجود اینها زائد است پس وجود و نفوذشان در دانشگاه و مراکز علمی و سازمان‌های برنامه‌ریزی و اداری

اروپای غربی و ژاپن و آمریکا چه وجهی دارد؟ می‌دانیم که زندگی باید نظامی داشته باشد تا بتوان از دانش و مهارت پزشک و مهندس و شیمیدان و جامعه‌شناس بهره برد. از ابتدای آشنایی با تجدد معلوم بوده است که کشور به پزشک و مهندس نیاز دارد اما نکته‌ای که به آن توجه نشده است و هنوز هم نمی‌شود این است که اولاً به صرف وجود مهندس، تکنولوژی توسعه نمی‌یابد. ثانیاً نمی‌شود گفت که چون به مهندس نیاز داریم پس به هیچ علم دیگر نیاز نداریم زیرا علوم اگر وحدت نداشته باشند لااقل در تناسب و تعادل با یکدیگر بسط می‌یابند. دانشمندان و مهندسان همه باید در نظام علمی-تکنیکی در جایگاه خود قرار گیرند تا وجودشان منشاء فایده شود. کشور ما نه فقط در قیاس با کشورهای در حال توسعه از حیث داشتن مهندسان ممتاز پیش است بلکه بیش از بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته مهندسی پرورش می‌دهد ولی آیا ما از توانایی‌ها و مهارت‌های همه مهندسانمان در جای خود استفاده می‌کنیم؟ ما در شبیه‌سازی هم موفقیت‌هایی داشتیم. ما آن موفقیت‌ها چه کردیم؟ آیا ما از پژوهش‌های خوبی که در سلول‌های بنیادی کرده‌ایم چنانکه باید بهره می‌بریم؟ و آیا این همه مهندس ممتاز که داریم همه در سطح شایستگی‌شان به کار مهندسی مشغولند؟ مطلب به همین جا ختم نمی‌شود زیرا همه علوم سودمندند و هیچ علمی برای تفنن به وجود نیامده است منتهی در بعضی علوم فایده در تعریفشان ذکر می‌شود یعنی ذاتشان در کاربردی‌بودنشان است. در تعریف بعضی دیگر از علوم (مثل علوم اجتماعی) می‌گویند فایده را در ضمن تعریف بیاورند که البته این کار آسان نیست و چون به فلسفه می‌رسیم فیلسوف به صراحت می‌گوید که کار او هیچ سود ندارد ولی به راستی علمی که صاحبش می‌گوید سود ندارد چرا باید باشد؟ مراد از سود نداشتن فلسفه این است که فلسفه وسیله‌ای برای رسیدن به مقاصد زندگی هر روزی و حل مشکلات معیشت نیست و مثل علوم رسمی کارسازی ظاهر و آشکار ندارد. ولی آیا آدمیان در زندگی صرفاً به وسایل نیاز دارند و کار علم محدود به وسیله‌سازی است؟ آدمیان به فضای مهر و دوستی و همزیانی و امنیت خاطر در زندگی و امید به آینده و هوای پاک برای تنفس نیز نیاز دارند. هیچ‌یک از اینها وسیله نیستند و کسی درباره سودمندیشان هم بحث و چون و چرا نمی‌کند زیرا اینها شرط زندگی درستند و نه وسیله آن. در طرح این پرسش که هر علمی چه سودی دارد اشتباه این است که علم وسیله انگاشته می‌شود و می‌پندارند که هر علمی که کاربردهش وسیع‌تر و برای رفع نیازهای روزافزون مؤثرتر باشد، اولی و مقدم است و حتی می‌تواند ما را

از علم‌های دیگر هم بی‌نیاز کند. نکته‌ای که به آن توجه نمی‌شود اینست که علم‌های وسیله‌ساز هم وقتی کارگشایی می‌کنند که در شرایط و جایگاه مناسب قرار داشته باشند. در اینجا لازم نیست دوباره توضیح داده شود که علوم کاربردی در همه جا به یک اندازه مفید نیستند و تا در سازمان خاص و شرایط مناسب قرار نگیرند سودی که باید از آنها عاید نمی‌شود زیرا پیداست که دانشمندان و مهندسان در کشوری که نظام علم و تکنولوژی ندارد نمی‌توانند استعداد علمی خود و علم و مهارتشان را فعلیت بخشند و به نحو شایسته به کار برند. به این جهت ممکن است سودمندترین علوم در جایی به هیچ کار نیاید و صاحبانش به کاری که با تحصیلاتشان مناسبت ندارد بپردازند و علمی که آموخته‌اند عاطل بماند. به نظر من علوم زمان ما به اعتبار نسبتشان با نیازهای انسانی به این ترتیب طبقه‌بندی می‌شوند: ۱- علمی که با آنها وسایل معاش مردمان فراهم می‌شود. ۲- علمی که با آنها معاش نظام زندگی سامان پیدا می‌کند و بالاخره ۳- علمی که می‌رسد ترتیب امور چگونه باید باشد تا چرخ زندگی به درستی بگردد و اگر ترتیب درست نیست چرا نیست و شرایط بودن آن چیست و کدام است. با دسته اول نیازها برآورده می‌شود. علوم دسته دوم نظام و ترتیبی را که این نیازها در آن برآورده می‌شود معین می‌کنند و علم آخر که فلسفه است در پاسخ به پرسش چرا وضع چنین است و چگونه باید باشد توضیح می‌دهد که کی و چگونه و در چه شرایطی کارها به نظام می‌آید و تناسب و تعادل در زندگی برقرار می‌شود. با فلسفه درمی‌یابیم که طرح جهان تکنیک پیش از آنکه دانشگاه و دانشکده‌های فنی و مهندسی تأسیس شوند پدید آمده است. یعنی در پایان قرون وسطی در افق غرب جهانی پدیدار شده است که در آن آدمی با علم و قدرت خویش طبیعت و موجودات را دگرگون می‌کند و به تسخیر خود درمی‌آورد. فلسفه به ما می‌آموزد که جهان انباری از اشیاء و موجودات و آدمیان نیست بلکه با نظامی خاص ساخته شده است که در آن اشخاص و اشیاء و علوم و افکار و هنرها و ... هر یک در جایگاه خاص و معین قرار دارند و هر جهانی هم امکان‌ها و نیازهای خاص دارد چنانکه جامعه جدید راه توسعه‌اش را باید به مدد دانشمندان و پزشکان و مهندسان ببیماید. مع‌هذا این جامعه به صرف بودن تعداد کافی از دانشمندان و مهندسان و معلمان نمی‌توانسته است قوام یابد. درست است که اکنون ابزارسازی بشر جلوه بیشتر دارد و مثال آدمی در جهان جدید مهندس است اما تا طرح این جهان در افکنده نشده بود وجود مهندسان هم ضرورت پیدا نمی‌کرد. جامعه روابط و مناسبات و نظم و

قانون دارد و شئونش باید کم و بیش متناسب باشد و اگر نباشد علم و تکنولوژی هم در آن به کار نمی‌آید. علم تکنولوژیک، علم جهان متجدد است. این علم با علم دوره اسلامی و علم یونانی و همه علوم پیش از تجدد تفاوت دارد و عالم و آدم و نظام زندگی دیگر می‌خواهد. ما کمتر فرصت داریم که ببینیم تغییرهای بزرگ در تاریخ و در وجود و زندگی آدمیان چرا و چگونه روی می‌دهد و اگر در این باب از ما بپرسند معمولاً با رجوع به خرد مشترک می‌گوییم که چون اروپاییان از ظلمت قرون وسطی به جان آمده بودند کوشیدند تا با طرح جهان جدید از آن بگذرند ولی مگر مردمان در هر وقت و در هر جا می‌توانند تصمیم بگیرند که اساس زندگی خود را دگرگون کنند و علم و نظم تازه پدید آورند و اگر چنین قدرتی دارند چرا قرن‌ها آن را پنهان و بی‌مصرف نگاه می‌دارند. تاریخ بدون وجود مردمان معنی ندارد اما مرکی هم نیست که آدمی بر آن سوار شود و عتاش را هر وقت به هر سویی که بخواهد بکشد. ما نمی‌دانیم یونانیان دوهزار و پانصد سال پیش و مسلمانان قرون صدر اسلام و اروپاییان غربی قرون شانزدهم و هفدهم درک و ذوق و فهم خاص خود را از کجا آوردند که مرجع علم و هنر و سیاست شدند. عالم اسلام چه داشت که در قرون سوم و چهارم و پنجم کانون علم شد و در اروپا چه پیش آمد که قدرت در آنجا استقرار یافت و از آن زمان تاکنون بر ما چه گذشته است و می‌گذرد و اکنون در علم چه وضعی داریم و مسیر دانشمندان به کدام سمت است و به کجا می‌رود و آیا با همه اعتقادی که به علم سودمند و لزوم سودمند بودن علم داریم چه سودی از علم بردایم و می‌بریم.

۴- علوم را به اعتبار فایده‌ای که دارند سه قسم دانستم. میان این سه قسم تفاوت‌های بسیار هست. علوم پزشکی و مهندسی اثر و اهمیتشان نزد همه آشکار است و کسی در مفید بودنشان تردید نمی‌کند. علوم دسته دوم و سوم سودمند بودنشان کاملاً محسوس نیست و اگر کارایی دارند کارایشان وقتی معلوم می‌شود که نباشند. قیاس این علوم با علوم دسته اول قیاس نیاز به دارو و نان با هواست. ما هنگام بیماری به دارو و در زندگی هر روزی به نان نیاز داریم و چون گرسنه می‌شویم، نان را برای رفع گرسنگی فراهم می‌کنیم اما به هوا احساس نیاز نمی‌کنیم و اثر وجودی و مساعد بودن و نبودنش را حس نمی‌کنیم مگر وقتی که آلوده و مسموم باشد (تمثیل و قیاس برای روشن شدن مطالب است و به همه لوازم و نتایج آن نباید و نمی‌توان ملتمز بود). نیاز ما به مهندسی و پزشکی مثل نیاز به نان و داروست که همه‌جا محسوس است اما مردم و حتی دولت همیشه به علوم انسانی احساس نیاز

نمی‌کنند آلا اینکه در نبود این علوم دچار زحمت می‌شوند زیرا آنها هر روز باید جهانی را که دگرگون می‌شود متعادل و هماهنگ سازند و در این راه همواره با مسائلی مواجه می‌شوند که باید آنها را حل کنند و برای رفع مشکل‌ها با رعایت همه جوانب و پیش‌بینی آثار و نتایج تصمیم بگیرند و طبیعی است که به علوم سیاسی و اجتماعی و به صاحبان این علوم در تجربه سیاست احساس نیاز کنند و عده‌ای از این دانشمندان را به عنوان مشاوران دائم برگزینند. اگر این علوم در حد و وضعی نباشند که بتوانند دولت را یاری دهند باید ریشه ضعف آنها را جستجو کرد. یکی از مشکل‌های بزرگ سیاست در جهان توسعه‌نیافته تحویل آن به بعضی علائق اعتقادی و ایدئولوژیک و قیاس همه چیز با آن علائق و اظهار مخالفت و موافقت و احیاناً برخوردهای خشن است. علوم انسانی از ابتدا برای این به وجود آمده است که به سیاست‌ها برای مواجهه با بحران‌ها و رفع مشکل‌ها کمک کند. در جهان در حال توسعه

سیاست بی‌مدد علوم انسانی و اجتماعی کاری از پیش نمی‌برد.

۵- وظیفه دولت در برابر علم چیست و با آن چه نسبت دارد؟ در شرایط کنونی دولت باید علم را توسعه دهد. ولی اهمیت دارد که بدانیم این مهم را چگونه انجام می‌دهد؟ یک گمان این است که اگر دولت بودجه پژوهش را افزایش دهد علم ترقی می‌کند. البته پژوهش بودجه می‌خواهد ولی این هم باید معلوم باشد که بودجه صرف چه پژوهش‌هایی شود و آن را در کجا و با چه تناسب هزینه کنند. این تناسب را چه کسی می‌شناسد. آیا این کار را به عهده دانشمندان باید گذاشت. از آنجا که توسعه علم به دست دانشمندان صورت می‌گیرد برنامه توسعه علم را هم آنها باید تدوین کنند یا در تدوین آن شریک باشند. اما هر دانشمندی لازم نیست بدانند راه توسعه و پیشرفت علم کدام است. بلکه شناخت شرایط پیشرفت علم به عهده گروه خاصی از دانشمندان و صاحب‌نظران است. همه می‌دانند که اگر دولت و ملت به علم اعتنای بیشتر نکنند علم پیش می‌رود. اما این اعتنا و بی‌اعتنایی با ابراز احساسات و با درخواست و صدور دستورالعمل حاصل نمی‌شود و از میان نمی‌رود. ما نمی‌دانیم چرا گاهی دولت‌ها و ملت‌ها به علم اهمیت می‌دهند و گاهی هم به آن کاری ندارند و اگر حرفی می‌زنند در مقام تعارف است یا در حرف و حمایتشان ملاحظات شخصی و سیاسی دخالت دارد. علم وقتی به وجود می‌آید و سیر استکمالی می‌پیماید که در قوام نظم زندگی و اصلاح امور به آن نیاز باشد. حفظ و بسط آن نیز به سلامت نظم اجتماعی و اداری و آموزش و پرورش سنجیده بستگی دارد. اگر مثلاً در ادارات و سازمان‌ها و در همه‌جا کارها به کندی صورت

وقتی وظیفه فرهنگستان یافتن راه‌های ارتقاء سطح علم و آینده‌نگری توسعه جامع کشور است، دانشمندان همه رشته‌های علم باید در آن حضور داشته باشند تا علاوه بر نظری که احیاناً درباره علم و دانشگاه دارند وضع علم تخصصی خود و مشکلات آموزش و پژوهش و نیز تفاوت آن مشکلات با مشکلات علوم دیگر را در وقت ضرورت بگویند ولی برای رفع این نیاز تشکیل گروه‌های علمی تخصصی لازم نیست. کار اصلی فرهنگستان تحقیق و تأمل در شرایط علمی و فرهنگی و مادی و اقتصادی کشور و شناختن نیازها و اولویت‌ها و تدوین برنامه مناسب برای توسعه علم کشور است.

می‌گیرد و در مدارس به کودکان و نوجوانان هر سال ده دوازده درس متفاوت می‌آموزند و بیشتر محصلاتی که از دبیرستان بیرون می‌آیند نه فقط نود درصد درس‌های مدرسه را یاد نمی‌گیرند یا از یاد می‌برند بلکه از عهده نوشتن پنج عبارت درست به زبان مادری خود بر نمی‌آیند، بدانیم که خللی در نظم و سامان پدید آمده است و شاید کار علم نیز بدون دشواری‌ها نباشد. درست است که علم تکنولوژیک عین قدرت است و راهش به غلبه می‌رسد، ولی دانشمندان و پژوهندگان هم - که البته آن را برای قدرت و غلبه نمی‌جویند - در صورتی کار خود را به درستی می‌توانند انجام دهند که افق روشن و امیدبخش علم را فرا روی خود ببینند. در دهه‌های اخیر شاید دیگر از افق علم سخن نتوان گفت و ظاهراً در جهان توسعه‌نیافته هرگز چنین افقی وجود نداشته است. پس ناگزیر برای برخورداری بجا و مناسب از علم باید برنامه‌ریزی کرد. در این برنامه‌ریزی چنانکه گفته شد دانشمندان همه رشته‌ها باید مشارکت یا نظارت داشته باشند اما تدوین برنامه بر عهده متخصصان نیست زیرا آنها چون بیشتر به کارهای علمی - پژوهشی اشتغال دارند به نیازهای جامعه و تناسب علوم با یکدیگر و شرایط فرهنگی و تاریخی پیشرفت علم کمتر توجه می‌کنند. از گروه آموزشی بیماری‌های عفونی یا فلسفه و تاریخ و بیوشیمی نمی‌توان توقع داشت که به نظام مناسب تعلیم و تربیت و برنامه پژوهش کشور بیندیشند. ولی از آنجا که در جامعه‌های توسعه‌نیافته بهترین استعدادها متوجه پزشکی و مهندسی می‌شود طبیعی است که در میان پزشکان و مهندسان و همچنین در زمره دانشمندان ریاضی و فیزیک و شیمی و بیولوژی و زمین‌شناسی و

کشاورزی و ... کسانی پیدا می‌شوند که مسائل سیاسی و فرهنگی و اجتماعی را درک می‌کنند و در کار سیاست و مدیریت شایستگی نشان می‌دهند این یک وضع استثنایی است. قاعده این است که متخصصان به کار خاص خود بپردازند و وظیفه برنامه‌ریزی علم نیز به دانشمندان آگاه از وضع و شرایط علم در جهان و در کشور سپرده شود. امر مهم این است که دولت و حکومت باید نیاز به این برنامه‌ریزی را احساس کنند و تدوین آن را از صاحب‌نظران بخواهند.

۶- فرهنگستان اکنون مجموعه‌ای از استادان ممتاز دانشگاه‌ها در همه یا بیشتر رشته‌های علمی است و تنها سازمان علمی کشور است که در آن صاحبان علوم و تخصص‌های علمی با هم می‌نشینند و در مسائل مربوط به توسعه علم و پژوهش با هم تبادل نظر می‌کنند و گاهی حاصل بحثشان به صورت بیانیه و اظهار نظر برای دولت و مراجع حکومتی فرستاده می‌شود. پیشنهاد این است که فرهنگستان همچنان مجمعی از دانشمندان همه رشته‌ها باشد اما چون وظیفه پژوهش ندارد، بهتر است در کنار گروه‌ها و شاخه‌های علمی تخصصی که دارد، گروه‌هایی برای بررسی سازمان و مدیریت علم، برنامه پژوهش، نظام آموزش و پرورش، علم و جامعه، دانش و اخلاق و مشکلات راه توسعه و ... تشکیل دهد و طرح‌های تهیه‌شده توسط کارشناسان و صاحب‌نظران را در گروه‌های علمی بررسی و تنقیح کند. آیا بهتر نبود از ابتدا به جای گروه‌های تخصصی، گروه علم و انرژی یا گروه آب و خاک و انرژی داشتیم و مثلاً در گروه اخیر استادان آبیاری و هیدرولیک و زمین‌شناسی و جغرافیا و محیط‌زیست و اقتصاد و جامعه‌شناسی با هم می‌نشستند و مسائل را بررسی می‌کردند. گروهی از دانشمندان که می‌خواهند درباره آب و نان و کار و اشتغال و انرژی و آینده زندگی تأمل کنند باید نام متناسب با کار و بار خود داشته باشند و البته برای بررسی برنامه آموزش و پژوهش در دانشگاه‌ها گروه‌ها و شاخه‌های علمی نظر می‌دهند زیرا آنها صاحب این صلاحیتند. فرهنگستان تجدید نظر در اساسنامه‌اش را در دستور کار خود قرار خواهد داد. به نظر من اگر از ابتدا چنین کرده بودیم شاید به نتایج بهتری می‌رسیدیم. در یکی دو سال اخیر کار گروه‌هایی تشکیل شده است که به مسائل علم و آموزش و پژوهش و مدیریت علم می‌پردازد. این کار گروه‌ها بالنسبه موفق بوده‌اند. مشکل بزرگ و اساسی این است که ما در مورد علم و مدیریت و آموزش و پژوهش به مشهورات و مسلماتی رسیده‌ایم که نمی‌خواهیم آنها را تغییر دهیم و به شیوه و رسم موجود خشنودیم. دولت و حکومت و خانواده‌ها هم پرسش و طلبی ندارند و هر جا پرسش و طلب نباشد

تحقیق و پژوهش هم نیست یا اگر باشد رسمی و صوری است. مقصود از این بیان توجیه نپرداختن به مسائل مهم نیست. فرهنگستان نمی‌تواند بگوید چون حکومت و دولت پرسشی ندارد چرا باید درصدد طرح مسائل و یافتن پاسخ آنها برآمد. فرهنگستان به حکم وظیفه‌ای که دارد باید در اندیشه علم و رفع موانع راه آن باشد و به عنوان کانون دانشمندان ممتاز کشور به پژوهش در نسبت علم با اوضاع تاریخی و فرهنگی و اجتماعی و سیاسی اهتمام کند و پژوهندگانی را که از علایق و عادات و رسوم غالب آزادند مأمور بررسی وضع علم و آموزش و پژوهش و فرهنگ و آینده آنها در نسبت با اوضاع کشور کند. البته یافتن اشخاص مناسب و گرد هم آوردنشان در یک سازمان و مأمور کردنشان به نظارت بر وضع علم و فرهنگ در خیال آسان است و شاید از نظر اداری هم چندان مشکل نباشد ولی تاریخ و تجربه می‌گوید که یافتن صاحب‌نظران برنامه‌ریزی در همه‌جا چندان آسان نیست و تاکنون هم این قبیل طرح‌ها چندان موفق و کارساز نبوده است. حقیقت این است که تا وقتی چشم‌ها طرح آینده‌ای را در افق نبینند و دل‌ها امیدوار نشوند و تفاهم میان مردمان پدید نیاید فکر‌ها و دست‌ها به کار نمی‌افتد و کارها با همکاری و هماهنگی صورت نمی‌گیرد. در چنین وضعی شاید بهترین دانشمندان به همین راضی شوند که بر کمیت علم هر چه باشد بیفزایند و این افزایش کمی را عین کمال بدانند. ما که به پیروی از اروپاییان و امریکاییان پژوهش را به نظری، توسعه‌ای و کاربردی و ... تقسیم کرده‌ایم اگر قرار باشد همه مقالاتمان نظری باشد یا اگر نظری هم نیست به کار توسعه نیاید و کاربرد نداشته باشد آیا از تناسب و تعادل خارج نشده‌ایم؟ پژوهش کاربردی در صورتی به کار می‌آید که در برنامه توسعه منظور شده باشد؛ طرح برنامه توسعه نیز مسبوق به بینش درک کلی نظام آینده است که در آن علم و تکنولوژی و اخلاق و قانون و قانونگذاری و فرهنگ و آموزش و سیاست به نحوی هماهنگ در نظر آمده باشد. اگر چنین طرح و برنامه‌ای نباشد علم از توسعه جدا می‌ماند و دانشمندان در بهترین صورت وظیفه اداری خود را انجام می‌دهند و اگر احیاناً به حکم غیرت علمی به پژوهش‌های بسیار بالارزش بپردازند چه بسا که بهر‌مای از آن عاید کشور نشود. در پیشنهادی که به اشاره ذکر شد دو تغییر کوچک در اساسنامه فرهنگستان باید پدید آید. یکی تشکیل گروه‌های برنامه‌ریزی و سیاستگذاری توسعه در کنار گروه‌های تخصصی و دیگر تشکیل یک هیأت پژوهندگان و مشاوران برنامه‌ریزی در جنب شورا و مجمع عمومی فرهنگستان. تأکید می‌کنم که در فرهنگستان علوم برای بررسی وضع علم و سیاست‌های آموزش

و پژوهش نمایندگان ممتاز همه رشته‌های علمی باید حضور داشته باشند زیرا در کار هر یک از علوم دقایق و ظرایف خاص آن علم را باید در نظر داشت و وضع آموزش و پژوهش هیچ علمی را ملاک و میزان علوم دیگر نباید دانست. در سال‌های اخیر که مقررات آموزشی و پژوهشی بیشتر با نظر به شرایط و مقتضیات آموزش و پژوهش در علوم متقنه و دقیقه تدوین شده و دستورالعمل همه رشته‌های علمی قرار گرفته است، استادان و دانشجویان علوم انسانی و اجتماعی و معارف اسلامی دچار مشکل‌ها شده‌اند (گویا اخیراً بر اثر تذکر یا بر اثر مواجه شدن با مشکل به حکم اضطراب و ضرورت با افزودن تبصره‌ها وضع قدری تعدیل شده است). علوم همه به هم پیوسته‌اند و اگر ناهماهنگی و عدم تناسب در رشد و بسط علوم ظاهر شود فرهنگستان که ناظر علم کشور است باید در پی درک جهات این عدم تعادل باشد و برای تعدیل آن بکوشد.

۷- به پرسش اصلی بازگردیم. فرهنگستان چه می‌تواند بکند و کشور از فرهنگستان چه انتظاری دارد؟ به کسانی که فکر می‌کنند می‌توان نشست و با اتخاذ تدابیر مجتانه علم را با سرعت و در جهت دلخواه پیش برد و فرهنگستان را ملامت می‌کنند که چرا تاکنون این مهم را انجام نداده و تحول مناسب در علوم پدید نیاورده است، کاری نباید داشت. اما حکومت و دولت و دانشمندان ممکن است از فرهنگستان توقع‌ها داشته باشند. بعضی از دانشمندانی که در بیرون از فرهنگستانند، گاهی می‌پرسند یا اعتراض می‌کنند که فرهنگستان چه کرده است و چرا به وظیفه‌ای که دارد عمل نمی‌کند. این پرسش و حتی اعتراض تا حدی و به اعتباری موجه است. به شرط اینکه مدعیان نهندارند که اگر خود عضو فرهنگستان بودند طرحی را که در خیال و وهم دارند به آسانی محقق می‌کردند و همه مشکل‌ها رفع می‌شد. گفته شد که فرهنگستان با تشکیلات فعلی بیشتر به یک مؤسسه پژوهشی می‌ماند و سازمانش کمتر برای سیاستگذاری و برنامه‌ریزی مناسب است زیرا گروه‌ها و شاخه‌های علمی که برای اظهار نظر و حکم در باب مطالب علمی شایستگی دارند معلوم نیست که همه در مورد نسبت علوم با یکدیگر و تناسب میان آنها و راه پیشرفتشان به یک اندازه صاحب‌نظر باشند. فرهنگستان اگر می‌خواهد برنامه توسعه علم را تدوین کند باید جایگاه هر علم و میزان نیاز کشور به آن را بشناسد. به این جهت باید علاوه بر استنادی که در علم خاص و در کار استادی ممتازند، اعضای داشته باشد که صرف‌نظر از اینکه در کدام رشته علمی تخصص دارند با فلسفه و جامعه‌شناسی علم و تعلیم و تربیت و اقتصاد و

فرهنگستان اکنون مجموعه‌ای از استادان ممتاز دانشگاه‌ها در همه یا بیشتر رشته‌های علمی است و تنها سازمان علمی کشور است که در آن صاحبان علوم و تخصص‌های علمی با هم می‌نشینند و در مسائل مربوط به توسعه علم و پژوهش با هم تبادل نظر می‌کنند و گاهی حاصل بحثشان به صورت بیانیه و اظهار نظر برای دولت و مراجع حکومتی فرستاده می‌شود. پیشنهاد این است که فرهنگستان همچنان مجمعی از دانشمندان همه رشته‌ها باشد اما چون وظیفه پژوهش ندارد، بهتر است در کنار گروه‌ها و شاخه‌های علمی تخصصی که دارد گروه‌هایی برای بررسی سازمان و مدیریت علم، برنامه پژوهش، نظام آموزش و پرورش، علم و جامعه، دانش و اخلاق و مشکلات راه توسعه و ... تشکیل دهد و طرح‌های تهیه‌شده توسط کارشناسان و صاحب‌نظران را در گروه‌های علمی بررسی و تنقیح کند.

برنامه‌ریزی اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی و نیز با جو آموزش و پژوهش کشور آشنا باشند و مخصوصاً جایگاه و مقام هر علم در کشور و نیاز به آن را بدانند. علم در کشور ما هنوز در حصار دانشگاه و پژوهشگاه است و در گرداندن چرخ مدیریت و صنعت و کشاورزی و ... دخالت چندان ندارد. علمی که به تکنولوژی متصل نیست هر چه باشد علم انتزاعی بی‌سود است. پیداست که فرهنگستان قدرت آن را ندارد که میان علم و مدیریت و تکنولوژی پیوند برقرار سازد زیرا این پیوند صرفاً تابع فکر و نظر اشخاص نیست بلکه باید اساسی در خارج داشته باشد. کاری که فرهنگستان می‌تواند و باید بکند و حتی باید سازمانش را برای تحصیل این توانایی تغییر دهد در وهله اول رسیدن به درک روشنی از وضع و شرایط کنونی علم در کشور و امکان‌ها و لوازم پیشرفت علم و مشکلات و موانع راه آن است. در این راه شاید لازم باشد که ارتباط و گفتگویی هم میان دانشمندان و طراحان و مجریان برنامه برقرار شود. این گفتگوها می‌تواند مقدمه برقراری رابط‌های باشد که باید میان علم و اداره کشور وجود داشته باشد. ما از چند سال پیش کوشش برای برقراری چنین رابط‌های را آغاز کرده‌ایم اما در شرایط کنونی فرهنگستان و هیچ مرجع دیگری در کشور توانایی آن را ندارد که برای همه دردهای کشور نسخه علاج بنویسد و طبیعی است که بعضی اظهار نظرهایی که می‌شود چندان سنجیده و دقیق نباشد. فرهنگستان

نمی‌تواند هر روز و هر هفته حرف‌های نو در علم و در باب علم داشته باشد ولی همه حرف‌هایش هم نباید حرف‌های مشهور و شایع باشد. کار اصلی فرهنگستان تدوین سیاست علم کشور است. این سیاست باید علم کشور را به سمت کارسازی ببرد.

اگر مشکل در ظاهر ساده‌ای مثل ارتباط صنعت و دانشگاه از سی چهل سال پیش تاکنون در همان‌جا و به همان صورت ابتدائیش که بوده باقی مانده است وجهش این است که اولاً صنایع خریداری شده از بازار اجناس دست دوم نیازی به علم و پژوهش و دانشگاه ندارد. این صنعت از صنعت تقلیدی یک درجه پایین‌تر است. کره و چین راه توسعه صنعتی را با صنعت تقلیدی آغاز کردند و به این جهت ناگزیر بودند که برای استقرار آن اندکی از علم مدد بگیرند ولی صنعت خریداری‌شده در بازار مگره مثل کالایی که می‌خرند و مصرف می‌کنند به علم نیاز ندارد و برای مصرف آن داشتن یک دستورالعمل کوچک کافی است. ثانیاً مشکل، مادی صرف نیست. یعنی تولید اتومبیل بد و آلودگی هوا و آشوب ترافیک را مشکل صرفاً فنی نباید دانست. مشکل علم و تکنولوژی ما مشکل اخلاقی و انسانی است. بخش اعظم مشکل به تلقی و رفتار ما بازمی‌گردد و این مشکل را دولت به آسانی نمی‌تواند حل کند. شاید بگویند مسائلی مثل آلودگی هوا و نقص موتور اتومبیل چگونه مشکل انسانی دانسته شده است؟ اگر مثلاً فساد اداری را مسئله‌ای انسانی بخوانند وجه آن را می‌توان دریافت اما مردم چه گناهی دارند که اتومبیل نو می‌خرند و هنوز آن را به خانه نرسانده خدای نکرده آتش می‌گیرد و چنان دقیق و فنی ساخته شده است که به محض آتش گرفتن دره‌هایش هم قفل می‌شود که سرنشین نتواند جان خود را بردارد و از آتش دنیایی نجاتش دهد. در صنعت و تکنولوژی ما کاری را که دیگران بنیاد کرده‌اند ناقص می‌کنیم و متأسفانه اهمیت نمی‌دهیم و به روی خود نمی‌آوریم که حاصل کارمان هر سال از سال پیش بدتر می‌شود. تکنولوژی امر انسانی است، تا زمان جدید و پدید آمدن علم تکنولوژیک، هرگز علم این اندازه انسانی نبوده و مسائل زندگی و معاش به مدد علم حل نمی‌شده است. حاکمان دنیای قدیم غالباً در جلب شاعران و ادیبان و دانشمندان و بخصوص پزشکان و منجمان اصرار داشتند. آنها از دانشمندان بیشتر در برآوردن نیازهای شخصی و درباری استفاده می‌کردند و تنها پیش‌بینی‌های منجمان و اهل تنجیم بود که مثلاً در کار جنگ و سپاه به آن احساس نیاز می‌کردند اما در زمان جدید زندگی مردم با علم می‌گذرد و علم و تکنولوژی برای انسان است و شرف علم نیز به سودمندیش بازمی‌گردد پس علم جدید در

مبدأ و غایتش انسانی است و مگر نه اینکه پژوهش علمی طرحی برای درک شرایط تغییر دادن موجودات و ساختن و پرداختن است. مهم نیست که این علم فیزیک باشد یا جامعه‌شناسی و تاریخ. علم قدیم گزارش هست‌ها و هستی‌ها بود اما علم جدید بیان و گزارش امکان‌های دگرگونی جهان و انسان و زندگی انسانی است. معنی تکنولوژیک بودن علم هم همین است. شاید باز بگویند به فرض اینکه انسانی بودن علم را بپذیریم ارتباط یا بی‌ارتباطی صنعت و دانشگاه را چرا باید امر انسانی بدانیم. آیا نبود این رابطه ناانسانی است؟ ناانسانی مفهوم روشن ندارد. نبود این رابطه به معنی آن است که از علم نمی‌توانیم در کار ساختن بهره ببریم. به عبارت دیگر اگر علم، علم دگرگون‌سازی بر وفق و طبق طرح دقیق ریاضی است علمی که در این کار و راه نباشد نقص دارد و این نقص را به دانشمندان نمی‌توان نسبت داد زیرا علم دانشمندان در مناطق مختلف تفاوت ندارد. پس چگونه است که در جایی از علم به خوبی بهره‌برداری می‌شود و در جای دیگر در دانشگاه مهجور می‌ماند. جامعه، جامعه مردمان و افراد آدمی است اما افراد آدمی به کلی مستقل از جامعه نیستند و حتی می‌توان گفت که فردیتشان در واقع وجه و نحوه بستگی‌شان به جامعه است یعنی افراد و اشخاص بر حسب اینکه تا چه اندازه و چگونه به جامعه خود بستگی دارند فردیت و تشخیص می‌یابند و گرنه فردی که گمان می‌کند در فهم و عقل و اراده مستقل از همه چیز و از همه جاست و می‌تواند با همین عقل و درک و اراده در بیرون از جامعه زندگی کند شاید بیشتر از دیگران مقهور جامعه و محروم از اختیار باشد. حتی شاعران بزرگ که ممتازترین و آزادترین و مستقل‌ترین اشخاص زمان خویشند با بستگی به جامعه و زمان آثار خود را پدید می‌آورند. جامعه، اتحادی از افراد به هم بسته است نه مجموعه افراد پربشان و پراکنده. نمی‌خواهم بگویم جامعه وجودی مستقل از افراد دارد زیرا فرد و جامعه از هم جدا نیستند. ما فردی را نمی‌شناسیم که به جامعه‌ای بستگی نداشته باشد و جامعه‌ای نیست که افراد در آن کم و بیش با سلیقه و رأی و شیوه خاص خود عمل نکنند. مختصر بگویم آدمیان در نسبت با یکدیگر و در با هم بودن است که انسان می‌شوند و این با هم بودن‌ها بسیار متفاوت است. همیشه مردمان باهمند و اصل این است که متحد و به هم بسته باشند ولی گاهی در ظاهر جمعند اما جمعشان در واقع پربشان است و غایت و همت و امید و آینده را گم کرده‌اند. مردمان را اشتراک در امید و تعلق به غایت به هم می‌پیوند و هماهنگ می‌سازد و به آنها همت رسیدن به مقاصدشان را می‌دهد. جامعه‌ای که امید ندارد و افقی فرا روی خود

نمی‌بیند همت ندارد و افرادش کمتر هم‌پیمان و هم‌پستند ولی این هم‌پسته بودن و پیوند نداشتن نه فقط نشان استقلال نیست بلکه مایه بالاتر کیفی و سرگردانی است. جامعهای که برای رسیدن به کمال نمی‌کوشد یعنی کمال مطلوبی در نظرش پیدا نیست افرادش احساس بی‌پناهی می‌کنند و به این جهت صرفاً به فکر مصلحت خویشند و می‌کوشند گلیم خود را از آب بیرون بکشند. اینها اهل محکم‌کاری نیستند حتی تکنولوژی‌شان هم سر هم‌پندی است و اهمیت نمی‌دهند که حاصل کارشان چه باشد. در چنین جامعهای، مردمان مستعد می‌توانند علم بیاموزند و دانشمند شوند چنانکه افراد دانشمند در همه‌جا در سراسر جهان وجود دارند. اما ساختن و پرداختن موقوف به هماهنگی و همکاری است. اگر در جایی علم هست و به کار نمی‌آید باید دید مردمانی که شاید در لفظ علم را تحسین می‌کنند و برخورداری و بهره‌مندی از آن را شرف می‌دانند چرا در ساخت و پرداخت و سامان‌بخشی لالابالی هستند و حاصل کارشان نشانه حواس‌پرتی و لالابالی‌گری با خود دارد. وقتی مردمی دانش و دانشمند داشته باشند اما دانش در زندگیشان کارساز نباشد باید فکر کرد که شاید خللی در روابط انسانی وجود دارد. به این جهت کافی نیست که در پرورش مهندسان بزرگ و دانشمندان ممتاز علوم ریاضی و پزشکی و نجوم و شیمی و زیست‌شناسی و تاریخ و جامعه‌شناسی و حقوق و اقتصاد و فلسفه و مهندسی بکوشیم زیرا جامعه باید آمادگی پذیرش این علوم را داشته باشد و اگر شرایط مهیا نباشد آنها به کار نمی‌آیند. من مثل اوگوست کنت معتقد نیستم که علم صورت قوام‌بخش جامعه جدید است (صورت در اصطلاح فلسفی تعین‌بخش است و به عبارت دیگر صورت همان قوام چیزهاست) اما نمی‌توانم تجدد و جهان متجدد را جدا از علم تکنولوژیک در نظر خیال آورم یعنی میان علم و جامعه جدید پیوندی هست که اگر بگسلد هر دو آسیب می‌بینند. علمی که به جامعه پیوسته نیست مثل درختی است که ریشه‌اش در خاک و آب نباشد و جامعه متجددی که از علم بهره نبرد دچار آشفته‌گی است و نمی‌داند چه می‌تواند و باید بکند. این سخنان با اینکه شواهد تاریخی آشکار دارد به آسانی پذیرفته نمی‌شود. عجیباً که کسانی اعتمادشان را به تدابیر مؤثر نیفتاده و دستورالعمل‌های بی‌ثمر حفظ می‌کنند اما به حرف‌های روشن و نزدیک به بدیهی حتی بی‌اعتنا می‌مانند. دانشمندان و همه مردم حق دارند که طالب پیشرفت سریع علم و توسعه تکنولوژی باشند اما صرف خواستن و داشتن قصد و نیت خوب کافی نیست وقتی میل و خواست اشخاص به هر دلیلی با خودآگاهی و

طراحی راه علم یک طرح پژوهشی نیست که چندین پژوهشگر آن را انجام دهند. این طراحی گرچه باید مبتنی بر پژوهش باشد اما نه پژوهش است و نه آن را می‌توان از جایی فرا گرفت و آموخت. راه علم را با تأمل و اجتهاد می‌توان یافت و گشود. به عبارت دیگر صاحب‌نظران و دانشمندان با برخورداری از شایستگی‌های خاص از عهده این کار برمی‌آیند. بخشی یا گروهی در فرهنگستان باید مواد این اجتهاد و طراحی را فراهم آورد.

عزم جمعی موافق یا متناسب نباشد از خواست و رأی فردی کاری بر نمی‌آید. این خودآگاهی در واقع حاصل قیاس وضع جهان خود با جهانی است که چرخ آن با علم می‌گردد نه اینکه درک مستقیم و تجربه وضعی باشد که دانشمند در آن به سر می‌برد. دانشمند در جهان توسعه‌نیافته اگر به تجربه رجوع کند دشواری راه علم و علمی‌شدن را درمی‌یابد و اگر گاهی گمان می‌کند که مسائل با تدابیر معمولی حل می‌شود از تجربه روگردانده است و از رأی و نظر شایع و همگانی‌شده پیروی می‌کند و معمولاً از این پیروی خبر ندارد.

فرهنگستان در این میان چه باید بکند؟ اولین وظیفه فرهنگستان این است که فارغ از تعارفات و حرف‌های خطایی و مشهور به نظم و نظام علم و نیاز به آن برای ساختن امروز و فردا بیندیشد. نظام علم چیست؟ علم پژوهش است و خدا را شکر که کشور دانشمندان و پژوهشگران شایسته دارد که به پژوهش مشغولند و حاصل آن در مجلات علمی انتشار می‌یابد. البته هر پژوهش و مقاله‌ای کم و بیش نظم متدولوزیک دارد اما علم مجموعه مقالات و پژوهش‌ها و نوشته‌ها و گفته‌ها نیست بلکه نظم خاصی است که در آن پژوهش‌ها آهنگ و هماهنگی می‌یابند و در کار ساختن جهان هماهنگ شریک می‌شوند. عیب جهان توسعه‌نیافته این نیست که علم ندارد زیرا در آنجا گاهی دانشمندان بزرگ وجود دارند و چه بسا کسانی پرورده می‌شوند که در پیشبرد کار علم جهان، مشارکت مؤثر دارند اما وجود دانشمندان برای اینکه علم در کشورشان به نحو متناسب رشد کند کافی نیست و با آن نیازهای توسعه کشور برآورده نمی‌شود. اروپا که به نحو آرگانیک رشد کرد نیاز به برنامه‌ریزی علم و هماهنگ‌سازی نداشت زیرا علم در آنجا سیری شبیه به سیر طبیعی داشت. تاریخ علم اروپا تا این اواخر اگر نه کاملاً کم و بیش و بالتسبه در مجموع هماهنگ پیش رفته است وجه آن هم هماهنگی افراد و اشخاص اهل دانش و معرفت با جهان خویش بوده

است. مردم جهان متجدد با تصویری که از جهان علم و تکنولوژی و رفاه و آزادی داشتند و با بستگی به این تصویر راه خود را پیمودند. اینها برای تحقق تصویری که در نظر داشتند کوشیدند. جهان در حال توسعه تصویری از آینده خاص خویش ندارد که برای تحقق آن بکوشد بلکه تصویر تحقق یافته‌ای از جهان توسعه یافته را می بیند و آن را می خواهد و تحققش را نیز آسان و طبیعی می داند. آیا فرهنگستان می تواند تصویری از آینده توسعه بسازد که در آن دستها و فکرها با درک امکانها و مصلحت عام کشور فی الجمله هماهنگ باشند؟ این هماهنگی که می گویم شرط پیشرفت علم کشور است. تکرار می کنم کشور به دانش و دانشمند نیاز دارد و جهان علم نیز با وجود دانشمندان قوام می یابد اما صرف وجود دانشمندان و پژوهش هایی که مخصوصاً در انزوا صورت می گیرد و حاصلش غالباً در آشوب امواج اطلاعات علمی گم می شود برای توسعه علم کشور کافی نیست زیرا علم باید در نظام خاص خود کارساز شود و این نظام چه بسا که در وضع علم و بوروکراسی و سیاست و اقتصاد و کار و اشتغال نیز اثر تعادل بخشی دارد. اینکه کشور نمی تواند از کل دانش و دانشمندی که دارد در جای خود بهره برد مطلب ساده ای نیست که بتوان از آن گذشت. کاش می توانستیم بدانیم که این ناتوانی چرا و از کجاست. از زمانی که طرح همکاری میان دانشگاه و صنعت عنوان شده است فرض این بوده است که دانشگاه باید در صنعت و کشاورزی و بازار و روابط و مناسبات موجود وارد شود و صنایع و کشاورزی باید از دانشگاه مدد بخواهند. صرف نظر از اینکه کشاورزی سنتی به علم نیاز ندارد و به آن راه نمی دهد و صنعت قرضی و عاریه ای کارش با همان دفترچه های اطلاعاتی همراهش می گردد و نیازی به پژوهش تازه ندارد، صنعت و کشاورزی و مدیریت هم به طور کلی تا زمانی که نسبت و مناسبت و سختی با علم پیدا نکنند طرح علمی را نمی پذیرند. اگر صنعت و کشاورزی و دانشگاه باید به هم بپیوندند لازم است که هر سه دگرگون شوند. این سه به صورتی که اکنون موجودند حرفی ندارند که به هم بگویند. به این جهت است که دانشگاه بی اعتنا به تکنولوژی دانشجو تربیت می کند و تکنولوژی کشور به فارغ التحصیل هایی که از دانشگاه بیرون می آیند نیاز ندارد ولی چه می توان کرد نوجوانان ما و با استعدادترین آنان می خواهند درس مهندسی و پزشکی بخوانند و کشور هم امکان بالنسبه خوبی برای پرورش آنان دارد. شاید هیچ کشوری که از حیث تکنولوژی در سطح کشور ماست به اندازه ما مهندس نمی پرورد و حتی بسیاری از کشورهای توسعه یافته نیز از این حیث در قیاس با ما در

مرتب به پایین تری قرار دارند. در مقابل هیچ کشور توسعه یافته ای نیست که در مراتب عالی اداری و اجرایی اش این همه مهندس به کار مشغول باشند. در آنجا معمولاً مهندسان به کار مهندسی مشغولند و تحصیل کرده های اقتصاد و حقوق و مدیریت و جامعه شناسی و مطالعات فرهنگی و ... چرخ سیاست و سازمان ها را می گردانند. اینکه کسانی با هزینه گزاف درس بخوانند و پس از فراغت از تحصیل به کار و شغلی بپردازند که تناسبی با تحصیلاتشان ندارد، نشانه نبودن تعادل و تناسب در برنامه و نظام علم و اسراف در مصرف استعدادهاست. ما با پول نفتی که با خون دل به دست می آوریم بهترین استعدادهایمان را برای مراکز علمی تکنولوژیک و نظامی جهان توسعه یافته تربیت می کنیم. پیداست که از جهاتی و بخصوص از جهت اخلاقی نمی توانیم این تربیت را متوقف کنیم گویی چون از بهترین امکان های خود نمی توانیم به نحو شایسته بهره برداری کنیم ناگزیر آن را نیکوکارانه به دیگران هدیه می کنیم. کاش می توانستیم و می کوشیدیم که بیشتر غمخوار خویش باشیم.

۸- طراحی راه علم یک طرح پژوهشی نیست که چندین پژوهشگر آن را انجام دهند. این طراحی گرچه باید مبتنی بر پژوهش باشد اما نه پژوهش است و نه آن را می توان از جایی فرا گرفت و آموخت. راه علم را با تأمل و اجتهاد می توان یافت و گشود. به عبارت دیگر صاحب نظران و دانشمندان با برخورداری از شایستگی های خاص از عهده این کار برمی آیند. بخشی یا گروهی در فرهنگستان باید مواد این اجتهاد و طراحی را فراهم آورد.

این گروه پژوهندگان باید ۱- پژوهش های انجام شده در باب فرهنگ و تعلیم و تربیت و علم و تکنولوژی و برنامه ریزی و آینده نگری را با نظر دقیق مورد بحث و نقد قرار دهد. ۲- درباره تربیتی که در خانه و مدرسه و دانشگاه ها صورت می گیرد و نتیجه ای که از آن به دست می آید، مطالعه کند. ۳- تأمل کند که در یکصد سال اخیر مدرسه و دانشگاه و به طور کلی آموزش و پژوهش منشأ چه آثاری بوده و آیا همه نتایجی که از آن انتظار داشته اند حاصل شده است؟ ۴- در یکصد سال اخیر مدیریت و اقتصاد و کشاورزی و صنعت و درس و مدرسه و کتاب نویسی و ... ما مشکل ها داشته است باید دید که چرا کمتر به این مشکل ها فکر کردیم و چرا ناتوانی ها و شکست ها را به روی خودمان نیلورده ایم. آیا فکر می کنیم که برای توانا بودن باید از ناتوانی ها غافل ماند و آنها را منکر شد. درست است که اعتماد به نفس شرط لازم موفقیت در کارهاست اما این را هم از یاد نبریم که توانایان و صاحبان اعتماد به نفس آنانند که

به ناتوانی‌های خود نیز وقوف دارند. آنکه نمی‌تواند و نمی‌داند که نمی‌تواند باید به ناتوانی‌اش خودآگاهی پیدا کند تا شاید توانا شود. در غیر این صورت ناتوانی پنهان‌شده در ناخودآگاه، دست و دل و اندیشه را دستخوش پریشانی و آشفتگی می‌کند. اگر من در این هفده سال که افتخار نمایندگی دانشمندان عضو فرهنگستان را داشته‌ام جانب احتیاط را رعایت کردم از آن رو بود که فکر می‌کردم و هنوز هم فکر می‌کنم که فرهنگستان برای ره‌آموزی علم و پژوهش راهی دشوار را باید طی کند. در طی این راه استاد، مقام استادی خود را حفظ می‌کند اما این را هم درمی‌یابد که علاوه بر وظیفه دانشمندی کار دشوار مراقبت و نظارت بر دانش کشور را نیز بر عهده دارد. البته این نظارت استصوابی و اجرایی و اداری نیست. این نظارت‌ها هم گرچه از جهاتی دشوار است اما به هرحال نظارتی رسمی و اداری است و طبق ضوابط و مقررات معین صورت می‌گیرد. نظارت فرهنگستان بر علم کشور نظارت تفهیمی است گویی ناظر می‌خواهد بداند که علم چه می‌کند و چه حاصل دارد و به کجا می‌رود و چگونه می‌توان به آن نزدیکتر شد و از برکاتش بیشتر بهره برد. همه ما کم و بیش در این باب چیزهایی خوانده‌ایم و شنیده‌ایم و می‌دانیم اما گاهی بهتر یا لازم است همه خواننده‌ها و شنیده‌ها را در پرانتز شک قرار دهیم و درباره آن دانسته‌های عادی و مشهور که کمتر به کار آمده است بیشتر تأمل کنیم و در طلب راهایی باشیم که دانش و دانشمندان را به جایگاه خود می‌رساند. مطالعه و تأمل در این ابواب از مدتی پیش در فرهنگستان آغاز شده است و امیدوارم به نتایجی برسد که در هموار کردن راه پیشرفت علم کشور موثر باشد. در آنچه خواندید کوشیدم فرهنگستان را با توجه به هدف‌ها و وظایف و کارکردهایش معرفی کنم. نمی‌دانم تا چه اندازه موفق بودم. گمان می‌کنم هرکس دیگر هم بخواهد فرهنگستان را معرفی کند کم و بیش به همین اندازه موفق خواهد بود. فرهنگستان را با رجوع به مفاهیم و تعاریف ثابت نمی‌توان معرفی کرد زیرا آن را در کار و عملش باید شناخت و البته کاری را که بر عهده فرهنگستان است با ملاک‌های عادی و رسمی نمی‌توان سنجید. کار فرهنگستان تأمل در کار علم و آینده آن است و می‌دانید که تأمل آموختنی نیست. به این نکته هم توجه کنیم که نظر فرهنگستان باید به آینده باشد و آینده هنوز وجود ندارد که آن را بتوان شناخت. وظیفه فرهنگستان وظیفه دشواری است زیرا باید آینده را در طی تحقق یافتنش بشناسد.

۹- و بالاخره می‌رسیم به یک پیشنهاد عملی: ما اکنون چهار فرهنگستان دولتی داریم. چرا این چهار فرهنگستان یکی نباشد. تجربه

نظارت فرهنگستان استصوابی و اجرایی و اداری نیست. نظارت فرهنگستان بر علم کشور نظارت تفهیمی است. گویی ناظر می‌خواهد بداند که علم چه می‌کند و چه حاصل دارد و به کجا می‌رود و چگونه می‌توان به آن نزدیکتر شد و از برکاتش بیشتر بهره برد.

خوب فرهنگستان علوم را در نظر آوریم که استادان رشته‌های مختلف علم با هم می‌نشینند و تبادل نظر می‌کنند. چرا این دانشمندان با پزشکان و اهل هنر و زبان و ادب هم‌نشین نشوند. کشور مخصوصاً به گفتگو میان اهل علم و ادب و فرهنگ و هنر نیاز دارد. پس چرا چهار فرهنگستان یکی نشود. آیا بهتر نیست یک فرهنگستان داشته باشیم که شعبه‌های متعدد و گوناگون داشته باشد و البته در شوراهای آن به تناسب و مناسبت هنرمندان و دانشمندان و ادیبان حضور داشته باشند. با یکی شدن فرهنگستان‌ها به هیچ چیز و هیچ‌جا آسیب نمی‌رسد اما این ادغام فوائد اداری و مالی و علمی آشکار و مسلم دارد.

۱۰- سخن را با عذرخواهی به پایان می‌برم. اگر نوشته من خوشبینانه نیست گناهی به گردن وضع دشوار علم است. کوشش‌های مؤثری که بعضی از دانشمندان و مدیران آموزش و پژوهش کشور کرده‌اند مغتنم است و قدر کوشندگان را باید دانست اما دشواری‌ها را هم باید دید. چه فایده دارد که من پیشنهادهای خوشبینانه و سهل‌انگارانه بدهم که عملی نباشد. فرهنگستان اگر طرحی برای پیشرفت علم تدوین می‌کند اولین شرط طرح باید این باشد که بتوان آن را عملی کرد. برنامه‌ها و طرح‌هایی که عملی نباشند و به کار نیایند جز اینکه مایه دور شدن از واقعیت زندگی باشند اثری ندارند. با این ملاحظه بود که باید و نیاید‌های مشهور را در نوشته‌ام نیاوردم و راهایی را که همه می‌شناسند اما پیمودنی نیست نشان ندادم. خطاب این نوشته مخصوصاً به همکاران فرهنگستانی است. اگر کار را سهل‌تر از آنچه من پنداشته‌ام می‌دانند با ارائه راه‌های مناسب به گشایش کارها کمک کنند. فرهنگستان نیاز دارد که بداند و بر عهده گیرد که چه می‌تواند و باید بکند. صورت کلی این باید‌ها در اساسنامه معلوم شده است. اما شرایط و امکان عملی کردن باید‌ها را باید یافت. این شرایط چیست و چگونه فراهم می‌شود؟ معمولاً میان عزم به توسعه و پیشرفت و رجوع به علم و استفاده از آن برای روشن کردن راه توسعه تناسب یا ملازمتی هست. فرهنگستان آماده است گفتگویی را با نظام مدیریت اقتصادی، فرهنگی و علمی کشور برای شناخت بهتر امکان‌ها و راهیایی به آینده آغاز کند.

انتصاب دکتر محمدرضا شمس اردکانی به سمت دبیر فرهنگستان علوم

طی حکمی از سوی رئیس فرهنگستان علوم، آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی به سمت «دبیر فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران» منصوب شد. آقای دکتر شمس اردکانی دارای مدرک دکتری تخصصی داروسازی از دانشگاه برادفورد انگلستان است و در حال حاضر استاد پایه ۳۸ دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران و عضو فرهنگستان‌های علوم و علوم پزشکی می‌باشد. ایشان در فاصله سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ قائم مقام رئیس فرهنگستان علوم بوده و مدتی نیز دبیری دبیرخانه مشترک فرهنگستان‌ها را به عهده داشته‌اند. آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی در ۲ سال اخیر مشاور عالی رئیس فرهنگستان علوم بوده است. متن حکم صادر شده از سوی آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم بدین شرح است:

باسمه تعالی: جناب آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی

سلام علیکم؛ با نظر به مقام علمی و سوابق و تجربیات گرانمایه‌های اجرایی و برخورداریتان از تدبیر و درایت که آن را مخصوصاً در دوران تصدی قائم مقامی رئیس فرهنگستان علوم نشان داده‌اید، به موجب این ابلاغ به سمت «دبیر فرهنگستان علوم» منصوب می‌شوید. از جناب آقای دکتر ظهور که تاکنون این سمت را به عهده داشته و صادقانه خدمت کرده‌اند تشکر می‌کنم. مزید توفیق جنابعالی را در خدمت به دانش و پژوهش و فراهم آوردن شرایط توسعه مطالعات و فعالیت‌های فرهنگستان از خداوند منان طلب می‌کنم. رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم

انتصاب دکتر حسن ظهور

به سمت رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری

طی حکمی از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی ریاست فرهنگستان، آقای دکتر حسن ظهور به سمت «مشاور رئیس فرهنگستان و رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری» فرهنگستان علوم منصوب شد. آقای دکتر حسن ظهور که تاکنون دبیری فرهنگستان علوم را به عهده داشته‌اند، استاد مهندسی مکاتیک دانشگاه صنعتی شریف و عضو پیوسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علومند. متن حکم صادر شده از سوی رئیس فرهنگستان علوم بدین شرح است:

باسمه تعالی: جناب آقای دکتر حسن ظهور

سلام علیکم؛ چنانکه می‌دانید چند سال از تصویب اساسنامه مرکز مطالعات علم و فناوری فرهنگستان که جنبه‌ای در تدوین آن سهم اساسی داشته‌اید می‌گذرد و تاکنون یکی از گروه‌های چهارگانه آن با مدیریت توأم با علاقه جناب آقای دکتر گواهی تشکیل شده و گام‌های مؤثری در مطالعات آینده‌نگری برداشته است. به نظر می‌رسد که برای راهاندازی و ساماندهی مرکز و تکمیل سازمان آن در شرایط کنونی کسی مناسب‌تر از شما نیست که خود طراح آن بوده‌اید و شرایط و امکان‌های فرهنگستان را نیز به خوبی می‌شناسید. علی‌هذا ضمن قدردانی از خدمات صمیمانه و گرانمایه شما در دوران بالنسبه طولانی دبیری فرهنگستان، به موجب این ابلاغ به سمت «مشاور رئیس فرهنگستان و رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری» منصوب می‌شوید. امید است با اتکال به خداوند متعال و با دقت و اهتمامی که در ادای وظیفه و انجام دادن درست کارها دارید، در اجرای این مهم نیز موفق باشید. رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم

جلسه هیأت امنای فرهنگستان‌ها به ریاست دکتر جهانگیری برگزار شد

معاون اول رئیس‌جمهور: فرهنگستان‌ها باید ناظر و دیده‌بان امور علمی کشور باشند

نظریه‌پردازی و آینده‌نگری توسط فرهنگستان‌ها تأکید کرد. معاون اول رئیس‌جمهور و رئیس هیأت امنای فرهنگستان‌ها در این جلسه با بیان اینکه فرهنگستان‌ها محل جذب پژوهشگران و نخبگان برجسته کشور هستند، تأکید کرد: انتظار این است که عملکرد آنها نیز متفاوت از امور جاری سایر دستگاه‌ها و مراکز علمی کشور باشد و فرهنگستان‌ها باید نقش دیده‌بان و ناظر بر عملکرد و امور علمی کشور را بر عهده داشته باشند. ایشان از حمایت و توجه ویژه دولت به دانشگاه‌ها و مراکز علمی و تحقیقاتی و از جمله فرهنگستان‌های کشور خبر داد و افزود: دولت تدبیر و امید تلاش می‌کند موانع پیش روی فرهنگستان‌ها را برطرف کند تا زمینه فعالیت آنها بهتر از گذشته فراهم شود. معاون اول رئیس‌جمهور همچنین با اشاره به تأکیدات مقام معظم رهبری درخصوص توسعه علم و فناوری در کشور خاطر نشان کرد: توسعه امروز و آینده کشور وابسته به توسعه علمی است و ارزش افزوده اقتصادی نیز جز با توسعه علم و فناوری امکان‌پذیر نیست. ایشان تصریح کرد: فرهنگستان‌های کشور باید وضع علمی کشور را رصد کنند و همانند چتری که در بالای سر مراکز علمی و تحقیقاتی کشور وجود دارد، به نوعی به سیاستگذاری و تدوین خط مشی در امر پژوهش و تحقیقات بپردازند. دکتر جهانگیری با تأکید بر اینکه فرهنگستان‌ها نباید خود را درگیر مسائلی کنند که در مراکز و دستگاه‌های متولی امور علمی و پژوهش قابل انجام است، گفت: بر اساس چشم‌انداز بیست‌ساله، ایران قرار است رتبه نخست علم و فناوری در منطقه را کسب کند و برای تحقق این امر نیازمند آن هستیم که جهت‌گیری علمی و مسیری

روز دوشنبه مورخ ۱۳۹۴/۱/۱۷، جلسه هیأت امنای فرهنگستان‌های جمهوری اسلامی ایران به ریاست آقای دکتر اسحاق جهانگیری معاون اول رئیس‌جمهور و رئیس هیأت امنای فرهنگستان‌ها در محل نهاد ریاست جمهوری برگزار شد.

در این جلسه اعضای هیأت امنای فرهنگستان‌ها آقایان: دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، دکتر غلامعلی حداد عادل رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی، دکتر سیدعلیرضا مرندي رئیس فرهنگستان علوم پزشکی، علی معلم دامغانی رئیس فرهنگستان هنر، دکتر محمد فرهادی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، دکتر حسن قاضی‌زاده هاشمی وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، آیت‌الله دکتر سیدمصطفی محقق داماد و دکتر بهمن یزدی‌صمدی (نمایندگان فرهنگستان علوم)، دکتر مهدی محقق (نماینده فرهنگستان زبان و ادب فارسی)، دکتر عارفی (نماینده فرهنگستان علوم پزشکی)، و دکتر منتظری (نماینده فرهنگستان هنر) حضور داشتند. آقایان علی جنتی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، دکتر علی‌اکبر ولایتی نماینده فرهنگستان علوم پزشکی و نقره‌کار نماینده فرهنگستان هنر نتوانستند در جلسه مزبور شرکت کنند. دبیر هیأت امنای فرهنگستان‌ها، نماینده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و دبیران فرهنگستان‌های چهارگانه از دیگر حاضران در مجلس بودند.

در ابتدای جلسه آقای دکتر اسحاق جهانگیری در سخنانی به موضوع علم و پژوهش در کشور و استفاده از ظرفیت فرهنگستان‌ها برای سیاستگذاری‌های علمی، فناوری، فرهنگی و هنری پرداخت و بر لزوم

خبر و گزارش

که در حال طی شدن است، دائماً مورد رصد و بررسی قرار گیرد. معاون اول رئیس‌جمهور ادامه داد: فرهنگستان‌های کشور باید ارزیابی دقیقی از آینده علمی منطقه داشته باشند و جهت‌گیری علمی کشور را با آن مقایسه کنند تا مشخص شود که آیا در جهت درستی حرکت می‌کنیم و یا باید مسیر را اصلاح کنیم.

در ادامه جلسه، آقای دکتر رضایسه دبیر هیأت‌امنا و رئیس کمیسیون دائمی فرهنگستان‌های کشور، گزارشی از تاریخچه، سوابق و نحوه شکل‌گیری فرهنگستان‌ها ارائه کرد و به ارائه توضیحاتی درباره ارکان، اهداف و وظایف فرهنگستان‌ها و اقدامات کمیسیون دائمی پرداخت. سپس آقایان دکتر داوری اردکانی، دکتر حداد عادل، دکتر مرنندی و

معلم دامغانی رؤسای فرهنگستان‌های علوم، زبان و ادب فارسی، علوم پزشکی و هنر، به صورت جداگانه گزارشی از عملکرد فرهنگستان‌ها ارائه کردند.

آقای دکتر درپسند نماینده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نیز در این جلسه، گزارشی ارائه و اعلام کرد که با تأکید دولت و پیگیری‌های به عمل آمده، بودجه فرهنگستان‌ها در سال گذشته تقریباً به طور کامل تخصیص یافته و در سال جاری نیز شاهد افزایش قابل توجهی در بودجه فرهنگستان‌های کشور خواهیم بود.

در ادامه جلسه، مصوبات کمیسیون دائمی فرهنگستان‌های کشور مطرح و پس از بحث و بررسی به تصویب هیأت‌امنا رسید.

دیدار نوروزی اعضا و کارمندان با رئیس فرهنگستان علوم

روز یکشنبه ۱۳۹۴/۱/۱۶، دیدار نوروزی اعضا و کارمندان فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران با آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم برگزار شد. این دیدار با سخنرانی‌های کوتاه تعدادی از مسئولان و اعضای فرهنگستان علوم همراه بود.

آقای دکتر رضا داوری اردکانی در ابتدای این دیدار ضمن تبریک فرا رسیدن سال نو و آرزوی شادکامی و سربلندی برای ملت ایران، توفیق بیشتر فرهنگستان را در راستای نیل به اهداف و پیشبرد علم و دانش کشور از خداوند مسئلت کرد و در ادامه با تأکید بر اینکه سخن سیاسی نمی‌گوید بلکه حرف معلمی خود را می‌زند، اظهار امیدواری نمود با اتفاقی که در روزهای پایانی تعطیلات عید نوروز در زمینه مسئله هسته‌ای رخ داد، دغدغه خاطر‌ها کمتر شود و متصدیان امور و عموم مردم با آسودگی خاطر بیشتر بتوانند به کار خویش بپردازند. رئیس فرهنگستان علوم اظهار داشت که هر موقع و در هر جا نگرانی‌ها کمتر

شده، امید برای پیشرفت در مسیر تعالی و سربلندی افزایش یافته است. آقای دکتر سیدمصطفی محقق‌داماد رئیس گروه علوم اسلامی فرهنگستان علوم نیز در این مراسم ضمن تبریک سال نو، به آیات سوره مبارکه والعصر اشاره کرد و با تأکید بر اینکه در این آیات به تاریخ قسم خورده شده است که همانا انسان در خسران است، انجام‌دادن کارها در وقت مناسب و خوب انجام دادن کارها را عمل صالح توصیف کرد و تصریح نمود که مطابق با این آیه کسانی که کارها را خوب، درست و دقیق انجام می‌دهند عمل صالح انجام داده‌اند و لذا اینان زبان نمی‌بینند. دکتر محقق‌داماد با این مقدمه از اعضا و کارمندان فرهنگستان بابت فعالیت‌های علمی و اجرایی‌شان در سال گذشته تشکر نمود.

آقای دکتر حسن تاج‌بخش عضو پیوسته فرهنگستان علوم نیز در این مراسم درباره تاریخچه به وجود آمدن تقویم جلالی و دقت بی‌نظیر این تقویم و کار بزرگ علمی دانشمندان ایرانی مطالبی بیان کرد.

جلسات شورای علمی

در بهار سال ۱۳۹۴، چهار جلسه شورای علمی با حضور آقایان دکتر داوری اردکانی رئیس، دکتر شمس اردکانی دبیر، دکتر نمازی و دکتر شاهدی معاونان پژوهشی، دکتر عارف، دکتر محقق داماد، دکتر ثبوتی، دکتر شریفی تهرانی و دکتر نادعلیان رؤسای گروه‌های علمی فرهنگستان، دکتر ظهور رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری و دکتر گواهی سرپرست بخش آینده‌نگری برگزار شد.

■ چهارصد و سی و هشتمین جلسه شورای علمی فرهنگستان علوم روز یکشنبه ۳۱ فروردین ۱۳۹۴ تشکیل شد. در بخش نخست ابتدا آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم ضمن تبریک سال نو، اظهار داشت که برای آغاز به کار مرکز مطالعات علم و فناوری و سامان آن آقای دکتر حسن ظهور که خود در طراحی و تدوین اساننامه مرکز سهم اساسی داشته‌اند، به عنوان رئیس مرکز منصوب شده‌اند. ایشان ضمن تشکر از تلاش‌های صادقانه آقای دکتر ظهور در سمت دبیری فرهنگستان علوم و آرزوی توفیق بیشتر ایشان، اظهار امیدواری کرد که مرکز مطالعات فرهنگستان بتواند در پیشبرد برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگستان مؤثر و راه‌گشا باشد. همچنین ریاست فرهنگستان با اشاره به انتصاب آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی به سمت دبیری فرهنگستان علوم، برای ایشان که فعالیت‌های مؤثرشان بر اعضای فرهنگستان‌های کشور پوشیده نیست و در سمت قائم‌مقامی رئیس فرهنگستان علوم، دبیری مشترک فرهنگستان‌ها، مشاور عالی فرهنگستان علوم، و عضو فرهنگستان‌های علوم و علوم

پزشکی، خدمات ارزشمندی انجام داده‌اند، توفیق بیشتر مسئلت کرد. در ادامه اعضای شورای علمی این ۲ انتصاب را تبریک گفتند. آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد رئیس گروه علوم اسلامی در این جلسه گزارشی از درخواست شرکت ایشان در اجلاس رهبران مذهبی سازمان ملل متحد و ارائه سخنرانی در اجلاس «ارتقای بردباری و آشتی‌جویی: تقویت جوامع صلح‌طلب و فراگیر و مقابله با افراطی‌گری خشن» ارائه کرد و اظهار داشت که به علت میسر نشدن مسافرت و عدم شرکت در کنفرانس مزبور، دبیر کل سازمان ملل و قائم‌مقام ایشان خواستار ارسال پیام ویدیویی از سوی آقای دکتر محقق داماد، جهت پخش در اجلاس شده بودند که با هماهنگی و همکاری دفتر ریاست و روابط عمومی فرهنگستان علوم این پیام ضبط و برای اجلاس مزبور ارسال شده است. آقای دکتر محمد شاهدی معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی فرهنگستان علوم نیز در این جلسه گزارشی از سفر هیأت ۱۵ نفری اعزام‌شده از سوی فرهنگستان علوم برای شرکت در برنامه مدیریت تغییرات اقلیمی به اطلاع اعضا رساند و برنامه‌های سفر را مفید و موفق ارزیابی کرد. آقای دکتر یوسف ثبوتی رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان در ادامه سخنان آقای دکتر شاهدی اظهار داشت که پس از برگزاری این برنامه، دست‌اندرکاران، برنامه‌های مشابه در کشور فرانسه با موضوع محیط‌زیست و تغییرات اقلیم ترتیب داده‌اند و از یک هیأت ایرانی به سرپرستی ایشان دعوت کرده‌اند تا در این کنفرانس شرکت کنند. پس از ارائه گزارش‌های فوق، ضمن تصریح بر ادامه چنین ارتباطات و فعالیت‌های علمی بین‌المللی توسط

فرهنگستان علوم، بر لزوم گسترش فعالیت‌های بین‌المللی از جمله مشارکت مؤثر در کنفرانس‌ها و اجلاس‌ها و ... در چارچوبی هدفمند و در جهت نیل به اهداف عالیه فرهنگستان تأکید شد.

در بخش دوم جلسه، ریاست فرهنگستان پیشنهاد تعدادی از اعضای فرهنگستان برای تدوین برنامه راهبردی چند ساله فرهنگستان علوم را مطرح کرد. ضمن استقبال اعضای شورای علمی از پیشنهاد مذکور و تأکید بر ضرورت تحقق این مهم، قرار شد همان کارگروه تدوین سیاست‌های علم و فناوری در برنامه ششم توسعه، کار تدوین برنامه راهبردی فرهنگستان علوم را در دستور کار قرار دهد. همچنین اعضای شورای علمی با تشکر از کارگروه تدوین سیاست‌های علم و فناوری در برنامه ششم توسعه، کار خوب کارگروه را یکی از اقدامات مؤثر فرهنگستان در سال ۱۳۹۳ قلمداد کردند که موجب استقبال دولت از تدوین سیاست‌ها توسط فرهنگستان علوم شده و این سیاست‌ها برای بهره‌برداری به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ارجاع گردیده و بازتاب مثبت و وسیعی داشته است. پیرو مصوبه جلسه چهارصد و سی و هفتم شورای علمی، نامزدهای پیشنهادی گروه‌های علوم مهندسی، علوم کشاورزی و علوم پایه برای معرفی ۲ نماینده جهت شرکت در برنامه دانشمندان جوان سال ۲۰۱۵ میلادی و اجلاس علم جهان، در این جلسه معرفی شدند. پس از بحث و تبادل نظر مقرر شد کارگروهی متشکل از آقایان دکتر شاهی، دکتر شمس اردکانی و دکتر ظهور، با بررسی پرونده علمی ۶ نامزد پیشنهاد شده، ۲ نفر را به عنوان نماینده فرهنگستان علوم برای شرکت در برنامه مزبور برگزیند تا به رؤسای مشترک مجمع بین‌آکادمی‌ها معرفی شوند. در ادامه نامه گروه علوم مهندسی مبنی بر ایجاد واحدی در فرهنگستان علوم تحت عنوان «تحقیقات اخلاق و تاریخ مهندسی» مطرح و پس از توضیحات آقای دکتر محمدرضا عارف رئیس گروه علوم مهندسی و موافقت کلی با درخواست مزبور مقرر شد ضمن تفکیک دو موضوع «اخلاق مهندسی» و «تاریخ مهندسی»، تصمیم‌گیری درخصوص نحوه شکل‌گیری واحدهای مزبور و فعالیت آن به مرکز مطالعات علم و فناوری فرهنگستان علوم ارجاع شود. در این جلسه با رأی‌گیری علنی با همکاری آقای دکتر محمدرضا اکبری جوکار استاد دانشگاه صنعتی شریف به عنوان همکار مدعو شاخه مهندسی صنایع، با تمديد همکارى آقای دکتر رضا توکلی‌مقدم استاد دانشگاه تهران در شاخه مهندسی صنایع، با تمديد همکارى آقای دکتر همایون عریضی اصفهانی استاد دانشگاه علم و صنعت ایران به عنوان همکار مدعو

شاخه مهندسی برق، و با همکاری آقای دکتر سیدمحمد اشکان دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی به عنوان همکار مدعو شاخه گیاه‌پزشکی برای یک دوره دو ساله، موافقت شد. همچنین قرار شد در یکصد و یازدهمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم که روز پنجشنبه مورخ ۱۳۹۴/۳/۷ برگزار می‌شود، از خدمات آقای دکتر حسن ظهور در مدت دبیری فرهنگستان علوم قدردانی شود. ریاست فرهنگستان در پایان جلسه گزارشی از مذاکره آقای دکتر ضرغام رئیس صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور با ایشان و اعلام آمادگی صندوق برای همکاری با فرهنگستان و امضای تفاهم‌نامه به اطلاع اعضا رساند.

■ در بخش نخست چهارصد و سی و نهمین جلسه شورای علمی مورخ ۱۳۹۴/۲/۱۳ که آقای دکتر نصرت‌الله ضرغام رئیس صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور نیز شرکت داشت، ایشان ابتدا در سخنانی به فعالیت‌های صندوق و نحوه همکاری‌ها و حمایت‌های صندوق از مراکز علمی اشاره کرد و آمادگی صندوق را برای همکاری با فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و امضای تفاهم‌نامه همکاری اعلام نمود. دکتر ضرغام در بخش دیگری از سخنان خود درخصوص فعالیت‌های کارگروه‌های صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور نیز مطالبی بیان نمود. پس از سخنان آقای دکتر ضرغام اعضای شورای علمی به ارائه نظر و دیدگاه خود درخصوص فعالیت‌های صندوق و نحوه همکاری‌های مشترک پرداختند و قرار شد کمیته‌ای برای تدوین تفاهم‌نامه همکاری و اجرایی‌شدن آن تشکیل شود.

در بخش دوم جلسه درخصوص موضوعات ارسال شده به شورا تبادل نظر و تصمیماتی به این شرح اتخاذ شد: قرار شد مراسم تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته در رشته‌های علوم پایه کشور، منتخب فرهنگستان علوم، روز ۲۱ خردادماه با نام دانشمند بزرگ ایرانی ابوریحان بیرونی برگزار شود. همچنین مقرر شد هر کدام از منتخبان مقاله‌ای علمی برای ارائه در مراسم فراهم کنند و پس از ارائه مقاله، آن را به فرهنگستان تحویل دهند. پیشنهاد گروه علوم دامپزشکی مبنی بر تمدید عضویت وابسته یکی از استادان عضو وابسته گروه مطرح شد. پس از رأی‌گیری کتبی، تمدید عضویت وابسته استاد پیشنهاد شده برای یک دوره دیگر به اتفاق آراء به تأیید رسید و موضوع جهت تصویب در دستور کار مجمع عمومی قرار گرفت. در ادامه و پس از توضیحات معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی فرهنگستان و

رئیس گروه علوم کشاورزی، اجرای طرح پژوهشی گروه علوم کشاورزی با موضوع «بررسی و ارزیابی کیفی مجلات علمی کشاورزی و منابع طبیعی» به تصویب رسید. درخواست شاخه ریاضی مبنی بر حمایت فرهنگستان از هشتمین کنفرانس نظریه گروه‌ها در ایران، دانشگاه تبریز، و درخواست دبیر سومین کنگره ملی علوم و صنایع غذایی ایران مبنی بر حمایت فرهنگستان از کنگره مزبور از دیگر موضوعات مطرح‌شده در جلسه بود که مورد موافقت قرار گرفت.

■ در جلسه شورای علمی مورخ ۱۳۹۴/۲/۲۷، نامه گروه علوم کشاورزی مبنی بر پیشنهاد تمدید عضویت وابسته دو استاد عضو وابسته آن گروه مطرح شد. پس از ارائه گزارش رئیس گروه علوم کشاورزی، رأی‌گیری مخفی صورت گرفت و تمدید عضویت وابسته استادان به اتفاق آراء به تأیید رسید و برای تصویب در دستور کار مجمع عمومی قرار گرفت. طرح نامه کمیسیون پیشبرد ریاضیات مبنی بر تشکیل کارگروهی در فرهنگستان برای بررسی وضع آموزش و پرورش کشور و اعلام نظر فرهنگستان در این خصوص از دیگر موضوعات جلسه بود که ضمن موافقت و تأکید بر تشکیل این کارگروه با مسئولیت آقای دکتر محمدرضا عارف و دبیری آقای دکتر علی رجالی، مقرر شد این کارگروه با حضور نماینده وزارت آموزش و پرورش، نماینده وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، نماینده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، یک نماینده از هر یک از گروه‌های ششگانه فرهنگستان، نماینده کمیسیون پیشبرد ریاضیات و نماینده شاخه تعلیم و تربیت فرهنگستان ایجاد شود. همچنین درخواست شد آقای دکتر رضا داوری اردکانی ریاست فرهنگستان در جلسات کارگروه شرکت کند. در این جلسه درخصوص انتخاب برگزیده سال ۱۳۹۳ فرهنگستان برای مراسم بزرگداشت مشترک فرهنگستان‌ها و دریافت نشان درجه یک دانش نیز تبادل نظر شد. قرار شد هر کدام از گروه‌های علمی فرهنگستان نامزد پیشنهادی خود را به شورای علمی معرفی کنند تا شورا نسبت به انتخاب برگزیده سال ۱۳۹۳ از میان نامزدهای پیشنهادی گروه‌ها تصمیم‌گیری کند. همچنین قرار شد کارگروه اعطای جوایز فرهنگستان نسبت به انتخاب برگزیده سال ۱۳۹۴ فرهنگستان بر اساس آیین‌نامه تأییدشده در شورای علمی، اقدام کند. بحث و تبادل نظر درباره طرح پژوهشی «ارزیابی هویت فرهنگستان علوم از دیدگاه ذی‌نفعان برون و درون‌سازمانی» با حضور مدیر طرح مزبور و موافقت کلی با اجرای این طرح، موافقت با پیشنهاد

انتشار سخنرانی اعضای فرهنگستان در جلسات مجمع عمومی، سخنرانی اعضای پیوسته جدید فرهنگستان در جلسات مجمع عمومی و سخنرانی اعضای وابسته جدید فرهنگستان در جلسه شورای گروه در فصلنامه نامه فرهنگستان، از دیگر تصمیمات جلسه شورای علمی چهارصد و چهارم بود.

■ در چهارصد و چهل و یکمین جلسه شورای علمی مورخ ۱۳۹۴/۳/۲۴، قرار شد برنامه دعوت از سفرای کشورهای فارسی‌زبان منطقه، سفرای کشورهای حوزه تمدنی ایران، و سفرای کشورهای عضو اکو برای رایزنی درخصوص فعالیت‌های علمی و آموزشی ایران و فرهنگستان و نحوه همکاری‌های مشترک با کشورها، در دستور کار فرهنگستان قرار گیرد. همچنین جزوهای درباره «وضع علم در ایران» توسط فرهنگستان تهیه و تنظیم و به چند زبان ترجمه شود. در این جلسه با رأی‌گیری علنی، همکاری آقای دکتر محمد صالح اولیاء دانشیار دانشگاه یزد به عنوان همکار مدعو شاخه مهندسی صنایع گروه علوم مهندسی فرهنگستان، برای یک دوره دو ساله، به تصویب رسید. تمدید همکاری خانم دکتر زهرا اهری عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی به عنوان همکار مدعو شاخه معماری و هنر گروه علوم مهندسی فرهنگستان، برای یک دوره دو ساله دیگر، حمایت فرهنگستان از کنفرانس بین‌المللی ناوبری و تصویب گزارش نهایی طرح پژوهشی «بررسی ساختار و کارکرد نظام برنامه‌ریزی و عوامل و موانع تحقق اهداف برنامه‌های توسعه در ایران» از دیگر مصوبات جلسه بود. همچنین در چهارصد و چهل و یکمین جلسه شورای علمی با اجرای طرح پژوهشی «بررسی مسائل و مشکلات گلخانه‌ها و فرآورده‌های گلخانه‌ای در ایران» و اجرای طرح پژوهشی «طراحی سامانه مدیریت یکپارچه در توسعه پایدار کشور» موافقت به عمل آمد. بررسی نامه شورای عالی تمیر مبنی بر ارائه پیشنهاد فرهنگستان جهت انتشار تمبر یادبود مشاهیر علمی کشور، بررسی نامه رئیس آکادمی علوم تایوان و رئیس کمیته منتخب جایزه تانگ ۲۰۱۶ در توسعه پایدار مبنی بر معرفی حداکثر ۳ نامزد واجد شرایط که دارای سهم خارق‌العاده‌ای در توسعه پایدار جوامع انسانی بوده و نوآوری‌هایی در علم و فناوری به وجود آورده‌اند و ارجاع موضوع به گروه‌ها جهت معرفی نامزدهای مورد نظر، و اطلاع‌رسانی درخصوص انتشار بیاتیه همایش گروه علوم کشاورزی با موضوع «بهره‌برداری پایدار از منابع خاک کشور» از دیگر موضوعات جلسه بود.

یکصد و یازدهمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم

روز پنجشنبه هفتم خرداد ۱۳۹۴، یکصد و یازدهمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم با حضور ۳۹ عضو پیوسته از مجموع ۴۶ عضو پیوسته فرهنگستان، به ریاست آقای دکتر رضا داوری اردکانی برگزار شد.

در ابتدای جلسه از خدمات آقای دکتر حسن ظهور در مدت دبیری فرهنگستان تشکر شد و مجمع برای آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی دبیر جدید فرهنگستان در مسئولیتی که عهده‌دار شده‌اند، دوام توفیق مسئلت کرد. در ادامه آقای دکتر محمدرضا مخبر دزفولی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی گزارشی از انتشار سند روند تحولات شاخص‌های علم و فناوری در ایران ارائه کرد. سپس پیشنهاد عضویت وابسته آقای دکتر رضا توکلی مقدم استاد مهندسی صنایع دانشگاه تهران مطرح شد که پس از توضیحات آقای دکتر محمدرضا عارف رئیس گروه علوم مهندسی، رأی‌گیری کتبی صورت گرفت و عضویت وابسته آقای دکتر توکلی مقدم برای یک دوره چهار ساله به تصویب رسید. تمديد عضویت وابسته آقای دکتر سیدمهدی رضوی روحانی در گروه علوم دامپزشکی و تمديد عضویت وابسته آقایان دکتر کاظم دوست‌حسینی و دکتر غلامحسین حق‌نیا در گروه علوم کشاورزی از دیگر موضوعات مطرح شده بود که پس از توضیحات آقای دکتر محمدقلی نادعلیان رئیس گروه علوم دامپزشکی و آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی، رأی‌گیری کتبی صورت گرفت و با تمديد عضویت وابسته استادان نامبرده برای یک دوره چهار ساله دیگر موافقت شد. سخنرانی آقای دکتر سیدمصطفی

محقق داماد رئیس گروه علوم اسلامی فرهنگستان علوم با موضوع «منافع ملی و حقوق بشر جهانی» و بحث و تبادل نظر در این خصوص از دیگر بخش‌های جلسه مجمع عمومی یکصد و یازدهم بود (مشروح سخنان استاد محقق داماد در ادامه همین شماره خبرنامه منتشر شده است). در بخش دیگری از جلسه درخصوص نحوه افزایش سقف تعداد اعضای پیوسته فرهنگستان تبادل نظر و قرار شد شورای علمی طرحی درخصوص این موضوع تنظیم کند و موارد به صورت اختصاصی در یکی از جلسات مجمع عمومی آتی فرهنگستان بحث و درباره آن تصمیم‌گیری شود.

■ تقدیر از خدمات آقای دکتر حسن ظهور

در بخش نخست یکصد و یازدهمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم از خدمات آقای دکتر حسن ظهور در مدت دبیری فرهنگستان علوم قدردانی شد. همچنین اعضا به آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی که مسئولیت دبیری فرهنگستان را عهده‌دار شده‌اند، خوشامد گفتند. در این بخش ابتدا آقای دکتر رضا داوری اردکانی

رئیس فرهنگستان علوم در سخنانی اظهار داشت که مناسب دیدیم در جلسه مجمع عمومی فرهنگستان به شخصیت علمی و اجرایی و اخلاقی آقای دکتر حسن ظهور ادای احترام کنیم و از خدمات ایشان در مدت دبیری فرهنگستان قدردانی به عمل آوریم. آقای دکتر داوری اردکانی با اشاره به سابقه سی ساله آشنایی با آقای دکتر ظهور ایشان را دانشمندی صادق خواند و در ادامه با بیان اینکه مرکز مطالعات علم و فناوری فرهنگستان چند سالی است اساسنامه‌اش تدوین شده است، دکتر ظهور را که خود در طراحی اساسنامه مرکز نقش مؤثر داشته‌اند، فردی مناسب برای ریاست مرکز مطالعات فرهنگستان دانست و اظهار امیدواری نمود این مرکز با فعالیت خود، زمینه پیشبرد اهداف و برنامه‌های تحقیقاتی فرهنگستان را فراهم آورد. رئیس فرهنگستان علوم برای آقای دکتر شمس اردکانی که مسئولیت دبیری فرهنگستان را پذیرفته‌اند نیز توفیق بیشتر آرزو کرد و با اشاره به فعالیت‌های شایسته و مؤثر ایشان در دوران قائم‌مقامی رئیس فرهنگستان، ابراز امیدواری نمود با درایت و تدبیر آقای دکتر شمس، برنامه‌های فرهنگستان بیش از پیش اجرا شود. پس از سخنان آقای دکتر داوری اردکانی، آقای دکتر محمد شاهدی معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی فرهنگستان در سخنانی اظهار داشت که از دوران دانشجویی در دانشگاه پردو آمریکا آقای دکتر ظهور را می‌شناسد و از نظم، دقت، صداقت، سلامت و از کمک‌های ایشان به دانشجویان، به عنوان ویژگی‌های اخلاقی آقای دکتر ظهور یاد کرد. آقای دکتر شاهدی با اشاره به سوابق مدیریتی آقای دکتر ظهور، تصریح کرد که اهتمام ایشان به حفظ ارزش دانشگاه و فرهنگستان قابل تحسین است.

سپس آقای دکتر سیدمصطفی محقق‌داماد رئیس گروه علوم اسلامی فرهنگستان سخنرانی کرد. ایشان با اشاره به اینکه آقای دکتر ظهور مردی تواناست اظهار امیدواری نمود که مرکز مطالعات علم و فناوری فرهنگستان بتواند نقشی مؤثر در فعالیت‌های فرهنگستان برای رصد آینده علم کشور ایفا کند. آقای دکتر محقق‌داماد در ادامه با تشکر از رئیس فرهنگستان بابت انتخاب شایسته‌ای که در تعیین دبیر جدید فرهنگستان داشته‌اند، آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی را فردی صالح برای این مسئولیت دانست و ضمن اشاره به خاندان صالح، شجاع و با فرهنگ ایشان، تأکید کرد که آقای دکتر شمس اردکانی دانشمندی با هوش و ذکاوت و با قدرت روابط عمومی بالاست که می‌تواند با ابتکار توأم با تفکر و خلاقیت فرهنگستان را در حل

مشکلات یاری کند. آقای دکتر حسن ظهور رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری نیز در سخنانی از یاری و همکاری همه اعضای فرهنگستان و از بخش اداری در دوران مسئولیت دبیری فرهنگستان تشکر کرد. آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی دبیر فرهنگستان علوم آخرین سخنران این بخش بود. ایشان ضمن بیان اینکه حضور در جمع ممتازترین و جامع‌ترین و مؤثرترین دانشمندان کشور آرزو و افتخار هر کسی است، از حضور در فرهنگستان علوم ابراز خوشوقتی کرد و از آقای دکتر داوری به خاطر اعتماد و اطمینانی که کرده‌اند تشکر نمود و خدمت به مجموعه فرهنگستان را افتخار زندگی خود دانست. دکتر شمس اردکانی اظهار امیدواری کرد با راهنمایی و یاری دانشمندان فرهنگستان، بستری فراهم شود تا ضمن تلاش در جهت نیل به اهداف عالیه فرهنگستان، شئونات فرهنگستان همچون گذشته حفظ گردد.

■ انتشار سند روند تحولات شاخص‌های علم و فناوری

همان‌طور که در ابتدای خبر آمد، در این جلسه، سند روند تحولات شاخص‌های علم و فناوری در جمهوری اسلامی ایران در اختیار استادان عضو پیوسته فرهنگستان قرار گرفت. در خصوص انتشار این سند ابتدا آقای دکتر محمدرضا مخبر دزفولی دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی و عضو پیوسته فرهنگستان علوم توضیحاتی ارائه کرد. ایشان در سخنان خود با اشاره به اینکه این کتاب اولین سند قابل استناد در حوزه‌های مرتبط به علم و فناوری در کشور است اظهار داشت این سند که توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی و با همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهوری تهیه و به تازگی رونمایی شده است، مورد استفاده همه دستگاه‌های اجرایی است و مرجعی متقن برای جمهوری اسلامی ایران است و انگیزه انتشار آن پرهیز از ارائه آمارهای متعدد در داخل کشور و در سطح بین‌المللی بوده است. دبیر

شورای عالی انقلاب فرهنگی در ادامه افزود این مجموعه قرار است به زبان‌های عربی، انگلیسی و فرانسه نیز ترجمه و برای مجامع بین‌المللی ارسال شود. در چاپ اول سند از نظرات دانشمندان فرهنگستان کمتر بهره‌مند بودیم، لذا درخواست داریم که در چاپ‌های بعدی از نظرات ارزشمند فرهنگستان نیز در تنظیم و اصلاح سند بهره‌مند شویم و از اعضای فرهنگستان علوم خواست پس از مطالعه چنانچه پیشنهادی دارند ارائه کنند در ادامه برخی از اعضا، نظرها و پیشنهادهای خود را

پیرامون انتشار سند بیان نمودند پس از ارائه نظرات اعضا، آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، تدوین سند روند تحولات شاخص‌های علم و فناوری در ایران را اقدامی شایسته دانست و از آقای دکتر مخبر دزفولی و دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی برای اهتمام در این مورد قدردانی کرد. دکتر داوری اردکانی در ادامه تأکید کرد که فرهنگستان علوم این سند را مطالعه و بررسی خواهد کرد و نظرات خود را در اختیار دبیرخانه شورای عالی قرار خواهد داد.

جلسات شورای پژوهشی

در بهار سال ۱۳۹۴، چهار جلسه شورای پژوهشی با حضور آقایان دکتر نمازی و دکتر شاهدی معاونان پژوهشی، دکتر شمس اردکانی دبیر فرهنگستان، دکتر اعوانی، دکتر رفیع‌پور، دکتر بلورجیان، دکتر تاج‌بخش و دکتر شریفی تهرانی نمایندگان گروه‌های علمی، دکتر ظهور رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری و دکتر گواهی سرپرست بخش آینده‌نگری فرهنگستان تشکیل شد.

در این جلسات ضمن بحث و تبادل نظر و ارائه پیشنهاد درخصوص فعالیت‌های تحقیقاتی و مطالعاتی و خط مشی پژوهشی فرهنگستان در سال جاری، همایش‌ها و سخنرانی‌های پیشنهادشده گروه‌های علمی فرهنگستان بررسی شد و به تأیید رسید. ارزیابی طرح‌های جدید پیشنهادی گروه‌های علمی، ارزیابی گزارش نهایی طرح‌های پژوهشی خاتمه‌یافته و ارسال موارد تأیید شده به شورای علمی فرهنگستان جهت تصویب از دیگر موضوعات مطرح‌شده در این جلسات بود.

طرح‌های پژوهشی فرهنگستان

بهار ۱۳۹۴

الف. طرح‌های پژوهشی جدید

- طراحی سامانه مدیریت یکپارچه در توسعه پایدار کشور
- بررسی و ارزیابی کیفی مجلات علمی کشاورزی و منابع طبیعی
- بررسی مسائل و مشکلات گلخانه‌ها و فرآورده‌های گلخانه‌ای ایران

- تدوین راهبردها و سیاست‌های مقابله با بیماری‌های قابل انتقال بین انسان و حیوان (زئونوزها) و همچنین توجه به بیماری‌های نوپدید و بازپدید

ب. طرح‌های پژوهشی خاتمه‌یافته

- ارزیابی ساختار و کارکرد نظام برنامه‌ریزی توسعه و عوامل و موانع تحقق اهداف برنامه‌های توسعه در ایران (خلاصه طرح مزبور در ادامه همین شماره خبرنامه آمده است)

انتصابات جدید

آقای دکتر سیدمحمد اشکان دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی برای یک دوره دو ساله به عنوان همکار مدعو شاخه گیاهپزشکی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم منصوب شد.

■ با عنایت به پیشنهاد رئیس گروه علوم مهندسی و موافقت چهارصد و چهل و یکمین جلسه شورای علمی فرهنگستان مورخ ۱۳۹۴/۳/۲۴، طی حکمی از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی ریاست فرهنگستان، آقای دکتر محمدصاح اولیاء دانشیار دانشگاه یزد برای یک دوره دو ساله به عنوان همکار مدعو شاخه مهندسی صنایع گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم منصوب شد.

■ با عنایت به نظر مشورتی شورای گروه علوم کشاورزی، طی حکمی از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی ریاست فرهنگستان، آقای دکتر کافلم دوست‌حسینی عضو وابسته گروه مزبور، برای یک دوره دو ساله دیگر به سمت رئیس شاخه چوب‌شناسی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم منصوب شد.

■ طی احکام جداگانه از سوی رئیس فرهنگستان علوم، آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی دبیر فرهنگستان، آقای فریدون طلائی‌زاده مدیر امور مالی و آقای مهداد صمدانی مدیر امور اداری فرهنگستان برای یک دوره دو ساله به عنوان اعضای کمیته ممیزی فرهنگستان‌های جمهوری اسلامی ایران (به عنوان نمایندگان فرهنگستان علوم) منصوب شدند.

■ با عنایت به تصویب یکصد و یازدهمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم مورخ ۱۳۹۴/۳/۷، طی حکمی از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی ریاست فرهنگستان، آقای دکتر رضا توکلی‌مقدم استاد مهندسی صنایع دانشگاه تهران برای یک دوره چهار ساله به عضویت وابسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران منصوب شد. بر همین اساس و طی احکام جداگانه از سوی رئیس فرهنگستان، عضویت وابسته آقایان دکتر سیدمهدی رضوی روحانی، دکتر کافلم دوست‌حسینی و دکتر غلامحسین حق‌نیا برای یک دوره چهارساله دیگر تمدید شد.

■ با عنایت به پیشنهاد رئیس گروه علوم مهندسی و موافقت چهارصد و سی و هشتمین جلسه شورای علمی فرهنگستان مورخ ۱۳۹۴/۱/۳۱، طی حکمی از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی ریاست فرهنگستان، آقای دکتر محمدرضا جوکار استاد دانشگاه تهران برای یک دوره دو ساله به عنوان همکار مدعو شاخه مهندسی صنایع گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم منصوب شد.

■ با عنایت به پیشنهاد رئیس گروه علوم کشاورزی و موافقت چهارصد و سی و هشتمین جلسه شورای علمی فرهنگستان مورخ ۱۳۹۴/۱/۳۱، طی حکمی از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی ریاست فرهنگستان،

در ابتدای این دیدار آقای چیبا، هدف از این دیدار را تسریع در روند ایجاد ارتباط میان فرهنگستان علوم ایران و انجمن علوم ژاپن عنوان کرد و در ادامه درخصوص زمینه همکاری میان فرهنگستان علوم و مؤسسات علمی- پژوهشی ژاپن سؤالاتی مطرح نمود.

آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم ضمن تشکر از آقای چیبا، از فراهم کردن زمینه همکاری برای توسعه علم و پژوهش میان فرهنگستان علوم و انجمن علوم ژاپن استقبال کرد و درخصوص ساختار، فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگستان علوم توضیحاتی ارائه کرد. همچنین آقایان دکتر شمس اردکانی و دکتر ظهور در مورد سابقه ارتباطات علمی فی‌مابین مطالبی بیان نمودند.

آقای چیبا در پایان اظهار داشت که با مسئولان انجمن ژاپن دیدار خواهد کرد تا مقدمات برقراری ارتباطات علمی پژوهشی را فراهم آورد.

دیدار کاردار سفارت ژاپن

با رئیس فرهنگستان علوم

روز سه‌شنبه ۱۳۹۴/۱/۱۸ آقای اکیرا چیبا کاردار سفارت ژاپن (نفر دوم سفارت) در تهران با آقایان دکتر رضا داوری اردکانی، دکتر محمدرضا شمس اردکانی و دکتر حسن ظهور دیدار و گفتگو کرد.

دیدار رئیس آکادمی علوم اجتماعی ویتنام با رئیس فرهنگستان علوم ایران

مقاومت در مقابله با ستم و جنگ یاد کرد و پیشرفت‌های صنعتی اخیر این کشور را ستود. دبیر فرهنگستان علوم اظهار داشت که آکادمی علوم اجتماعی ویتنام می‌تواند با کشور ایران، که همزمان با ظهور اسلام، این دین را به عنوان یک دین مرفی و پویا انتخاب کرده و فرهنگی قدیمی و بی‌نظیر در دنیا دارد، تعاملات خوبی داشته باشد. ایشان ابراز امیدواری نمود که فرهنگستان علوم در آینده بتواند با همکاری آکادمی علوم اجتماعی ویتنام، کارگاه‌های مشترکی برگزار کند.

آقای دکتر حسن ظهور رئیس مرکز مطالعات فرهنگستان علوم نیز در این دیدار درخصوص نحوه عملکرد آکادمی‌های علوم جهان و انواع آن توضیحاتی ارائه کرد. ایشان با اشاره به ایجاد مرکز مطالعات علم و فناوری در فرهنگستان علوم، به معرفی گروه‌های مرکز و برنامه‌های آن در حوزه‌های مختلف پرداخت.

بخش دوم جلسه، به تبادل اطلاعات میان رؤسای آکادمی علوم اجتماعی ویتنام و فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، شباهت‌ها و تفاوت‌های این دو نهاد اختصاص یافت. در خاتمه هدایایی به رسم یادبود مبادله شد.

در این دیدار آقایان نیان هنگ تاه سفیر تام‌الاختیار جمهوری سوسیالیستی ویتنام در ایران، دکتر نیان تان ها مدیرکل دفتر روابط بین‌الملل آکادمی، دکتر نو ژوان بینه دبیرکل مؤسسه مطالعات جنوب غرب آسیا و هندوستان، دکتر نیان مانه هونگ مدیرکل مؤسسه مطالعات آسیای میانه و آفریقا، آقای ترانگ کنگ دا معاون مدیرکل و دبیر رئیس آکادمی، آقای دکتر دو دای لوک مدیرکل سابق مؤسسه سیاست و اقتصاد جهانی، متخصص ارشد آکادمی، آقای وونگ ون زن دبیر دوم سفارت جمهوری سوسیالیستی ویتنام، رئیس آکادمی علوم اجتماعی واتیکان را همراهی می‌کردند.

روز سه‌شنبه مورخ ۱۳۹۴/۱/۲۵، آقای دکتر نیان ژوان تانگ رئیس آکادمی علوم اجتماعی ویتنام و هیأت همراه، با آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم و تعدادی از مقامات فرهنگستان در محل فرهنگستان علوم دیدار و گفتگو کردند.

آقای دکتر داوری اردکانی در ابتدای جلسه ضمن خوش‌آمدگویی به آقای دکتر تانگ و همراهان، توضیحاتی در مورد گروه‌های علمی و فعالیت‌های فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران ارائه کرد.

آقای دکتر تانگ نیز از میهمان‌نوازی فرهنگستان علوم سپاسگزاری کرد و اطلاعاتی درخصوص نحوه شکل‌گیری و فعالیت‌های آکادمی علوم اجتماعی ویتنام و بخش‌های علوم انسانی، علوم اجتماعی و مطالعات بین‌المللی آن در اختیار حضار قرار داد. ایشان توضیح داد که آکادمی مزبور دارای ۳۰۰۰ کارمند و ۲۲ مؤسسه می‌باشد و به نهادهای دولتی، نظرات مشورتی ارائه می‌کند و در مؤسسه مطالعات ادیان آکادمی ویتنام، مطالعات اسلامی نیز انجام می‌شود. دکتر تانگ پیشنهاد نمود تا فرهنگستان علوم ایران در زمینه مطالعات اسلامی، آنان را یاری دهد. ایشان آمادگی آکادمی را برای همکاری در رشته‌های دیگر علوم اجتماعی نیز اعلام کرد.

در ادامه جلسه آقای دکتر حسین نمازی معاون پژوهشی علوم انسانی و اسلامی فرهنگستان علوم به معرفی گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم و شاخه‌های گروه از جمله علوم اجتماعی و فلسفه پرداخت. ایشان اشاره کرد که هر یک از شاخه‌های گروه در تخصص خود، به دولت و ارگان‌های مربوط نظرات مشورتی ارائه می‌کنند و گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان نیز با ادیان دیگر ارتباطات فرهنگی دارد.

آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی دبیر فرهنگستان علوم در ادامه، ضمن خوش‌آمدگویی به میهمانان، از کشور ویتنام به عنوان سمبل

دیدار رئیس آکادمی علوم چین و رئیس TWAS با رئیس و اعضای شورای علمی فرهنگستان علوم

و آمد بیشتر دانشمندان دو کشور و بهره‌برداری از ظرفیت‌های پژوهشی طرفین منجر شود.

رئیس آکادمی علوم چین نیز در این نشست با استقبال از پیشنهاد انعقاد تفاهنامه همکاری مشترک با فرهنگستان علوم ایران گفت: آکادمی علوم چین و ایران در عین تفاوت‌های ساختاری، موارد مشترک زیادی با یکدیگر دارند و با توجه به اینکه ۱۴ نفر از دانشمندان آکادمی علوم ایران در (TWAS) عضویت دارند، همکاری‌های مشترک علمی میان طرفین از این طریق تسهیل خواهد شد. دکتر بای‌چانلی در تشریح فعالیت‌های آکادمی علوم چین اظهار داشت: آکادمی علوم چین از سال ۱۹۴۹ تأسیس شده و در سه بخش اصلی شامل همکاری‌های علمی بین‌المللی، فعالیت‌های پژوهشی و تبادل استاد و دانشجو فعالیت می‌کند. وی با بیان اینکه آکادمی علوم چین دارای ۱۰۴ انستیتو تحقیقاتی است، توضیح داد: تمرکز این انستیتو بر تکنولوژی‌های برتر و همچنین توجه به حل مسائل و مشکلات روز کشور چین قرار دارد. دکتر چانلی یادآور شد: در آکادمی علوم چین ۶۹ هزار نفر فعالیت می‌کنند و سالانه بیش از هفت میلیارد دلار برای پروژه‌های تحقیقاتی این آکادمی هزینه می‌شود. وی ادامه داد: در بخش فعالیت‌های علمی آکادمی علوم چین نیز ۷۴۰ دانشمند و متخصص مشغول به فعالیت هستند که در زمینه‌های مختلفی همچون ریاضیات، شیمی، بیوتکنولوژی و نانوتکنولوژی تحقیق می‌کنند. رئیس آکادمی علوم چین بیان داشت: یک بخش دیگر آکادمی علوم چین به تبادل استاد و دانشجو و انجام پروژه‌های تحقیقاتی مشترک اختصاص دارد که دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری را در برخی رشته‌ها می‌پذیرد و

رئیس آکادمی علوم چین و هیأت همراه روز یکشنبه ۱۳۹۴/۲/۱۳ با حضور در فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، با رئیس، دبیر، معاونان و رؤسای گروه‌های علمی فرهنگستان دیدار و گفتگو کردند.

رئیس فرهنگستان علوم ایران در این نشست همکاری با آکادمی علوم چین را فرصتی مغتنم شمرد و ابراز امیدواری کرد همکاری‌های دوجانبه این دو مرکز بیش از پیش توسعه یابد. آقای دکتر رضا داوری اردکانی به تفاهنامه مشترکی که سال ۲۰۰۵ میان آکادمی علوم چین و فرهنگستان علوم ایران امضا شده بود اشاره کرد و گفت: زمان اجرای این تفاهنامه در سال ۲۰۰۹ به پایان رسیده و بعد از آن تمدید نشده است. ایشان متن تفاهنامه پیشنهادی جدید فرهنگستان علوم ایران را در اختیار رئیس آکادمی علوم چین قرار داد و افزود: به محض توافق نهایی طرفین، تفاهنامه همکاری مشترک میان این دو مرکز بزرگ علمی به امضاء خواهد رسید. استاد داوری اردکانی تفاوت ساختار فرهنگستان علوم ایران و آکادمی علوم چین را یادآور شد و اظهار داشت: آکادمی علوم چین یک مؤسسه تحقیقاتی است که سازمان‌های پژوهشی زیادی را در زیرمجموعه دارد در حالی که وضع ما چنین نیست و فرهنگستان علوم ایران بیشتر به پیشبرد پژوهش در کشور می‌پردازد و اهتمامش بیشتر بر روی تنظیم سیاست علم کشور و مشاوره به دولت در سیاست‌گذاری‌های علمی است.

دکتر داوری اردکانی با عنایت به اینکه رئیس آکادمی علوم چین رئیس آکادمی علوم جهان سوم (TWAS) است، به عضویت فرهنگستان علوم ایران در TWAS اشاره کرد و بیان داشت: امیدواریم امضای تفاهنامه رسمی با آکادمی علوم چین، ضمن افزایش همکاری‌های علمی، به رفت

تاکنون از ایران نیز بورسیه‌هایی داشته‌ایم. ایشان ادامه داد پس از مطالعه تفاهنامه پیشنهادی، نتیجه را جهت ادامه همکاری‌های مشترک آکادمی علوم چین به رئیس فرهنگستان علوم ایران اطلاع می‌دهد. در این جلسه که آقایان دکتر شمس اردکانی دبیر فرهنگستان، دکتر محقق‌داماد رئیس گروه علوم اسلامی، دکتر نمازی معاون پژوهشی فرهنگستان و رئیس گروه علوم انسانی، دکتر اعوانی عضو پیوسته فرهنگستان، دکتر ثبوتی رئیس گروه علوم پایه، دکتر شاهدی معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی، دکتر نادعلیان رئیس گروه علوم دامپزشکی، دکتر شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی، دکتر ظهور رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری و دکتر گواهی رئیس بخش

آینده‌نگری فرهنگستان علوم و دکتر تینیو تن معاون آکادمی و مدیر همکاری‌های بین‌الملل، کینگ فنگ مدیر بخش آسیا و آفریقای دفتر همکاری‌های بین‌الملل، دکتر مینگوا لی دبیر مرکز ملی علوم و فناوری نانو، دکتر ژونگ ژنگ رئیس دیپارتمان پژوهش در مرکز ملی علوم و فناوری نانو آکادمی و دکتر ژنگزین لیو مدیر مرکز تحقیقاتی فناوری انرژی نو آکادمی علوم چین نیز حضور داشتند. نشان فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران از سوی آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم به رئیس آکادمی علوم چین و هیأت همراه در سفر دو روزه خود، میزبان معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهوری بودند.

دیدار رئیس آکادمی علوم چین با دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی

آقای دکتر بای جانلی رئیس آکادمی علوم چین و هیأت همراه روز یکشنبه ۱۳۹۴/۲/۱۳ با آقای دکتر محمدرضا مخبر دزفولی دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی و عضو پیوسته فرهنگستان علوم در محل دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی دیدار و گفتگو کردند. آقای دکتر مخبر دزفولی در این دیدار با اشاره به اینکه شورای عالی انقلاب فرهنگی پس از پیروزی انقلاب اسلامی با امر و اراده رهبر فقید انقلاب اسلامی تشکیل شده و هدف اصلی از تشکیل این نهاد عالی، ساماندهی به وضع نابسامان دانشگاه‌ها و همچنین ترسیم چشم‌انداز کشور در عرصه علم و فناوری بوده است، گفت: با گسترش حوزه عملکرد و اختیارات این نهاد که حاصل توانمندی‌ها و قابلیت‌های آن بود، شورای عالی انقلاب فرهنگی مسئولیت مدیریت راهبردی علم، تحقیقات، فناوری و فرهنگ کشور را بر عهده گرفت و اکثر قریب به اتفاق نهادهای تأثیرگذار و مفید در حوزه علم و فناوری در کشور ایران در سال‌های اخیر، توسط این شورا تأسیس شده است.

دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی در بخش دیگری از سخنانش اظهار داشت: مانند آنچه که شما در کشورتان تحت عنوان «آکادمی علوم» تأسیس کرده‌اید، در کشور ما نیز فرهنگستان‌های علوم، زبان و ادب فارسی، هنر، و علوم پزشکی توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی پایه‌گذاری شده و امروز فرهنگستان‌ها تبدیل به محل اجتماع نخبگان و دانشمندان علوم و فرهنگ در جمهوری اسلامی ایران شده‌اند. دکتر مخبر دزفولی در ادامه به آمارهای مربوط به پیشرفت‌های علمی و فناوری کشور اشاره کرد و به رشد کیفی و گسترش حوزه‌های علمی و فناوری نیز تصریح نمود و اظهار داشت که در همه زمینه‌های علمی و فناوری پیشرفته در ایران کارهای عمیق و قابل توجهی انجام گرفته است. ایشان دستاوردهای شگرف و باورنکردنی در زمینه نانو، زیست‌فناوری، هوافضا، ژنتیک، شبیه‌سازی و ... دانشمندان کشورمان را از جمله موفقیت‌ها برشمرد. عضو پیوسته فرهنگستان علوم در پایان صحبت‌های خود بیان کرد که در زمینه انتقال تجربیات علمی و

و پس از آن اظهار داشت که کشور چین نیز مانند ایران دارای یک برنامه بلندمدت در حوزه علم و فناوری است که هم‌اکنون ۱۲ برنامه ۵ ساله علم و فناوری ذیل این برنامه درازمدت اجرا شده است و در حال تدوین برنامه سیزدهم هستیم. ایشان در پایان افزود: رشد سریع اقتصادی چین در سال‌های اخیر تا حدود زیادی بر پیشرفت‌های علمی و فناوری این کشور تکیه دارد و ما توانسته‌ایم با بهره‌گیری از فناوری‌های پیشرفته ضمن یالابردن بهره‌وری واحدهای تولیدی، حجم و کیفیت تولیدات صنعتی خود را افزایش دهیم.

فناوری و به‌ویژه در بخش برنامه‌ریزی برای تبدیل ایده به ارزش افزوده و ثروت، ایران و چین می‌توانند همکاری‌های خوب و مؤثری داشته باشند.

در ادامه این دیدار رئیس آکادمی علوم چین هم طی سخنانی ضمن ابراز خرسندی از حضور در ایران گفت: ایران سال ۱۳۹۴ با ایران ۱۵ سال پیش تفاوت‌های بسیار زیادی کرده است و پیشرفت‌های علمی و فناوری ایران امروز در همه ابعاد و در شهرهای این کشور به چشم می‌خورد. ایشان در ادامه به تشریح وظایف نهاد آکادمی چین پرداخت

امضای یادداشت تفاهم همکاری میان فرهنگستان علوم ایران و آکادمی علوم مغولستان

و باستان‌شناسی، خانم بیلگرایا وابسته فرهنگی دپارتمان سیاست و ارتباطات وزارت امور خارجه مغولستان، و آقای انخبایار مترجم هیأت و دانشجوی دکتری دانشگاه آنکارا در ترکیه، و آقایان دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان، دکتر محمدرضا شمس اردکانی دبیر فرهنگستان، دکتر حسین نمازی معاون پژوهشی علوم انسانی و اسلامی، دکتر محمد شاهدی معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی، دکتر یوسف ثبوتی رئیس گروه علوم پایه، مهندس سیدعلی پزشکی رئیس دفتر ریاست، محمود علیمحمدی و خانم شکوفه سینا از مدیریت روابط بین‌الملل فرهنگستان علوم و آقای جعفری از مرکز مطالعات سیاسی وزارت امور خارجه حضور داشتند.

در ابتدای جلسه آقای دکتر داوری اردکانی به میهمانان خیرمقدم

روز شنبه ۱۳۹۴/۳/۲۳، رئیس آکادمی علوم مغولستان و هیأت همراه با رئیس، دبیر و معاونان فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران دیدار و گفتگو کردند.

در این نشست آقای دکتر اینخووشین رئیس آکادمی علوم مغولستان، دکتر ئرچ معاون آکادمی علوم مغولستان، دکتر بلد مدیر مؤسسه متن‌شناسی و ادبیات، دکتر سیویندرچ پژوهشگر ارشد مؤسسه تاریخ و باستان‌شناسی، دکتر دامبینیام سفیر کشور مغولستان در ایران، خانم خاگواسورن همسر آقای سفیر، خانم دکتر اینخچیمگ دبیر علمی گروه علوم اجتماعی آکادمی، دکتر نیامداوا پژوهشگر مؤسسه مطالعات بین‌المللی آکادمی، دکتر اینخبت عضو گروه مطالعات تاریخی و فرهنگی دانشگاه علم و فناوری، دکتر تاد رئیس شاخه مؤسسه تاریخ

خبر و گزارش

گفت و به روابط تاریخی دو کشور ایران و مغولستان و به اینکه اسلام دومین دین در آن کشور است، اشاره کرد. رئیس فرهنگستان علوم در ادامه، همکاری‌های علمی میان دو کشور را مغتنم شمرد و در خصوص ساختار، فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگستان علوم توضیحاتی ارائه کرد و به معرفی اعضا و گروه‌های ششگانه فرهنگستان و مرکز مطالعات علم و فناوری پرداخت.

در ادامه آقای دکتر اخت‌ووشین رئیس آکادمی علوم مغولستان ضمن تشکر از میهمان‌نوازی فرهنگستان علوم به معرفی اعضای هیأت همراه پرداخت و با اشاره به سابقه تاریخی آکادمی علوم مغولستان، نوع فعالیت‌ها، ساختار، تعداد و انواع اعضای آن آکادمی را تشریح کرد و اظهار داشت که این نهاد به معنای مدرن در سال ۱۹۶۱ تأسیس شده است و در حال حاضر بیست و یک مؤسسه علمی-پژوهشی زیر

نظر آکادمی فعالیت دارند. رئیس آکادمی علوم مغولستان آمادگی آکادمی را برای همکاری‌های مشترک با فرهنگستان علوم ایران اعلام کرد.

سپس آقای دکتر داوری اردکانی به معرفی اعضای ایرانی حاضر در جلسه پرداخت و از همکاری در زمینه علوم انسانی و علوم اجتماعی میان فرهنگستان علوم و آکادمی علوم مغولستان استقبال کرد. ایشان اظهار امیدواری نمود که با امضای یادداشت تفاهم میان دو آکادمی زمینه ارتباط بیشتر میان دانشمندان دو کشور فراهم شود. در ادامه حاضران در خصوص همکاری‌های مشترک تبادل نظر کردند.

در بخش پایانی جلسه، یادداشت تفاهم همکاری‌های علمی و پژوهشی میان دو آکادمی منعقد و به امضای رؤسای دو آکادمی ایران و مغولستان رسید.

دیدار معاون هماهنگی و نظارت معاون اول رئیس‌جمهور با رئیس فرهنگستان علوم

روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۴/۲/۲ آقای دکتر رضا ویسه معاون هماهنگی و نظارت معاون اول رئیس‌جمهور با رئیس و دبیر فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران دیدار و گفتگو کرد.

در ابتدای این دیدار آقای دکتر ویسه در سخنانی اظهار داشت که نظر دولت بر این است تا با حضور در فرهنگستان‌ها، آنها را در مسائل مربوط یاری کنیم فلذا امروز در فرهنگستان که خانه دانشمندان کشور است حاضر شدیم تا از دیدگاه‌ها و نظرات مسئولان فرهنگستان بهره‌مند شویم.

آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم در این دیدار ضمن تشکر از آقای دکتر ویسه و حسن نظر دولت به مجموعه فرهنگستان، با اشاره به تاریخ تشکیل فرهنگستان در ایران و مقایسه آن با آکادمی‌های بلوک شرق و غرب، فرهنگستان علوم را مشاور دولت در سیاستگذاری‌های علمی و فناوری معرفی کرد و به اهم فعالیت‌های

فرهنگستان در راه توسعه علم و دانش و کمک به دولت اشاره نمود. آقای دکتر شمس اردکانی دبیر فرهنگستان علوم نیز در این دیدار به معرفی فرهنگستان علوم، گروه‌های علمی و شاخه‌های تخصصی و مرکز مطالعات علم و فناوری فرهنگستان پرداخت. ادامه جلسه به تبادل نظر پیرامون راه‌های تعامل بیشتر دولت و فرهنگستان و نقش آکادمی‌ها در پیشبرد علم و دانش اختصاص داشت. آقای دکتر ویسه پس از دیدار با آقای دکتر داوری اردکانی، به همراه آقای دکتر شمس اردکانی از مجموعه فرهنگستان‌ها و مکان‌ها و فضاهای مشترک بازدید کرد. در این بازدید گزارشی از برخی نواقص ساختمان فرهنگستان‌ها ارائه شد. معاون هماهنگی و نظارت معاون اول رئیس‌جمهور در ادامه، برای دیدار و گفتگو با آقایان دکتر سیدعلیرضا مرندی و دکتر غلامعلی حداد عادل در فرهنگستان‌های علوم پزشکی و زبان و ادب فارسی حاضر شد و با رؤسای دو فرهنگستان دیدار و گفتگو کرد.

اعلام آمادگی صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور برای همکاری با فرهنگستان علوم

فناوران کشور در سخنانی به فعالیتهای صندوق و نحوه همکاریها و حمایتها از مراکز علمی اشاره کرد و آمادگی صندوق را برای همکاری با فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و امضای تفاهنامه همکاری اعلام نمود. ایشان در سخنان خود درخصوص فعالیتهای کارگروههای صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور نیز مطالبی بیان نمود. پس از سخنان آقای دکتر ضرغام اعضای شورای علمی به ارائه نظر و دیدگاه خود درخصوص فعالیتهای صندوق و نحوه همکاریهای مشترک پرداختند. در پایان قرار شد کمیتهای برای تدوین تفاهنامه همکاری میان فرهنگستان و صندوق و اجرایی شدن تفاهنامه تشکیل شود.

روز یکشنبه مورخ ۱۳۹۴/۲/۱۳ در چهارصد و سی و نهمین جلسه شورای علمی فرهنگستان که با حضور رئیس، دبیر، معاونان پژوهشی، رؤسای گروههای علمی و رئیس مرکز مطالعات فرهنگستان برگزار شد، آقای دکتر نصرتالله ضرغام رئیس صندوق حمایت از پژوهشگران و

رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری فرهنگستان:

محققان باید فناوریها و علوم نوین را کاربردی کنند

اطلاعات و بیوتکنولوژی در کشاورزی را به کار گیرند. دکتر ظهور ادامه داد: هم‌اکنون جمعیت ۷ میلیاردی جهان با معضل خشکسالی مواجه است و کشور ما نیز خسارات زیادی متحمل شده است. دانش بیوتکنولوژی در کشاورزی می‌تواند به موفقیت‌های قابل توجهی دست یابد و از عوارض خشکسالی بکاهد.

عضو پیوسته فرهنگستان علوم در بخش دیگری از سخنانش گفت: دانشگاه‌های ایران در تربیت افراد برجسته و موفق علمی، گام‌های ارزنده برداشته‌اند و دانشجویان، موفق به دریافت بورسیه‌های علمی از دانشگاه‌های معتبر خارجی می‌شوند، اما در امر پژوهش و همچنین تبدیل نتایج علمی به تولید توفیق زیادی حاصل نشده است و در ابتدای راه هستیم. دانشگاه‌های کشورهای پیشرفته به دلیل دستیابی به تجهیزات نوین آزمایشگاهی و بودجه‌های تحقیقاتی قوی، محققان برجستهای تربیت و به پژوهش تشویق می‌کنند. به‌طور مثال دانشگاه استنفورد از بودجه علمی و تحقیقاتی حدود چهار و نیم میلیارد دلاری برخوردار است. لذا اگر می‌خواهیم پژوهش و تحقیق در دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها رونق پیدا کند و مراکز علمی کشور در راه توسعه علمی قرار گیرند، توجه به پژوهش از اقدامات اساسی است و اولین گام در این مسیر اختصاص بودجه مناسب تحقیقاتی به دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها است.

آقای دکتر حسن ظهور رئیس مرکز مطالعات علم و فناوری فرهنگستان علوم روز چهارشنبه ۱۳۹۴/۲/۹، در جمع شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان پارک علم و فناوری فارس در شیراز سخنرانی کرد. ایشان در سخنان خود اظهار داشت محققان باید راهکارهای به‌رهمندی از انرژی‌های نوین، آب، باد، خورشید، نانوتکنولوژی، فناوری

بازدید اعضای شاخه مهندسی محیط‌زیست و انرژی فرهنگستان از مناطق با پرتوایی طبیعی رامسر

اتمی ایران در رامسر تشکیل شد. در این نشست‌ها آقای دکتر مهدی سپهرایی توضیحاتی در رابطه با پژوهش‌های انجام‌شده در وضعیت پرتوایی منطقه ارائه کرد و در ادامه نماینده امور حفاظت در برابر اشعه به معرفی این مناطق پرداخت. همچنین در پایان نشست‌ها، از مناطق با پرتوایی طبیعی بالا بازدید به عمل آمد. پس از بازدید نیز مجدداً نشستی جهت جمع‌بندی نتایج بازدید تشکیل شد.

پیرودعوت آقای دکتر علی‌اکبر صالحی عضو شاخه مهندسی محیط‌زیست و انرژی فرهنگستان و رئیس سازمان انرژی اتمی ایران مبنی بر تشکیل یکی از جلسات شاخه میان‌گروهی محیط‌زیست فرهنگستان علوم در رامسر به منظور بازدید از مناطق با پرتوایی طبیعی، نشست‌های شاخه مزبور از روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۴/۲/۱۶ تا ۱۳۹۴/۲/۱۸ در مرکز تحقیقات پرتوهای طبیعی سازمان انرژی

جلسه شورای همگانی گروه علوم مهندسی

بیشرفت علمی کشور در جهان امروز و چالش‌های آموزش عالی کشور، پرداخت و در خصوص اهمیت موضوع، تاریخ علم در ایران، تولید علم و تولید فناوری در جهان امروز، انتقال تکنولوژی و فناوری پیشرفته، وضع امروز تولید علم در ایران، وضع امروز تولید فناوری در ایران، چالش دانشگاه در تبدیل علم به فناوری، و حل مشکلات دانشگاه مطالبی بیان نمود و پیشنهادهایی به فرهنگستان ارائه کرد.

در بخش دوم آقای دکتر علی‌اکبر صالحی عضو وابسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان و رئیس سازمان انرژی اتمی ایران در خصوص «توافقات اخیر ایران و کشورهای ۵+۱» توضیحات مبسوطی ارائه نمود.

روز چهارشنبه دوم خرداد ۱۳۹۴، نخستین جلسه شورای همگانی گروه علوم مهندسی در سال جاری با حضور رئیس، دبیر و معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی فرهنگستان، و اعضای پیوسته، وابسته و همکاران مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم به ریاست آقای دکتر محمدرضا عارف رئیس گروه علوم مهندسی برگزار شد. در این جلسه ضمن اعلام برنامه فعالیت‌های گروه در سال ۱۳۹۴، دو سخنرانی ایراد شد. در بخش اول آقای دکتر علی غفاری همکار مدعو شاخه مهندسی مکانیک گروه علوم مهندسی فرهنگستان و استاد دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی در سخنانی به موضوع «چالش‌های

درگذشت استاد فقید دکتر سید رحیم مشیری عضو وابسته گروه علوم انسانی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، مدیریت گروه جغرافیا، ریاست مؤسسه جغرافیا، و سردبیری مجله پژوهش‌های جغرافیای توسعه دانشگاه تهران را به عهده داشت. آقای دکتر مشیری در دانشگاه آزاد اسلامی نیز علاوه بر تدریس در مقاطع مختلف مسئولیت‌هایی نظیر مدیر گروه تخصصی دانشگاه آزاد اسلامی را به عهده داشته‌اند. مسئولیت گروه جغرافیا در مرکز نشر، عضویت در کمیته برنامه‌ریزی جغرافیا در ستاد انقلاب فرهنگی و دبیری هفتمین کنگره جغرافیایی ایران از دیگر سمت‌های اجرایی‌شان بوده است. از دکتر مشیری ده‌ها کتاب و مقاله و سخنرانی به یادگار مانده است. ایشان استاد راهنمای بیش از ۳۰ رساله دکتری در دانشگاه تهران و دانشگاه آزاد اسلامی و استاد راهنمای بیش از ۲۰۰ پایان‌نامه کارشناسی ارشد بوده‌اند. شادروان استاد دکتر سید رحیم مشیری از سال ۱۳۷۰ به عنوان عضو وابسته در فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران فعالیت و ریاست شاخه جغرافیای فرهنگستان را به عهده داشتند.

خبرنامه ضایعه درگذشت شادروان دکتر مشیری را به اعضای فرهنگستان‌ها، جامعه علمی و دانشگاهی کشور و به خانواده‌شان تسلیت می‌گوید و برای استاد فقید رحمت و غفران الهی و علو درجات در درگاه باری تعالی مسئلت دارد.

آقای دکتر سید رحیم مشیری استاد گروه جغرافیای دانشگاه تهران، عضو وابسته و رئیس شاخه جغرافیای گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم در سن ۸۵ سالگی دار فانی را وداع گفت.

استاد سید رحیم مشیری در سال ۱۳۰۹ در سمنان به دنیا آمد. دوره ابتدایی را در دیستان هدایت سمنان و دوره دبیرستان را تا پنجم در دبیرستان‌های پهلوی سابق و دهخدا و دوره ششم را در دبیرستان میرافضلی طی کرد و در سال ۱۳۳۲ برای تحصیل در دوره کارشناسی وارد دانشگاه تهران شد. دکتر مشیری دوره دکتری جغرافیا را در دانشگاه فرایبورگ آلمان سپری کرد و در سال ۱۳۴۵ موفق به اخذ درجه دکتری تخصصی از آن دانشگاه شد. ایشان در سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۴۶ با سمت اسپستان جغرافیای دانشگاه فرایبورگ آلمان مشغول کار بود. سپس به ایران بازگشت و در سال ۱۳۴۶ استادیار گروه جغرافیای دانشگاه تهران شد. در سال ۱۳۵۴ دانشیار شد و در سال ۱۳۷۲ به مرتبه استادی دانشگاه تهران نائل آمد. مرحوم دکتر سید رحیم مشیری در سال ۱۳۸۵ به عنوان استاد نمونه کشور معرفی شد. استاد مشیری در طول دوران خدمت در دانشگاه تهران علاوه بر تدریس دروس مختلف در دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری، مسئولیت‌های اجرایی گوناگون از جمله معاونت مالی و اداری

پیام تسلیت رئیس فرهنگستان علوم به مناسبت درگذشت شادروان آقای دکتر مشیری

«باسمه تعالی؛ درگذشت استاد گرانمایه مرحوم آقای دکتر سید رحیم مشیری ضایعه‌ای بزرگ است. این ضایعه و مصیبت را به دانشگاهیان و همکاران گرامی در فرهنگستان علوم و مخصوصاً به خانواده محترم‌شان تسلیت عرض می‌کنم. خداوند ایشان را رحمت کند و به بازماندگان صبر و سلامت عطا فرماید.

رضا داوری اردکانی»

گرامیداشت یاد و خاطره شادروان دکتر سید رحیم مشیری در گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم

روز یکشنبه مورخ ۱۳۹۴/۲/۶ در جلسه شورای همگانی گروه علوم انسانی که با حضور اعضای پیوسته و وابسته گروه تشکیل شده بود، یاد و خاطره استاد فقید آقای دکتر سید رحیم مشیری عضو وابسته و رئیس شاخه جغرافیای گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم گرامی داشته شد.

در این مجلس که آقایان دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم و دکتر شمس اردکانی دبیر فرهنگستان و خانواده مرحوم دکتر مشیری نیز حضور داشتند، ابتدا آقای دکتر حسین نمازی رئیس گروه علوم انسانی در سخنانی ضمن ابراز تأسف از درگذشت همکار گرانمایه گروه علوم انسانی، این ضایعه را به خانواده ایشان و اعضای گروه تسلیت گفت. آقای دکتر نمازی با اشاره به ویژگی‌های خاص اخلاقی دکتر مشیری، از متانت، نجابت، منش و رفتار ایشان به عنوان یک الگو یاد کرد و برای استاد مشیری رحمت و آمرزش الهی مسئلت نمود. در ادامه آقای دکتر احسان اشراقی عضو پیوسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم و همکار دیرینه زنده‌یاد دکتر مشیری در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، در سخنانی به خاطرات همکاری با دکتر مشیری در دانشکده ادبیات دانشگاه تهران و در فرهنگستان علوم اشاره کرد. آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم در این مجلس ضمن تسلیت به خانواده شادروان دکتر سید رحیم مشیری و اشاره به بیش از چهل سال همکاری با آقای دکتر مشیری در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، در شورای عالی برنامه‌ریزی و در فرهنگستان علوم، از ایشان به عنوان دانشمندی نجیب، خوش خلق، سلیم و صبور یاد کرد. رئیس فرهنگستان علوم در پایان ضمن طلب رحمت و آمرزش برای روح بزرگ مرحوم آقای دکتر مشیری، اظهار امیدواری کرد که راه آن استاد فقید که راه علم و دانش بود پر رهرو باشد. همسر شادروان آقای دکتر مشیری نیز ضمن تشکر از فرهنگستان علوم برای برگزاری این مجلس یادبود، درباره ویژگی‌های برجسته علمی و اخلاقی شادروان دکتر مشیری مطالبی بیان نمود.

پیام تسلیت رئیس فرهنگستان علوم به مناسبت درگذشت شادروان دکتر صادق آیینه‌وند

آقای دکتر صادق آیینه‌وند استاد دانشگاه تربیت مدرس، چهره ماندگار کشور و رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در ۱۷ اردیبهشت سال جاری در ۶۴ سالگی دار فانی را وداع گفت. خبرنگار فرهنگستان علوم این ضایعه را به جامعه علمی و دانشگاهی کشور، خانواده استاد آیینه‌وند و علاقمندان به ایشان تسلیت می‌گوید و برای آن مرحوم رحمت واسعه و علو درجات در درگاه باری تعالی مسئلت دارد. در پی درگذشت شادروان آقای دکتر آیینه‌وند از سوی رئیس فرهنگستان علوم پیام تسلیتی به شرح ذیل صادر شد:

«باسمه تعالی؛ انا لله و انا الیه راجعون؛ درگذشت استاد و الامقام حضرت آقای دکتر صادق آیینه‌وند، ضایعه‌ای بزرگ است. ایشان که درس ادبیات عرب آموخته بود، از همان اوان تحصیل در دانشگاه علاقه و تعلق خاطری خاص به تاریخ و فرهنگ و تمدن اسلامی پیدا کرده بود و بیشتر هم خود را مصروف پژوهش در تاریخ اسلام و مخصوصاً تاریخ تشیع کرد و آثار خوب پدید آورد. رحمت خدا بر او باد که استادی دانشمند و نجیب و دیندار و مدیری شایسته و برخوردار از روح انصاف و اعتدال بود. من که از حدود چهل سال پیش به ایشان ارادت داشت‌ام در عزای فقدان ایشان شریکم و به ملاحظه حرمت مقام علمی این استاد بزرگ، درگذشتشان را از سوی فرهنگستان علوم به خانواده گرامی و به دانشمندان و دانشگاهیان و مخصوصاً به همکاران دانشگاه تربیت مدرس و استادان و کارکنان پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی که ایشان اخیراً ریاست آن را بر عهده گرفته بودند، تسلیت می‌گویم. رضا داوری اردکانی».

به همت انجمن علمی تاریخ دانشگاه تهران با همکاری مجله بخارا برگزار شد:

تکوداشت استاد دکتر احسان اشراقی

مراسم تکوداشت آقای دکتر احسان اشراقی عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و استاد پیشکسوت تاریخ دانشگاه تهران با عنوان «شب احسان اشراقی» روز یکشنبه دهم خردادماه ۱۳۹۴ در کانون زبان فارسی برگزار شد. در این آیین که به همت انجمن علمی تاریخ دانشگاه تهران و با همکاری مجله بخارا برگزار شد، آقایان دکتر ناصر تکمیل همایون، دکتر رسول جعفریان، دکتر منصور صفت گل، دکتر محمدباقر وثوقی و دکتر منصور اتحادیه سخنرانی کردند.

در «شب احسان اشراقی» که جمع کثیری از استادان برجسته حوزه تاریخ، مورخان، نویسندگان، دانشجویان و علاقمندان به استاد اشراقی حضور داشتند، فیلمی درباره زندگی دکتر احسان اشراقی به کارگردانی جواد میرهاشمی پخش شد. پایان بخش مراسم نواختن قطعاتی از موسیقی اصیل ایرانی توسط آقای کامبیز مافی بود.

یادداشت رئیس فرهنگستان علوم پیرامون کمیته انتخاب رؤسای دانشگاهها

در پی تعیین کمیته‌ای از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی برای انتخاب رؤسای دانشگاهها، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی نظر آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران و عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی را در این خصوص جویا شد. یادداشت رئیس فرهنگستان علوم که در تاریخ ۱۸ خردادماه برای دبیرخانه شورا ارسال شده، بدین شرح است:

«از همان سال‌های ابتدای تشکیل شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار بر این شد که رؤسای دانشگاهها به پیشنهاد وزیر و تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی منصوب شوند. در این میان هرگز قصد شورا محدود کردن اختیار دولت نبود و شورا که وظیفه طراحی راه پیشرفت علم و بسط فرهنگ داشت، نمی‌خواست در عزل و نصب مقامات اجرایی که در حیطه مسئولیت دولت و رئیس‌جمهوری است دخالت کند بلکه بیشتر نظر این بود که تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی موجب افزونی اعتبار مقام ریاست دانشگاه شود و بعضی از اعضا می‌گفتند چه خوب است که حکم رئیس دانشگاه را ریاست‌جمهوری امضا کنند.

من که از ابتدای تشکیل شورا تاکنون همواره عضو آن بودم کم‌تر به یاد می‌آورم که شورای عالی انقلاب فرهنگی به رئیس پیشنهادی وزرا رأی نداده باشد. ولی متأسفانه در یکی دو سال اخیر اختلاف پدید آمده و بر اثر آن در حدود ۳۰ دانشگاه کشور مدت‌هاست که با سرپرست اداره می‌شود. برای رفع این مشکل چاره‌ای اندیشیده بودند که یک هیأت ۴ نفری (که رئیس هیأت نظارت و بازرسی هم به آن اضافه شد) به نمایندگی از شورای عالی پیشنهاد وزرا را بررسی کنند و اگر به اجماع رسیدند، رأیشان رأی شورای عالی باشد و اگر نرسیدند شورای عالی تصمیم بگیرد. امید است این کمیته که نماینده مناسب شورای عالی است، موفق باشد. واگذاری انتخاب و تعیین رؤسای دانشگاهها به کمیته ۵ نفری حتی اگر به سهولت نتواند تکلیف ریاست دانشگاهها را معین کند، حداقل فایده‌اش این است که وقت اندک شورا کمتر صرف بحث‌هایی شود که بیشتر سیاسی است و به نتیجه‌ای هم نمی‌رسد. امید است که کمیته منتخب مشکل دانشگاه را رفع کند. رضا داوری اردکانی».

اولین دوره اعطای جایزه دکتر رضا داوری اردکانی

مراسم اولین دوره اعطای «جایزه دکتر رضا داوری اردکانی» روز یکشنبه ۲۴ خردادماه ۱۳۹۴ برگزار شد و این جایزه به بهترین پایان نامه دوره دکتری رشته فلسفه دانشگاهها و پژوهشگاههای کشور در سال ۱۳۹۳ اهداء شد.

خرداد، ماه تولد آقای دکتر رضا داوری اردکانی است که به همین مناسبت جایزه بهترین پایان نامه دکتری فلسفه در این ماه به نام آقای دکتر داوری اردکانی به برترین رساله دکتری رشته فلسفه اهدا می شود. در اولین دوره اعطای جایزه، نزدیک به ۲۰ رساله دکتری با حضور داوران ارزیابی شده و ترکیب هیأت داوران به گونه ای بوده که بیشتر اعضای گروه های فلسفه دانشگاهها در این داوری حضور داشته اند. پس از

این مرحله، ۴ رساله به مرحله نهایی رسیده و در نهایت رساله خاتم نیرسادات میرموسی با نام «رابطه بنیاد (جهت) و زمان از نظر هایدگر» رتبه اول را کسب کرده است. بر این اساس روز یکشنبه ۲۴ خردادماه، اولین «جایزه دکتر رضا داوری اردکانی» به خاتم دکتر میرموسی اهداء شد.

نشست شاخه مهندسی شیمی فرهنگستان با دانشکده های مهندسی شیمی

روز دوشنبه ۱۳۹۴/۳/۱۸، نشست شاخه مهندسی شیمی گروه علوم مهندسی فرهنگستان با دانشکده های مهندسی شیمی دانشگاه های مستقر در تهران برگزار شد. در ابتدا آقای دکتر ایرج گودرزنیا رئیس شاخه مهندسی شیمی فرهنگستان علوم ضمن خیرمقدم، توضیحات مبسوطی درباره فعالیت های گروه علوم مهندسی و شاخه مهندسی شیمی و طرح های پژوهشی اجرا شده ارائه کرد و به معرفی اعضای شاخه پرداخت.

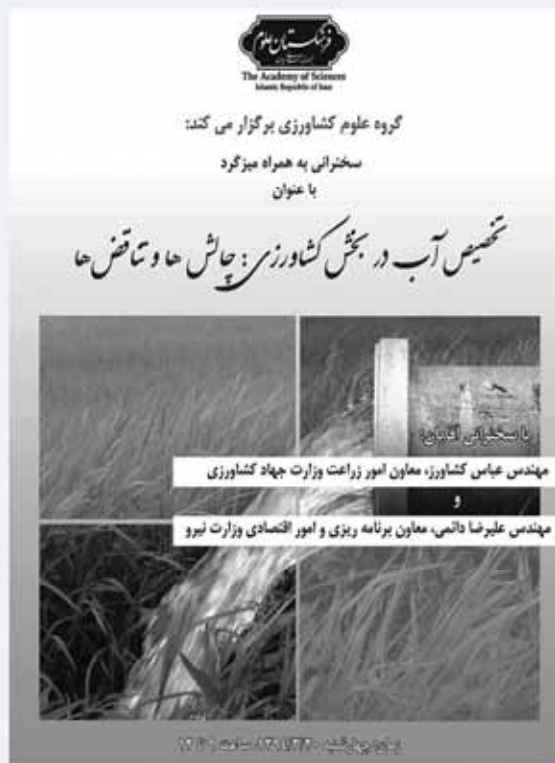
پس از سخنان آقای دکتر گودرزنیا و در بخش اول جلسه آقای دکتر سیدعباس شجاع الساداتی همکار مدعو شاخه مهندسی شیمی فرهنگستان و استاد دانشگاه تربیت مدرس سه گزارش به شرح ذیل ارائه کرد. گزارش اول درباره رویکرد مهندسی شیمی در آینده بود که در سال ۲۰۱۳ در دانشگاه تگزاس انجام شده است. گزارش دوم درباره نقشه راه مهندسی شیمی در قرن ۲۱ بود که در سال ۲۰۰۷ در آمریکا انجام شده است و گزارش سوم درباره مسائل مهندسی شیمی بود که این گزارش در سال ۲۰۱۲ در انجمن مهندسی شیمی آمریکا صورت گرفته است.

دکتر شجاع الساداتی در ادامه تأکید کرد مطالعه دقیق و موشکافانه این سه گزارش می تواند روی نگرش ها در مهندسی شیمی تأثیرگذار باشد و

آن را تغییر دهد چرا که مهندسی شیمی روی اقتصادی که محورش نفت نیست و حیات است می تواند نقش ارزنده ای را ایفا کند. ایشان سپس به تاریخچه تحولات مهندسی شیمی در سال های ۱۷۶۰ تا ۲۰۰۰ اشاره کرد و ۶ چالش کلیدی در مهندسی شیمی را به شرح ذیل معرفی نمود:

۱- توسعه پایدار، ۲- سلامتی، ایمنی و محیط زیست، ۳- انرژی، ۴- غذا و نوشیدنی ها، ۵- آب، ۶- فرایندها و سیستم های زیستی.

در بخش دوم جلسه آقای دکتر جلالی فراهانی عضو هیأت علمی دانشگاه تهران درباره روند آینده و چشم انداز مهندسی شیمی توضیحاتی ارائه کرد. رئیس مطالب ایشان بدین شرح است: «سیر تکاملی آموزش»، «دوار تحول آموزش در سطح جهانی»، «پاسخ های اساسی»، «سناریوهای آموزشی و فاکتورهای تأثیرگذار»، «برنامه سوم»، «زیرساخت دانشجو»، «مسائل نیروی انسانی و مؤلفه های عملکرد مهندسان»، «مهارت ها»، «مسیر نوین آموزش در مهندسی شیمی و موانع آموزش های نو»، «افق های مهندسی شیمی و مهندسی شیمی امروز»، «بهینه سازی آموزش، چالش های برنامه تحصیلی»، «پیشنهادهای»، در ادامه حاضران به بحث و تبادل نظر پیرامون مسائل مطرح شده پرداختند.

نفر از معاونان، مدیران و کارشناسان وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی، اتاق بازرگانی، صنایع و معادن کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی، سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری کشور، اعضای هیأت علمی دانشگاه های تهران و تربیت مدرس و دانشگاه آزاد اسلامی، و اعضای پیوسته و وابسته گروه علوم کشاورزی و سایر گروه های فرهنگستان شرکت داشته و در ادامه سخنرانی ها در میزگردی پیرامون موضوع فوق به بحث و تبادل نظر پرداختند. در این تبادل نظر حدود ۱۵ نفر از مدعوین حاضر در جلسه سؤالات و نظراتشان را مطرح کردند و سرانجام سخنرانان به سؤالات مطروحه و نظرات پاسخ دادند.

همچنین مقرر شد جلسه هم اندیشی دیگری در بیست و نهم مهرماه ۱۳۹۴ با شرکت متخصصان وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی و سایر مؤسسات و ارگان های ذیربط در فرهنگستان علوم تشکیل و ابعاد دیگری از موضوع این جلسه، بحث و بررسی شود.

جلسه هم اندیشی تخصیص آب در بخش کشاورزی: چالش ها و تناقض ها

موضوع مصرف آب در بخش های مختلف کشور همیشه بحث برانگیز بوده و آمار و ارقامی که در گزارش های رسمی و رسانه های کشور منتشر می شود، بسیار متناقض و متضاد است. این موضوع بخصوص در مورد میزان مصرف آب در بخش کشاورزی که مهمترین قطب های مصرف آب در کشور می باشد صادق است. به همین دلیل گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران به منظور شفاف سازی و اعتبار بخشی به این آمارها جلسه هم اندیشی تحت عنوان «تخصیص آب در بخش کشاورزی: چالش ها و تناقض ها» در روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۴/۳/۲۰ در سالن اجتماعات فرهنگستان علوم برگزار کرد.

جلسه با تلاوت قرآن مجید و سرود جمهوری اسلامی ایران آغاز شد و آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان به حضار خیر مقدم گفت و درباره فعالیت ها و برنامه های گروه علوم کشاورزی فرهنگستان از جمله پرداختن به موضوع آب که یکی از مسائل مهم مبتلا به کشور است، مطالبی بیان نمود.

در ادامه آقای دکتر شاهدی معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی فرهنگستان به نکاتی راجع به اهمیت موضوع مورد بحث اشاره کرد. سپس آقای دکتر علیرضا سیاسخواه رئیس شاخه آبیاری گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم پیشگفتاری راجع به کلیات موضوع جلسه ارائه کرد.

در ادامه آقایان مهندس عباس کشاورز معاون امور زراعت وزارت جهاد کشاورزی و مهندس علیرضا دائمی معاون برنامه ریزی و امور اقتصادی وزارت نیرو پیرامون موضوع فوق سخنرانی کردند. در این جلسه ۵۰

خبر و گزارش

اولین دوره معرفی و تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور

در باره ابوریحان بیرونی و ویژگی‌های برجسته علمی ابوریحان مطالبی بیان نمود. مشروح سخنان رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان درباره ابوریحان در ادامه همین شماره نشریه آمده است. آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم در این همایش ضمن تشکر از گروه علوم پایه بابت انتخاب پژوهشگران جوان برجسته و تبریک به منتخبان فرهنگستان، با تأکید بر اینکه تقدیر از دانشمندان از جمله وظایف این فرهنگستان است، خاطر نشان کرد: کسانی که امروز به عنوان پیر علم شناخته می‌شوند در جوانی دانشمندان درخشانی بودند از این رو امید است که نخبگان جوان منتخب فرهنگستان در آینده در عداد صاحب‌نظران بزرگ و پیشرو قرار گیرند و چراغ علم و دانش کشور را همواره افروخته نگاه دارند. دکتر داوری اردکانی با اشاره به تفاوت میان توسعه علوم در زمان قدیم با توسعه علوم در زمان جدید اظهار داشت که در زمان ابوعلی سینا و ابوریحان بیرونی ایران کانون علم بوده است ولی امروز کانون علم از ایران به جای دیگری رفته است و باید کوشید تا بار دیگر ایران کانون علم شود، هرچند که این مهم در شرایط کنونی قدری دشوار به نظر برسد.

دکتر نصیری قیداری معاون حقوقی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو - ایران در این مراسم در سخنانی

روز پنجشنبه ۲۱ خردادماه سال ۱۳۹۴، اولین دوره معرفی و تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته در رشته‌های علوم پایه کشور به همت گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و با حضور مسئولان و اعضای فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، تعدادی از استادان و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های کشور برگزار شد. در این مراسم جایزه ابوریحان بیرونی به پژوهشگران منتخب اهداء شد.

در بخش اول مراسم، آقایان دکتر رضا داوری اردکانی ریاست فرهنگستان علوم، دکتر یوسف ثبوتی رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و دکتر نصیری قیداری معاون حقوقی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو - ایران سخنرانی ایراد کردند و در بخش دوم با حضور آقایان دکتر داوری اردکانی، دکتر ثبوتی، دکتر شاهی، حجت‌الاسلام والمسلمین دعایی و دکتر نصیری، از ۵ پژوهشگر جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور با اهدای لوح تقدیر و جایزه قدردانی شد. آقای دکتر یوسف ثبوتی در ابتدای جلسه، ضمن خیر مقدم به حاضران به نحوه برنامه‌ریزی و انتخاب پژوهشگران جوان برجسته در رشته‌های علوم پایه - توسط فرهنگستان علوم، پرداخت و اظهار امیدواری کرد که این مراسم همه‌ساله با نام ابوریحان بیرونی برگزار شود. ایشان در ادامه

بی‌توجهی به ترویج علم و به ویژه علوم بنیادی در قوانین بالادستی کشور را یکی از نقض‌های جدی دانست که باید مورد توجه قرار گیرد و اظهار داشت که در بررسی‌های صورت گرفته، تنها در قانون تأسیس وزارت علوم مصوب سال ۱۳۵۳ و همچنین نقشه جامع علمی کشور در دوره اخیر به موضوع ترویج علم توجه شده است در حالی که در قوانین کشور آمریکا، ۲۰۰ سال است که ترویج علم، مورد تأکید قرار گرفته است. ایشان خاطرنشان کرد که متأسفانه همین اندازه اندک توجه به موضوع ترویج علم در قوانین و اسناد بالادستی کشور نیز معطوف به علوم کاربردی است و علوم پایه و بنیادی در حاشیه قرار گرفته‌اند. دکتر نصیری با بیان اینکه تمرکز بر علوم کاربردی در شرایط خاص تحریم اقتصادی نباید ما را از علوم بنیادی و پایه غافل کند، گفت: کشف مکانیک کوانتوم در سال ۱۹۰۰ که نقش زیادی در توسعه صنعت در قرن بیستم ایفا کرد به دلیل احساس نیاز صنعت یا بازار کار و اشتغال نبود بلکه در سایه تلاش دانشمندی به دست آمد که در آزمایشگاه‌ها کار می‌کردند و چون فیزیک موجود نمی‌توانست مباحث کوانتوم را توجیه کند به دنبال این کشف جدید رفتند. ایشان از توجه به مشاهیر حال و گذشته کشور به عنوان اقدامی ارزشمند و مورد تأکید کمیسیون ملی یونسکو یاد و بر حفظ میراث‌های معنوی و

ناملموس کشور به عنوان یکی از رویکردهای اصلی دبیرخانه کمیسیون ملی یونسکو تصریح کرد. در ادامه جلسه و پس از اهدای لوح و جایزه به برگزیدگان، آقای دکتر فرید مر عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه شیراز در سخنانی به موضوع «ضرورت گذر از تخصص‌های تک‌رشته‌ای به میان‌رشته‌ای و چند رشته‌ای» پرداخت.

در اولین دوره معرفی و تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور، منتخب فرهنگستان علوم- ۱۳۹۴، از ۵ پژوهشگر جوان برجسته: آقای دکتر علیرضا زراسوندی (پژوهشگر جوان برجسته در شاخه زمین‌شناسی)، آقای دکتر احسان عارفیان (پژوهشگر جوان برجسته در شاخه زیست‌شناسی)، خاتم دکتر یاسمن فرزانه (پژوهشگر جوان برجسته در شاخه فیزیک)، آقای دکتر محمدرضا کوشش (پژوهشگر جوان برجسته در شاخه ریاضی) و آقای دکتر محمدمهدی نجفی‌پور (پژوهشگر جوان برجسته در شاخه شیمی) تجلیل به عمل آمد. در بخش پایانی این آیین، پژوهشگران جوان برجسته منتخب فرهنگستان به ایراد سخن پرداختند. مختصری از زندگینامه و فعالیت‌های علمی و پژوهشی برگزیدگان فرهنگستان در ادامه همین شماره خبرنامه آمده است.

اخبار کوتاه

■ آقای دکتر محمدمهدی شیخ‌جباری عضو وابسته و رئیس شاخه فیزیک فرهنگستان علوم و استاد پژوهشکده فیزیک پژوهشگاه دانش‌های بنیادی، به عضویت کمیته راهبردی علمی مؤسسه ملی فیزیک نظری NITheP آفریقای جنوبی برگزیده شد. مؤسسه ملی فیزیک نظری آفریقای جنوبی در ماه مه سال ۲۰۰۸ با هدف هدایت برنامه‌های تحقیقاتی و فرصت‌های آموزشی در زمینه فیزیک نظری در آفریقای جنوبی و سراسر آفریقا تأسیس شده است. دفتر مرکزی این مؤسسه که گستره جغرافیایی آن شامل همه فیزیکدانان نظری آفریقای جنوبی است در مؤسسه مطالعات پیشرفته در دانشگاه Stellenbosch و دفاتر منطقه‌ای آن در دانشگاه‌های Witwatersrand و KwaZulu-Natal فعالند. مؤسسه ملی فیزیک نظری آفریقای جنوبی در حال حاضر ۶۳ همکار حقیقی، دو عضو جوان، چهار عضو حقوقی (مؤسسه) و پنج عضو راهبردی دارد.

■ به همت دفتر ریاست و روابط عمومی فرهنگستان علوم مسابقه‌ای فرهنگی و دینی به مناسبت ایام شعبانیه در تاریخ ۱۲ خرداد ۱۳۹۴ هجری شمسی برابر با ۱۴ شعبان ۱۴۳۶ هجری قمری میان همکاران اداری فرهنگستان برگزار شد. سؤالات مسابقه که به صورت چهار جوابی توسط آقای بردیا برهان مهر مسئول امور فرهنگی و اجتماعی طرح شده بود، درباره ظهور قیام آقا امام زمان (عج) با استناد به روایات معصومین (ع) منقول در جلد سیزدهم بحارالانوار بود. از میان بهترین پاسخ‌ها به قید قرعه خانم‌ها زهرا رحیمی و مریم کمالی‌راد و آقایان مهدی عسگری و علیرضا کریمخانی به عنوان نفرات برگزیده انتخاب شدند و در تاریخ ۳۰ خرداد برابر با سوم ماه مبارک رمضان طی مراسمی که پس از اقامه نماز جماعت در نمازخانه فرهنگستان برگزار شد، توسط آقای دکتر شمس اردکانی دبیر فرهنگستان جوایزی به برگزیدگان مسابقه اهداء گردید.

خلاصه طرح مطالعاتی خاتمه یافته گروه علوم انسانی:

ارزیابی ساختار و کارکرد نظام برنامه‌ریزی و عوامل و موانع تحقق اهداف برنامه‌های توسعه در ایران

(با تأکید بر برنامه‌های توسعه اول تا چهارم)

مدیر طرح: دکتر عباس شاکری^۱

توسط دولت به مردم دیکته و تکلیف می‌شده است. بنابراین فاقد مشارکت ذهنی و عملی مردم و جامعه مدنی، خبرگان و مدیران باتجربه بوده است.

نادیده گرفتن شرایط نهادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و بی‌اعتنایی به موانع ساختاری موجود و لحاظ نکردن تنگنایهای اجرایی و مدیریتی عملاً برنامه‌های توسعه را به یک مجموعه سیاست کلان اقتصادی قیمتی از نوع شوک‌درمانی تقلیل داده است و دقیقاً به دلیل همین تک‌سویفنگری، اهداف کلان اقتصادی هم محقق نشده است و ساختار تخصیص منابع و قیمت‌های نسبی ارتقا نیافته است.

در این طرح ضمن بررسی، تحلیل و ارزیابی تجربه برنامه‌ریزی در دوره مذکور این نتیجه حاصل شده است که اگر بخواهیم برنامه‌های توسعه از کارآمدی لازم برخوردار باشد و به اهداف خود برسد، بدون شک باید نگاهمان به برنامه‌ریزی را تغییر دهیم و به جای برنامه‌های جامع، کلی و فاقد مضامین توسعه‌ای، برنامه‌های توسعه با محورهای خط‌دهنده را مورد توجه قرار دهیم که در آن خشکاندن یا محدود کردن فساد، ایجاد شفافیت، اصلاح بودجه، رفع وابستگی به نفت از طریق تصمیمات فراقوامی، محدود کردن بخش‌های نامولد، توجه به جنبه‌های نرم‌افزاری تولید و صنعت در کنار جنبه‌های سخت‌افزاری، حذف رانت‌های ارزش‌زای موجود و ایجاد رانت ارزش‌افزای شومپیتری مورد تأکید و اهتمام قرار گیرد و پس از آن سیاست‌های مناسب و تصحیح‌کننده کلان اقتصادی در دستور کار قرار گیرد. در واقع آنچه تجربه اخیر برنامه‌ریزی به ما گوشزد می‌کند این است که اصلاحات نهادی، ارتقاء حکمرانی،

در این طرح، ساختار و کارکرد نظام برنامه‌ریزی کشور طی برنامه‌های توسعه اول تا چهارم بعد از انقلاب تحلیل و بررسی شده است. تجربه برنامه‌ریزی در این دوره بیانگر این است که ما برنامه‌های توسعه‌ای به مفهوم واقعی کلمه تهیه، تصویب و اجرا نکرده‌ایم. اساساً ماهیت برنامه‌های مذکور از مضامین توسعه‌ای تهی بوده است. شرایط سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و نهادی حاکم بر کشور و روابط اقتصادی و سیاست بین‌الملل را در تدوین برنامه‌ها لحاظ نکرده‌ایم و به جای تأثیرگذاری نظام برنامه‌ریزی بر شرایط سیاسی، اجتماعی کشور، نهادهای برنامه‌ریزی، تصویب، اجرا و نظارت برنامه‌ها، خود دنباله‌رو شرایط سیاسی فرهنگی هر دوره بوده است. اساساً توسعه به تحول در نگرش‌ها، نگاه‌ها، ارتقاء فرهنگ و تغییر نهادها، ساختارها و مبتنی کردن امور اقتصادی و اجتماعی بر قواعد علمی در جهت تکامل جامعه و دستیابی به رشد پایدار، رفاه و عدالت اشاره دارد. در این راستا به همراهی ذهنی و عملی بدنه جامعه و اجماع دست‌اندرکاران حکومت و کارگزاران جامعه در مورد اهداف، موانع، ضرورت‌ها و روش‌ها نیاز است. وجود سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی مستعد و سازگار با اهداف توسعه نیز یکی از ضرورت‌های اجرای برنامه‌های موفق است.

آنچه که ما به عنوان برنامه‌ریزی در کشور تجربه کرده‌ایم، برنامه‌هایی کلی، جامع آمال و آرزوهای دست‌یافتنی و دست‌نیافتنی در همه بخش‌های اقتصادی و بدون توجه به شرایط فرهنگی، اجتماعی و ساختاری و نهادی بوده است که فرایند تهیه، تصویب و اجرای آن

۱ - عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم و استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی

هم در ساختار برنامه‌ریزی مورد توجه قرار گیرد و هم برای تحقق آن به عنوان یک پیش‌نیاز چاره‌ای اندیشیده شود. تمام رهاسازی‌ها، پرش‌های قیمتی و شوک‌درمائی‌های تجربه‌شده که با رشد به طور مستمر پایین (به طور متوسط حدود ۳۵ درصد) و عدم تعادل‌ها و عدم تناسب‌ها همراه بوده است به ما آموخت که اولاً اصلاح نهاد و ساختار به عنوان یک بستر و پیش‌شرط باید مورد تأکید برنامه‌ریزان باشد. بعد از آن سیاست‌های سنجیده با توالی و ارتباط منطقی در دستور کار قرار گیرد. لذا بدون اصلاح نهادی و ایجاد مقدمات ساختاری و بسترهای فرهنگی، سیاسی و اجتماعی، سیاستگذاری مبتنی بر اصلاح و تعدیل به روش‌های قبلی، هم عدم تعادل‌ها، بی‌ثباتی‌ها و دور باطل رکود تورمی موجود را پیچیده‌تر و تشدید می‌کند و هم فرصت‌های توسعه کشور را زایل می‌سازد.

ارتقاء حقوق مالکیت، چاره‌جویی برای فساد، اصلاح خرج و دخل دولت و تصحیح و شفافسازی هزینه‌ها بر اساس ملاک‌های توسعه‌ای باید مبنای برنامه‌ریزی ما باشد و پس از آن به اصلاحات قیمتی و سیاست‌های تجاری و آزادسازی بپردازیم. بی‌تردید، بدون توجه به این موارد مبنایی و اکتفا نمودن به سیاست‌های قیمتی و گنجانیدن لیستی از اهداف و آرزوهای دستنیافتنی در برنامه‌ها و صرفاً پرداختن به شوک‌درمائی و تغییرات بدون بستر و بدون مقدمه قیمت‌های کلیدی و اجرای فرایند خصوصی‌سازی به روش توزیع اختلال‌زای رانت و فساد (چه در مورد بنگاه‌ها و چه در مورد بانک‌ها) جز به تقویت وابستگی نهادهای اقتصادی موجود به مسیرهای ناکارآمد طی شده و بازتولید و تشدید مشکلات گذشته نمی‌انجامد. البته اجماع ذهنی و عملی ارکان حکومت و گروه‌های ذینفع در آن و نیز توافق و مشارکت ذهنی و عملی مردم باید

رو به خاک آریم کز وی رسته‌ایم

بیانیه همایش گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم:

بهره‌برداری پایدار از منابع خاک کشور

دانشگاهیان و پژوهشگران و رئیس و اعضای پیوسته، وابسته و همکاران مدعو گروه علوم کشاورزی فرهنگستان حضور داشتند، موضوع‌های مهم و متنوعی مورد بحث و بررسی قرار گرفت که خلاصه آنها به صورت بیانیته زیر ارائه می‌شود:

- خاک سامانه‌ای زنده و بستری برای رشد گیاهان است که ۹۹ درصد نیاز غذایی بشر را تأمین می‌کند.
- خاک‌های کشور ما به علت‌های گوناگون از جمله فرسایش، تغییر کاربری، شوری، آلودگی و کاهش حاصلخیزی رو به فرسودگی و نابودی است و این مسئله، امنیت غذایی را با دشواری جدی روبرو ساخته است.

به مناسبت سال جهانی خاک و همچنین اهمیت خاک به عنوان سرمایه طبیعی، همایش یک‌روزه‌ای در تاریخ پنجشنبه ۱۳۹۳/۱۱/۳۰ با عنوان «بهره‌برداری پایدار از منابع خاک کشور» از سوی شاخه علوم خاک گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم در محل سالن شورای فرهنگستان برگزار شد. در این جلسه که معاون وزیر کشاورزی و رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی و نمایندگان از مؤسسه حفاظت خاک و آبخیزداری کشور، دفتر حفظ کاربری اراضی کشور، مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی، مؤسسه تحقیقات خاک و آب، انجمن علوم خاک ایران، نظام مهندسی کشاورزی، تنی چند از

با این حال، این مشکل مهم مملکتی به نحو شایسته مورد توجه سیاستگذاران و برنامه‌ریزان قرار نگرفته و اقدامات لازم و کافی در حفاظت از آن به عمل نیامده است.

■ خاک افزون بر اینکه، زیرساخت اصلی تأمین مواد غذایی و شرایط مطلوب زیست‌محیطی است، تأمین‌کننده شرایط لازم برای ذخیره آب نیز می‌باشد، و کم‌توجهی به آن، باعث حادث شدن مشکل کم‌آبی و خشکسالی شده و کشور را با تهدید بیشتری از نظر کمبود آب مواجه خواهد کرد.

■ برای تشکیل خاک کامل به طور میانگین حدود یکصد هزار سال زمان لازم است؛ در حالی که هم‌اکنون سرعت از دست رفتن خاک ۱۰ برابر سرعت بازسازی آن و سرانه زمین قابل کشت در کشور به شدت رو به کاهش است.

بنابراین با توجه به اهمیت و جایگاه خاک در زندگی همه افراد جامعه، شرکت‌کنندگان در همایش موارد زیر را به دستگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی توصیه می‌کنند و تقاضا و انتظار دارند که مدیران مسئول با توجه به این پیشنهادها، گام‌های مؤثری برای جلوگیری از تبدیل اراضی مستعد کشاورزی و تخریب خاک برداشته و حفاظت خاک را از موضوعات اولویت‌دار محیط‌زیست تلقی کنند.

■ حفاظت از خاک و بهره‌برداری مناسب از آن، یک مقوله فرهنگی-اجتماعی است و همکاری همه افراد جامعه را می‌طلبد؛ از این‌رو، فرهنگ‌سازی و آگاهی‌رسانی درباره مسائل خاک و اهمیت آن در سطوح گوناگون جامعه جایگاه ویژه‌ای دارد و لازم است این موارد با برنامه‌ریزی‌های درست نهادینه شود.

■ مدیریت و حفاظت از خاک تنها وظیفه دستگاه‌ها، سازمان‌ها، و مؤسسه‌های مرتبط با خاک نبوده و باید سایر سازمان‌ها مانند وزارتخانه‌های راه و ترابری و نیرو، سازمان محیط‌زیست، شهرداری‌ها، استانداری‌ها و سایر نهادها، اقدام‌های لازم را در این زمینه به عمل آورند.

■ به منظور هرگونه برنامه‌ریزی مدیریتی در بخش کشاورزی در سطح خرد و کلان و گسترش کشاورزی رقابتی و اقتصادی با بهره‌وری مطلوب، داده‌های پایهای خاک به صورت پایگاه اطلاعاتی جامع و نقشه‌های مناسب خاک برای کاربران ضرورت دارد تا از دوباره‌کاری‌ها و صرف هزینه‌های اضافی جلوگیری شود.

■ کشور ما هنوز فاقد یک سیاست ملی و قانون جامع برای حفاظت، بهره‌برداری و مدیریت منابع خاک است. وزارتخانه‌ها، سازمان‌های

اجرایی، دانشگاه‌ها، مؤسسه‌های پژوهشی و سازمان‌های غیردولتی که در امور گوناگون خاک فعالیت دارند بدون هماهنگی و هم‌افزایی ضروری به فعالیت پراکنده می‌پردازند، و بدین‌جهت تاکنون اثر بخشی لازم و کافی را نداشته‌اند. از این‌رو پیشنهاد می‌شود، شورایی متشکل از نمایندگان سازمان‌های مربوط با مسئولیت و اختیار کافی به منظور هماهنگی، راهبری و تنظیم مطالعات خاک و برنامه‌ریزی در سطح ملی و همچنین مشارکت و تعامل با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، تشکیل شود تا درباره تدوین سیاست ملی خاک در ایران و نظارت بر اجرای آن اقدام کند.

■ ماده آلی خاک که نقش اساسی در باروری و تأمین محیطی مناسب برای جانداران خاکی دارد، به سبب کشت فشرده و بی‌توجهی، رو به کاهش است. کم‌خاک‌ورزی، بهره‌گیری از کمپوست و برگردانی پسماند گیاهی به خاک، موجب تقویت و بهبود کیفیت آن می‌شود و ضرورت دارد که در این مورد برنامه‌ریزی شده و اقدام‌های لازم به عمل آید.

■ استفاده بدون کنترل از پساب فاضلاب‌های شهری برای آبیاری زمین‌ها موجب آلودگی بسیاری از خاک‌ها شده و به سلامت شهروندان آسیب جدی وارد می‌سازد. ضرورت دارد که این امر مهم مورد توجه قرار گیرد.

■ شور شدن زمین‌ها بر اثر کم‌آبیاری‌های مستمر با توجه به کم‌شدن بارش‌های جوی و عدم آبیویی خاک‌ها و نیز شور شدن خاک‌ها به دلیل آبیاری باغ‌ها به وسیله آب‌های شور و لیشور در سامانه‌های آبیاری موضعی، فرسودگی و شوری بیشتر خاک را در پی خواهد داشت.

■ پیشنهاد می‌شود نظامی اجرایی و ترویجی پویا و توانمند در سطح ملی به منظور انتقال و ترویج دانش و فناوری‌های پژوهشی در امور گوناگون خاک ایجاد شود.

■ با گسترش شهرها و مراکز صنعتی و تبدیل زمین‌های مستعد کشاورزی برای کاربری‌های دیگر هر سال مقدار زیادی از خاک‌های حاصلخیز و ارزشمند کشور، از بخش کشاورزی خارج می‌شود. از این‌رو توجه مقامات ذیربط به این موضوع مهم و جلوگیری قانونی از تغییر کاربری اراضی کشاورزی ضروری است.

■ لازم است از صادرات خاک به کشورهای حاشیه خلیج فارس به صورت قانونی و یا غیرقانونی جلوگیری شود.

■ آموزش استفاده صحیح از خاک به عنوان بستر محیط‌زیست جامعه باید از دوران دانش‌آموزی شروع شده و در دانشگاه‌ها برای دانشجویان همه رشته‌ها ادامه یابد.

منافع ملی و حقوق بشر جهانی

سخنرانی دکتر سیدمصطفی محقق داماد

آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد عضو پیوسته و رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم در یکصد و یازدهمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان که روز پنجشنبه هفتم خردادماه برگزار شد، در سخنانی به موضوع «منافع ملی و حقوق بشر جهانی» پرداخت. خلاصه‌ای از سخنان ایشان بدین شرح است:

«از همان روزهای آغازین که حقوق بشر توسط جامعه بین‌المللی مورد حمایت قرار گرفت و برای آن قواعدی وضع کرد این سخن مطرح شد که میان حمایت بین‌المللی از حقوق بشر و اصل حاکمیت دولت‌ها سازگاری وجود ندارد و کاملاً ناسازگارند. در این رابطه مکاتب مختلفی در میان فلاسفه حقوق ظهور نمود. یکی از آنها مکتب فرا ملیتی (Transnationalism) است. این مکتب بر آنست که حاکمیت ملی به عنوان مانعی در نظارت و اجرای بین‌المللی حقوق بشر باید از رهگذر

تغییر ماهیت سنتی دولت-کشور (که دارای صلاحیت انحصاری در قلمرو سرزمینی فرض می‌شود) از بین برود. ریچارد فالک، که یکی از جانبداران این مکتب است می‌گوید: «بدون ایجاد یک نظام نوین جهانی که بر حاکمیت دولت‌ها مبتنی نباشد، حمایت بین‌المللی از حقوق بشر محکوم است که حاشیه‌ای و فرعی باقی بماند.»

ولی جای این سؤال از جانبداران این مکتب وجود دارد که چگونه این امر ممکن است؟ چه زمانی چنین نظام نوینی تحقق خواهد یافت؟ مکتب مقابل بیشتر طرفدارانش در سیاست خارجی «عملگرا» هستند و بر این باورند که حقوق بشر موضوعی داخلی ملت‌ها و دولت‌ها است و اصولاً از موضوعات بین‌المللی و خارجی نمی‌باشد تا مشمول سیاست خارجی گردد. هنری کیسینجر که از طراحان نامدار سیاست خارجی است از جانبداران این نظر است.

در داوری میان دو مکتب می‌توان گفت که هر چند موضوع حقوق بشر به نحوی که امروز مورد اجرا قرار می‌گیرد امری داخلی یعنی به معنای حقوق آحاد ملت‌ها در قبال حاکمیت‌هاست ولی به نظر می‌رسد چنانچه نگاهی دوباره به تاریخ پیدایش اندیشه حقوق بشر بیفکنیم و در مبانی فلسفی آن امعان نظر کنیم ما را به نظریه نخستین رهنمون می‌گردد. توضیح آنکه: اغلب نویسندگان بر این باورند که اندیشه حقوق بشر جهانی مدیون افکار ایمانوئل کانت فیلسوف آلمانی عصر روشنگری (۱۸۰۴-۱۷۲۴) می‌باشد. ایمانوئل کانت با تألیف کتاب صلح جاویدان و طرح کرامت بشری به این نکته اشاره کرد که مادام که حکومت‌ها به دست خود مردم اداره نشوند جنگ میان آنها پایان‌پذیر نخواهد بود! از دیدگاه کانت، «حکومت جمهوری»، نوع حکومتی است که در آن قانون، محور زندگی انسان‌هاست. این نوع حکومت، صلح پایدار جهانی را تضمین می‌کند. ایجاد حکومت جمهوری بر اساس یک قانون اساسی، حاکی از این است که افراد به حکم عقل عملی خود، یک قرارداد اجتماعی را پذیرفته‌اند. این نظام تبلور اراده عمومی همگان است. جمهوری بر سه بنیاد استوار است:

۱. اصل آزادی برای تمام اعضای جامعه به عنوان انسان؛
 ۲. تعلق همه افراد به یک قانون واحد به عنوان اتباع؛
 ۳. اصل برابری قانونی برای هر فرد به عنوان شهروند.
- بنابراین، رعایت حقوق بشر و حقوق شهروندی، هر دو از بنیان‌های نظام جمهوری به شمار می‌آیند.
- صلح پایدار بدون برپایی نظام جمهوری، که در آن قوای سه‌گانه اجرایی، تقنینی و قضائی دارای استقلال هستند، تحقق نمی‌یابد. اما

۱- ایراد شده در مجمع عمومی فرهنگستان علوم ایران- تهران ۱۳۹۴/۲/۷

۲- ایمانوئل کانت، صلح پایدار، ترجمه محمد صوری، ص ۷۶-۹۰.

ایجاد چنین نظامی خود مشروط به عقلانیت، عدالت‌محوری، بلوغ فکری، سلوک اخلاقی و قدرت‌مداری براساس قانون است.

ممکن است این سؤال در ذهن شما مطرح شود که جمهوریت و رعایت حقوق بشر و حقوق شهروندی چگونه مانع بروز جنگ و خونریزی می‌شود؟ پاسخ آنست که در قدرت‌های غیرمردمی جنگ‌ها توسط قدرت‌ها فروخته می‌شود ولی هزینه انسانی و مالی آن را مردم می‌پردازند و وقتی مدیریت جامعه را مردم خود به عهده گیرند عقل استعلائی آنان زشتی جنگ را درک می‌کند و عقل ابزاری آنان پرداخت هزینه مالی و انسانی آن را خلاف مصالح خود می‌داند و لذا جنگ‌ها تعطیل می‌شود.

در آوریل ۱۹۱۹ پس از جنگ جهانی اول میثاق جامعه ملل تصویب و به تشکیل جامعه ملل منتهی گشت اما به هیچ وجه مسئله حقوق بشر در آن مطرح نشده بود. ولی همان‌طور که می‌دانیم با تشکیل آن مؤسسه، جامعه جهانی به صلح نرسید. ولی پس از جنگ جهانی دوم این بار در تنظیم اعلامیه حقوق بشر تأکید و محور اصلی موضوع حقوق بشر بود. اعلامیه مزبور دارای یک مقدمه زیربنایی و ۳۰ ماده است. در سطر نخستین مقدمه اعلامیه اصل بسیار مهم بنیادی را مطرح کرده که می‌تواند موضوع حقوق بشر را جهانی کند و برای حاکمیت‌ها و ملیت‌ها تعریفی دیگر ارائه دهد. آنچه در مقدمه اعلامیه حقوق بشر آمده موضوع وحدت خانواده بشری است. تعبیر خانواده بشری از یک سو و مترتب کردن آزادی و صلح جهانی را بر آن ما را به نظریه نخستین رهنمون می‌گردد. در مقدمه اعلامیه این اصل برای اصول دیگر مانند اصل برادری، برابری، آزادی و غیره نقش زیربنا دارد. موضوع خانواده بشری ما را به نظریه شهروند جهانی نزدیک می‌سازد و هر گونه تعصبات ملی‌گرایی را نفی می‌کند. ولی این فکر هر چند به معنای سلب مفهوم منافع ملی نمی‌باشد، اما نمی‌توان انکار کرد که باور به اصول حقوق بشر برای ما منافع دیگری را تحت عنوان «منافع فراملی» مطرح می‌سازد که مقتضای وحدت خانواده بشری می‌باشد. پذیرش وحدت خانواده بشری مقدمه‌ای است برای جهانی شدن و این مقوله مستلزم نگاهی دیگر به اجتماع بشری است. در این نگاه تحولات جهانی چهره نامطلوب نخواهد داشت و جهانی شدن فرایندی است که در آن فرصت‌ها بر تهدیدها غلبه دارند و کسب منافع ملی جز از طریق پیوستگی به روند جهانی شدن تأمین نمی‌شود.

وقتی روی منافع ملی صحبت می‌کنیم، لازم است تا تعریفی از ملت داشته باشیم. «ملت به مجموعه‌ای از افرادی گفته می‌شود که دارای

فرهنگ و سوابق تاریخی مشترک باشند». آنچه که این مجموعه افراد را با خاستگاه‌های قومی و نژادی مختلف، زبان‌های گوناگون، مذاهب و نظام‌های اعتقادی متفاوت و علایق و سلاقی سیاسی جداگانه با هم پیوند می‌دهد، عبارت از منافع ملی است. بنابراین تا زمانی که فرد فرد اقوام تشکیل‌دهنده یک ملت متقاعد نشوند که دارای سرنوشت و مصالح مشترک هستند، هیچ موقع نفع همگانی و مشترک همدیگر را تعقیب و احترام نمی‌توانند کرد. بی‌توجهی و عدم پایبندی به مصالح ملی و مشترک باعث می‌شود که منافع ملی یک کشور، همیشه به نفع خواسته‌های جناحی و مصالح قومی، طوری مورد معامله و بهره‌برداری قرار گیرد که حقوق و منافع بقیه اقوام و جناح‌های هم‌سرنوشت را قربانی کنند. این‌گونه نگرش به منافع ملی دقیقاً منطبق با فلسفه حقوق بشر است زیرا در این نگاه همواره منافع مشترک مورد ملاحظه است و هرگز منفعت قومی و جناحی بر مصالح مشترک غالب نمی‌شود. به موازات مصالح و منافع ملی منافع و مصالحی نیز می‌توانند فرا ملی تلقی شوند که عبارت است از منافع مشترک میان همه انسان‌ها هستند و زیاده‌خواهی یک قوم و یا یک ملت می‌تواند برای قوم و ملتی دیگر خسارت‌زا باشد و از این رهگذر جنگ‌ها و کشمکش‌ها را فراهم سازد. اندیشه حقوق بشر مبتنی بر وحدت خانواده بشری برای پیشگیری از این پدیده‌های تلخ و نارواست و هر چه فرهنگ پذیرش اصول حقوق بشری در میان جوامع فزونی یابد به همان نسبت جنگ و خونریزی تقلیل خواهد یافت.

در فاجعه یوگوسلاوی سابق اصرار بر اصل‌های خونی، موجب شد تا در ده سال اخیر قرن بیستم میلادی آرامش تمام اقوام این کشور متحد سابق را در چندین محدوده جغرافیایی مستقل به هم بزند و بسیاری از منابع، اعم از مادی و انسانی همه اقوام را ظرف چند روز خاکستر سازد. به گواهی تاریخ جنگ‌های ناشی از جنون‌های نژادپرستی در هر مقطعی، کوتاه‌ترین جنگ‌ها ولی خونین‌ترین و مخرب‌ترین جنگ‌ها بوده است.

در حالی که بالعکس هم‌اکنون در جهان معاصر کشورهایی هستند که به رغم آنکه جامعه کثیرالمله می‌باشند به خاطر وضعیت فرهنگی مترقی و روشن آن جوامع، از آنجا که هر یک از اقوام مختلف سمبول‌های قابل احترام قومی خود را نه برتر بلکه همچون سمبول‌های قومی اقوام هموطن خود محترم می‌شمارند و سیاهی چهره یک هموطن سیاهپوست خود را هیچ‌گاه به خاطر سفیدی پوست خود سند تحریم او از حق انسانی‌اش تلقی نمی‌کنند این جوامع

روز به روز توسعه و رشد یافته و به آسایش زندگی می‌کنند. در این جوامع تنوع و تعدد قومی نه تنها نقطه منفی آنان نیست که می‌تواند برای آنان نقطه‌ای مثبت تلقی شود. در تعلیمات ادیان جهان‌شمول از جمله اسلام واحدنگری جامعه بشری یکی از اصول اساسی است. مخاطب قرآن مجید «ناس» یعنی همه انسان‌ها هستند. در یک آیه شریفه قرآن نسبت به اصل وحدت خانواده بشری تأکید شده و تمایزات نژادی و قومی را صرفاً مایه تعامل و تعارف دانسته است.

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ

لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ» (۱۳ الحجرات)

مایه تأسف آنکه امروز به خاطر سوءبرداشت‌ها از متون دینی پیروان ادیان یا یکدیگر به نزاع و کشمکش پرداخته‌اند و هدف ادیان را که تعالی و سعادت همه انسان‌هاست فراموش کرده‌اند. راه‌حل این مشکل بازگشت به اهداف اصلی ادیان و تفسیر عقلانی و منطقی از دستورات دینی است. به دیگر سخن می‌توانم در یک جمله بگویم راه‌حل نهایی برای نجات از این مهلکه آن است که نخست تعقل و سپس دینداری! والسلام.

ابوریحان بیرونی

سخن دکتر یوسف ثبوتی^۱

این سخن در مراسم افتتاحیه آیین تجلیل از پژوهشگران جوان در رشته‌های علوم پایه کشور، منتخب فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران در ۲۱ خرداد ۱۳۹۴ با اقتباس از «شجاع‌الدین شفا، ایران در اسپانیا» ایراد شده است:

«ابوریحان بیرونی، محمد ابن احمد؛ در میان ده تن از بزرگترین دانشمندان ایرانی که سهمی بنیادین در تحول علم در دنیای اسلام داشته‌اند، جای ویژه‌ای دارد. در حالی که دیگران صرفاً ریاضیدان، منجم، طبیب، مورخ، جغرافیدان، زمین‌شناس، فیلسوف یا ادیب بوده‌اند، بیرونی در همه این علوم دست داشته و به همین دلیل نیز او را

«تابغه جهانی» نامیده‌اند، عنوانی که چند قرن بعد به لئوناردو داوینچی در دنیای غرب داده شد.

اِزاخائو E. Sachau خاورشناس نامدار که در قرن نوزدهم مهمترین آثار بیرونی را ترجمه کرده، او را با صفت «اصلی‌ترین متفکری که اسلام در زمینه علوم فیزیک و ریاضی پرورانده است» به دنیای غرب شناسانده است و کثیری از دانشمندان و شرق‌شناسان در این عقیده با او شریک‌اند. جرج سارتن او را «بدون انکار یکی از بزرگترین مردان علم در اسلام و با امعان نظر بیشتر یکی از بزرگترین دانشمندان تمام اعصار» معرفی می‌کند.

بارون کارادووو B.C.de Vaux درباره او می‌نویسد: «یک شخصیت اندیشه‌ورز و روشنفکر طراز اول که در ادبیات علمی قرون وسطای علیا جایی جداگانه دارد و با وجود گذشت زمان، از عصر و زمان خود عبور می‌کند تا به ما نزدیک شود. او نیز مثل دیگر متفکران بزرگی که یادآور خاطره آنان است - امثال لئوناردو داوینچی و لایبنیتس - در وجود خویش استعداد‌های بسیار گونه‌گون یک فیلسوف، مورخ، سیاح، زبان‌شناس، علامه، شاعر، ریاضیدان، منجم و جغرافیدان را جمع کرده است».

فیلیپ.ک. حتی او را «اصلی‌ترین عالمی که اسلام در زمینه علوم طبیعی پرورانده است» می‌داند. آلدومیلی می‌نویسد: «در میان سه غول جهان دانش عرب، بی‌تردید بیرونی از همه بزرگتر بود. زیرا او در همه زمان حیات خود «استاد» لقب گرفت و در شرق مسلمان در مقام برترین دانشمند زمان از جانب همگان شناخته شده بود».

به نوشته ماکس میرهوف «این طبیب، ستاره‌شناس، ریاضیدان، فیزیکدان، جغرافیدان و مورخ، احتمالاً چهره مقدم گروه عالمان کبیری است که عصر طلایی دانش اسلام را پدید آورده‌اند».

۱ - عضو پیوسته و رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان علوم، استاد فیزیک دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه - زنجان

برناردلویس معتقد است: «در قرن نهم نسلی از نویسندگان مسلمان عمدتاً ایرانی پدید آمدند شامل مردان طراز اول چون رازی طبیب، ابن سینای فیلسوف و طبیب و درخشان‌تر از همه بیرونی که پزشک، منجم، ریاضیدان، فیزیکدان، شیمیست، جغرافیدان و مورخ بود؛ عالمی با اصالتی بسیار تابان و یکی از زیباترین چهره‌های اسلام قرون وسطایی».

پروفسور ایهام پوپ می‌نویسد: «مردی نابغه که جایی ممتاز در میان مردان بزرگ دانش تاریخ دارد ... مردی که به گونه‌ای شگفت‌آور، هزار سال پیش، رفتارها و روش‌های علمی و خردورانه عصر جدید را دریافت. هیچ یکی از تاریخ‌های ریاضیات، نجوم، جغرافیا، مردم‌شناسی و تاریخ ادیان نمی‌تواند بدون آشنایی با سهم عظیم او در پهنه عمل خود، کامل تلقی شود».

«رازی بزرگترین طبیب اسلام، ابن سینا بزرگترین فیلسوف، بیرونی بزرگترین طبیعی‌دان و جغرافیدان بود» (ویل دورانت).

«در عرصه خدمات گرانبها و ماندگاری که جغرافیدان‌های کلاسیک مسلمان انجام داده‌اند، بیرونی به فاصله‌ای زیاد نه تنها از همگنان همعصر خود، بلکه از تمام علمای سراسر تاریخ اسلام فراتر می‌رود» (C.R.Beazley).

«هیچ‌گونه تاریخ‌نویسی علمی که به ریاضیات، نجوم، تاریخ طبیعی، جغرافیا، زمین‌شناسی، مردم‌شناسی مربوط شود، نمی‌تواند بدون آنکه جایی مقدم و پیشاپیش به این مرد سترگ دهد، نوشته شود» (M.M.Memnon).

سایرل الگود Cyril Elgood، که بیرونی را «نابغه جهانی» می‌نامد، به برخی از مشاهدات علمی مهم او اشاره دارد: «او به دقت طول و عرض کره زمین را معین کرد و به موضوع گردش زمین بر اطراف محور خود پرداخت؛ وزن مخصوص هجده سنگ و فلز گرانبها را معلوم کرد؛ طرز کار و مکانیسم چشمه‌های طبیعی و چاه‌های آرتزین را توضیح داد؛ شکل‌گیری ماقبل تاریخی دره رودخانه سند را به تحریر درآورد و به موضوع چگونگی پیدایش موجودات عجیب‌الخلقه انسانی توجه کرد».

کرنکوو عالم آلمانی به این مجموعه، فهرست تجسس‌های بیرونی را درباره جای می‌افزاید: «بیرونی اولین فردی بود که متوجه شد گلبُرگ‌ها همیشه به تعداد ۳۰۴،۶ یا ۱۸ گردهم می‌آیند و هیچ گلی ۷ یا ۹ برگی نیست».

م.م.ممنن از دانشگاه سند در پژوهشی که به آثار بیرونی اختصاص داده، دلیل‌های حیرت‌آور تازه‌ای از نبوغ او ارائه می‌دهد و می‌نویسد:

«بیرونی اولین مؤلف مسلمان است که با ما از رودخانه آنقره، ساکنان منطقه بایکال در سیبری، وارگ‌های اسکاندیناوی و دریای یخزده شمال اروپا ... رودخانه ینیسئی در چین، ... آفریقای جنوبی، ... موزامبیک و مناطق واقع در آن سوی خط استوا صحبت می‌کند که در «آنجا وقتی ما فصل تابستان را می‌گذرانیم، سرما پیداد می‌کند» ... و نیز از قابلیت دریانوردی در اقیانوس جنوبی، و احتمال وجود یک قاره جنوبی ناشناخته ... و سپیده‌دم قطبی سخن می‌راند. در آثارالباقیه خود از «تمایش اجسام در سطح مستوی» بحث به میان می‌آورد که ۴۰۰ سال بعد بنیاد کارهای گ.ب.نیکولوزی دی پاترنو در ایتالیا شد. «او اولین عالمی بود که شش ماه روز و شش ماه شب در منطقه‌های قطبی را توضیح و توصیف کرد».

بیرونی در پژوهشی که پیرامون تعیین حدود کرده و بخشی از آن را ف.کرنکوو از دانشگاه بن ترجمه کرده است، نظریه‌هایی را که در آن زمان انقلابی محسوب می‌شد مطرح می‌کند که بر اساس آن سطح زمین در طول اعصار تحت تأثیر تغییرات بزرگ واقع شده و مثل یک زمین‌شناس امروزی تصریح می‌کند که این تغییرات حاصل یک فرایند کند و تدریجی است که در طول دوران‌های دراز ادامه داشته است. با آنکه زمان بیرونی دوران سختگیری مذهبی بود که کوچکترین شکی را درباره مندرجات متون مقدسه که بر آفرینش عناصر در یک روز به شکل قطعی و نهایی استوار بود، اجازه نمی‌داد، بیرونی باز هم تأکید داشت که زمین بسی کهن‌تر از آن است که در اعتقادات ایمانی بیان می‌شود. او حضور و وجود سرزمین‌های ناشناخته را -از جمله در شرق آسیا و غرب اروپا- پیش از کشف قاره آمریکا پیشگویی کرد.

ابوسعید سجزی، معاصر بیرونی، اسطرلابی دارد که بر مبنای حرکت وضعی زمین، حرکت آسمان را توجیه می‌کند. ابوریحان اسطرلاب سجزی را با نظر قبول می‌نگرد و نظر او را که حرکت شرقی - غربی ستارگان ثابت (به جز هفت سیاره) ناشی از چرخش زمین به دور خود از غرب به شرق است را تأیید می‌کند.

«بارون کارادووو» قبل از همه این نقل قول را از بیرونی در پژوهشی که به سال ۱۸۹۵ در روزنامه آسیایی چاپ شد آشکار و بعد آن را به تفصیل در «متفکران اسلام» مطرح کرد و در آن متذکر شد که «اصل ثابت بودن زمین جزمی نیست که در شرق مقبولیت عام داشته باشد، بلکه برعکس این موضوع در حوالی قرن دهم بحث و جدل‌های مفصل برانگیخت». اطلاعات مربوط به اسطرلاب ابوسعید السجزی در دو

رساله بیرونی موسوم به «مطالعه ژرف در روش‌های ممکن در فن اسطرلاب‌ها» موجود است. دست‌نوشته بررسی اول در بریتیش میوزیوم لندن محفوظ است و نسخه خطی دوم در کتابخانه ملی پاریس. این موضوع بعدها به وسیله «کاتب‌القزونی» ستاره‌شناس رصدخانه ایرانی مراغه پیگیری شد.

در «تحقیق ماللهند» بیرونی می‌نویسد: «اگر زمین کروی نبود ترسیم عرض مکان‌ها بر آن ممکن نمی‌شد، روزها و شب‌ها در تابستان و زمستان، درازای یکسانی داشتند و شرایط سیارات و دوران آنها سوای آن چیزی می‌بود که اکنون ما می‌شناسیم». زاخائو توضیح می‌دهد که از نظر بیرونی «شکل کروی زمین یک ضرورت فیزیکی است که خداوند آن را خواسته و برقرار کرده است و نمی‌تواند به گونه‌ای دیگر باشد».

آنتونلاکاروزو عالم ایتالیایی استدلال بیرونی را در پژوهش مفصلی که به او تخصیص داده آورده است و همچنین ویل دورانت مورخ آمریکایی و مؤلف «تاریخ تمدن» که می‌نویسد: «بیرونی قویاً به کروی بودن زمین اعتقاد دارد و با تأکید و تکیه بر قوه جاذبه زمین تصریح می‌کند که اگر فرض کنیم زمین در هر ۲۴ ساعت یک بار بر محور خود می‌چرخد و یک بار در سال بر گرد خورشید، تمام مسائل نجومی مربوط به آن حل خواهد شد».

چنانکه نفیس احمد دانشمند هندی خاطر نشان می‌کند، بیرونی احتمالاً اولین کسی است که از محیط‌زیست و تأثیر آن بر زندگی خلیقات گفت و گو کرده است. نفیس احمد می‌نویسد: «بیرونی ضمن بحث از جنبه‌های ریاضی و نجومی جغرافیا که او را به مطالعه و بررسی کروی بودن زمین و قطب‌های کره زمین رهنمون شد، به تفصیل پیرامون تأثیر محیط‌زیست بر جنبه‌های گوناگون حیات اجتماعی، عادات و خلیقات و اقتصاد انسان بحث می‌کند».

نکته دیگری که بیرونی به آن توجه داشته و کدآلینو آن را گواهی می‌دهد، رجحانی است که او برای این موضوع قائل است که مثل امروز، در قرن ما، صبح از نیمه‌شب آغاز می‌شود نه از ظهر. چیزی که در آن وقت عادت زمان بوده است: «اکثریت ستاره‌شناسان آغاز روز تازه را در نیم روز - یعنی ظهر - قرار می‌دهند، حال آنکه بسیار منطقی‌تر به نظر می‌رسد که این آغاز مثل زیج شهریار، جدول ستاره‌شناسی ایران قدیم، در نیمه‌شب باشد».

یک نمونه دیگر از پیشی گرفتن بر دریافت‌های زمان در نزد بیرونی که اهمیتی کم از دیگر فرایافته‌های او ندارد این است که فرضیاتی

پیشنهاد کرده است که از آن احساس ثنوری داروینی پیرامون اصل انتخاب طبیعی می‌شود و در فصل شصت و هفتم «کتاب هند» او آمده است: می‌نویسد: «طبیعت به همین ترتیب عمل می‌کند؛ با این تفاوت که وجه تشخیصی نمی‌گذارد و عمل او در تمام احوال و شرایط یکسان و مشابه است. به برگ‌ها و به میوه‌های درختان اجازه می‌دهد تا قبل از رسیدگی از میان بروند، بی‌آنکه به مقصودی که در اقتصاد یا طبیعت برای آنها معین شده برسند. آنها را حذف می‌کند تا جا برای انواع دیگر باز شود».

T.L.Rainow نظریه بیرونی را پیرامون انتخاب طبیعی چنین خلاصه کرده است: «طبیعت یک انتخاب طبیعی در اختیار مناسب‌ترین‌ها و تطبیق‌پذیرترین‌ها، از طریق از میان برداشتن انواع دیگر، تحمل می‌کند؛ در این زمینه (طبیعت) به همان روش و طریقه رفتار می‌کند که کشاورزان یا باغبانان».

همین تصور درخصوص اینکه بقا و تکامل یک گروه از موجودات می‌تواند به بهای زیان و نابودی گروهی دیگر حاصل شود، در مبحثی از کتاب او و این بار درباره انسان‌ها دیده می‌شود که می‌نویسد: «... شرایط زندگانی انسان‌ها متفاوت است و بر اساس همین تفاوت است که نظام جهان استوار شده است ... به این صورت که خداوند دنیا را با اختلاف‌های زیاد در درون آن آفریده است: سرزمین‌ها با هم تفاوت دارند؛ یکی سرد است؛ دیگری گرم؛ یکی خاکی حاصلخیز و بارور دارد با آب شیرین و هوای سالم و دیگری چیزی ندارد جز یک خاک غیر قابل کشت، آب تلخ و هوای ناسالم؛ ... این یکی در معرض بلایای طبیعی است و آن یکی ایمن از آسیب‌ها».

وقتی بیرونی به ۶۵ سالگی رسید (۱۰۳۳/۴۲۷) صورتی از آثار خویش را که در آن زمان به ۱۴ کتاب و رساله در عرصه‌های بسیار مختلف می‌رسید، تهیه کرد: ریاضیات، نجوم، تنجیم، اسطرلاب، داروشناسی، فیزیک، گیاه‌شناسی، زمین‌شناسی، جغرافیا، تاریخ، اخلاق، سنت‌های مذهبی (احادیث). بسیار محتمل است که در ۱۳ سال آخر زندگیش این رقم افزون شده باشد، چنانکه تذکره‌نویس شهرزوری می‌نویسد: «او را هرگز بدون یک قلم در دست یا یک کتاب زیر بغل نمی‌دیدند، به استثنای دور روز نوروز و مهرگان».

بیرونی احتمالاً تنها عالم مسلمان است که زبان سانسکریت را عمیقاً می‌دانست و چندین کتاب از این زبان به عربی ترجمه کرد. زبان‌های سریانی و عبری و گویش‌های متعدد ایرانی و هندی را نیز می‌شناخت. از احتمال آگاهی او بر زبان یونانی هم سخن گفته‌اند.

ضیاءالدین احمد، دیگر تذکره‌نویس، کتاب‌هایی را که بیرونی از زبان عربی و ایرانی به سانسکریت ترجمه کرده و یک رساله که مستقیماً به این زبان تحریر کرده را شمار کرده است. در میان ترجمه‌های او از سانسکریت به زبان عربی، می‌توان از کتاب مشهور پاتنجلی نام برد. در مقدمه بر متن عربی آثار الباقیه، ادوارد زاخانو یک لیست کامل از کتاب‌ها و رساله‌های بیرونی داده است.

آثار مهم بیرونی عبارتند از: «کتاب‌الآثار الباقیه عن القرون الخالیه» در سال ۱۰۰۰ که در آن از تمدن‌های اقوام کهن، تقویم‌ها و ویژگی‌هایشان بحث می‌شود؛ «قانون مسعودی» (در هیأت و نجوم) که در سال ۱۰۳۵ به مسعود پادشاه غزنوی ایران و حامی و پشتیبان بیرونی تألیف شده؛ «التفهیم لأوائل صناعة التنجیم»؛ «تحقیق ماللهند» که در ۱۰۳۰ در شهر غزنه تحریر شده و به تاریخ، جغرافیا، شرح وقایع، مذاهب، زبان‌ها، فلسفه، ادبیات، نجوم، ستاره‌شناسی، محیط‌زیست، خلقیات و جامعه‌شناسی هند می‌پردازد و یک بررسی تاریخی-جغرافیایی است که به درستی به منزله مهمترین اثر در این

زمینه شناخته شده و امروز نیز کتاب آموزنده و ضروری برای هر فرد هنرشناس است؛ «کتاب استخراج الاوتار فی الدایره» مهمترین اثر ریاضی بعد از آثار خوارزمی و خیام؛ «فی تسطیح الصور و تبتیح الکؤر» یک اثر مهم دیگر درباره ریاضیات و مثلثات؛ «کتاب الحجار الکریمه» که به وزن مخصوص سنگ‌های قیمتی و فلزات اختصاص یافته است؛ و «کتاب الصيدله» (رساله پزشکی) نام برد. در میان کارهای دیگری که از بیرونی منتشر یا ترجمه شده باید از کتاب «کتاباً فی استیعاب الوجوه الممكنة فی صنعة الاصلطلاب» که به علم اسطرلاب اختصاص دارد و رسائل که گزیده از رساله‌های منتشر شده به وسیله Osmania Oriental Pulications حیدرآباد در ۱۹۶۸ است، نام برد.

اولین کتاب بیرونی که به زبان لاتین ترجمه شده، «تفسیر مدخل علم الافلاک فرغان» بود که به وسیله Hugo Sancellinensis به لاتین و به وسیله آبراهام بن عزرا در سال ۱۱۶۰ به عبری ترجمه شد. یک دست‌نوشته کمیاب بیرونی درباره سنگ‌های قیمتی در کتابخانه عربی اسکوریال محفوظ است.

علم و فناوری در کشور

گفتاری از دکتر مهدی گلشنی^۱

شکی نیست که تعداد مقالات در پیشرفت علمی یک کشور، امری مؤثر است اما نوع نوشتن مقاله که این روزها باب شده، آفت و سم است. مقاله را باید بنویسند تا افکار و یا نتایج و دستاوردهای پژوهشی خود را در معرض نقد قرار دهند تا مثلاً دیگران بگویند این بخش مقاله ایده خوبی است یا فلان اشکال را دارد، اما نوشتن مقاله نباید هدف باشد. در

حالی که اکنون مقاله می‌نویسند تا صاحب‌نام یا استاد شوند یا از سایر مواهب مالی و امتیازات مترتبه بهره‌مند شوند. این طور مقاله نوشتن نوعی بلاست. من بارها به این موضوع در شورای عالی انقلاب فرهنگی یا در مصاحبه‌ها در مطبوعات اشاره کرده‌ام، ولی آن‌طور که باید به آن توجه نشده است. مقاله‌نویسی باید یا در تولید علم و نوآوری اثر داشته باشد، یعنی بگویند این فرمول یا ایده یا قانون متعلق به یک ایرانی است و مرزهای دانش را جلو می‌برد، یا باید در رفع نیازهای جامعه مؤثر باشد. ما اکنون همه چیز را وارد می‌کنیم و تولید واقعی علممان درصد کمی از فعالیت‌های به اصطلاح علمیمان بوده است. بیایند با آمار دقیق، نه آمار ساختگی، بگویند که این مقالات چقدر از نیازهای ما را برطرف کرده است. در شورای عالی انقلاب فرهنگی سوآلی را در این زمینه مطرح کردم، ولی متأسفانه جوابی نشنیدم. سؤال این بود که از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۲ تعداد مقالات ایران در مجلات بین‌المللی پنج برابر شده، اما آیا میزان صادرات تغییر محسوس کرده یا واردات حتی یک‌پنجم کم شده است؟! علم باید دو بعد داشته باشد. یا در فهم واقعی جهان هستی و دانش بشری نقش داشته باشد، و یا نیازهای محیط را رفع کند. اکنون در کشور ما هیچ کدام از این دو نقش را ندارد. تا این

۱- عضو پیوسته فرهنگستان علوم، استاد فیزیک و مدیر گروه فلسفه علم دانشگاه صنعتی شریف

مسائل را علاج نکنند، پیشرفت نخواهیم کرد و متأسفانه نوعی غفلت عمومی در این زمینه حاکم است. پیشرفت واقعی علمی ما به دو صورت نشان داده می‌شود. اول اینکه ما در مرزهای علم فعالیت داشته باشیم و در این زمینه مرزشکنی کنیم که کمتر به آن توجه می‌شود. دوم اینکه علم باید در جهت رفع نیازهای کشور هم مؤثر واقع شود. ما در بعضی از زمینه‌های علم، تولیدات و مقالات خوب زیادی داریم، ولی در مقابل درخصوص برخی از علوم و فناوری‌های جدید چنین شرایطی نداریم. یعنی طی سال‌های آینده، غرب محدودیت‌های بیشتری برای انتقال فناوری‌های جدید برای ما فراهم خواهد کرد. از این رو ضرورت دارد که همانند چینی‌ها به فکر آن باشیم که ضروریاتمان را خودمان تأمین کنیم تا حداقل برای ضروریاتمان به خودکفایی برسیم. برخی راه‌حل افزایش کیفیت تولید علم کشور را در جلب همکاری غربی‌ها در راهاندازی مراکز علمی جدید در کشور می‌بینند.

من مخالف همکاری‌های علمی بین‌المللی و رفتن به غرب برای یاد گرفتن علم نیستم ولی اینکه پیشنهاد شود آنها برای ما مرکز علمی ایجاد کنند یا ما را در مراکز علمی‌مان هدایت کنند، توهین به هویت ماست. ضمناً چنانچه خارجی‌ها در ایجاد مراکز علمی در کشور همکاری داشته باشند، همواره چشم ناظری بالای سر ما خواهد بود و مانع پیشرفت ما می‌شوند. به عنوان یک تحصیل‌کرده فیزیک ذرات، معتقدم همکاری‌هایی نظیر ارتباطات فعلی ما با سرن تأثیری در پیشرفت علمی کشور در این حوزه ندارد. تحقیقات فیزیک ذرات بنیادی در سطح نظری کاملاً در داخل کشور قابل انجام است و می‌توانیم بی‌هیچ محدودیتی با پژوهشگران خارجی همکاری داشته باشیم ولی در حوزه فیزیک ذرات تجربی مثل شتابگر بزرگ سرن، فقط در کارهای جزئی و کارگری آنها مشارکت داده می‌شویم و در مقابل مبلغ کلانی به عنوان حق عضویت می‌پردازیم، در حالی که محققانی که به این مرکز می‌فرستیم بعد از بازگشت به ایران نمی‌توانند چنین شتابگری را بسازند یا آزمایش‌های مشابهی را طراحی کنند و نتیجه این قبیل ارتباطات تنها فراهم‌شدن فرصتی برای مسافرت‌های خارجی مکرر برخی آقایان است!

مسئله دیگری که باید به آن تأکید شود مهاجرت نخبگان است. ابتدا نخبگان برای ادامه تحصیل می‌روند، ولی مهاجرت آنها ادامه پیدا می‌کند و بسیاری از آنها نیز باز نمی‌گردند. عذمای می‌گویند که این طبیعی است که نخبگان برای ادامه تحصیل مهاجرت کنند و سپس بیایند و معلوماتشان را به ما منتقل کنند. اگر چنین باشد بسیار خوب

است، ولی متأسفانه آمار بازگشت درصد بسیار اندکی از نخبگان مهاجر، واقعیت تلخی را نشان می‌دهد.

عده دیگری می‌گویند وقتی که ما نمی‌توانیم از آنها استفاده کنیم، طبیعی است که آنها مهاجرت کنند. پس این سؤال مطرح می‌شود که چرا ما این قدر وقت و هزینه صرف آنها می‌کنیم و درست زمانی که وقت بهره‌برداری از آنها می‌شود، آنها را تحویل غرب می‌دهیم تا آنها به طور مجانی بهترین محصولات ما را بگیرند؟ باید روی این مسئله به طور جدی فکر شود. علاوه بر لطامات بسیار اقتصادی، این موضوع به آینده علم در ایران نیز لطمه خواهد زد.

یکی دیگر از مشکلات ما تنگنظری تخصصی و قالبی است. الان مانند زمان ابن سینا نیست که یک نفر بتواند همه علوم زمان خود را یاد بگیرد و ما چارهای جز تخصص نداریم، ولی داشتن تخصص غیر از قالبی فکر کردن و تنگنظری متخصصانه است. ما شاهدیم که وقتی یک فرد در یکی از رشته‌های علوم متخصص می‌شود، دنیایش فقط و فقط همان رشته تخصصی خودش است. گویی که در یک خلاء انسانی کار می‌کند اما چون این تخصص‌ها باید در محیط انسان‌ها پیاده شود؛ بنابراین لازم است که افراد دروسی و رای تخصص خودشان را ببینند تا با جوامع انسانی و شرایط انسان‌ها آشنا شوند و از نیازهای جوامع خود آگاه شوند. پس ما باید به این نکته مهم توجه کنیم. وسعت دید داشتن در علمای قدیم ما یک فرهنگ بوده و آنها همه چیز را جامع می‌دیدند. باید حوزه‌های علوم پایه، علوم انسانی، علوم مهندسی و ... با هم ارتباط داشته باشند، همان‌طور که در بعضی از دانشگاه‌های تراز اول آمریکا و اروپا می‌بینیم که این مبادلات صورت می‌گیرد.

چاره حل مشکلات و موانع توسعه علمی کشور در توجه به علوم انسانی و از جمله فلسفه علم است. متأسفانه شأن علم در کشور ما معلوم نیست و افراط و تفریط در مورد آن زیاد است. عده‌ای علم تجربی را خودکفا می‌دانند و یک عده هم فقط به معارف دینی توجه دارند. از طرف دیگر عده‌ای فکر می‌کنند که علم حلال همه مشکلات است. حرف ما در فلسفه علم این است که علم مرزهایی دارد و فقط به بعضی از سؤالات پاسخ می‌دهد. اگر ما این مرزها را بشناسیم، مشکل اساسی ما حل می‌شود. آن وقت فقط به مهندسی و پزشکی توجه نمی‌شود و می‌فهمند که علوم پایه و علوم انسانی و مهندسی و پزشکی و ... باید در هم آمیخته شوند. شأن فلسفه علم این است که حدود و ثغور علم را معین می‌کند. چیزی که در کشور ما مشخص نیست. بعضی از دانشمندان برجسته غربی که حرف اصلی را زده‌اند، کسانی هستند که

متوجه نکات فلسفی علوم بودند، یعنی متوجه بودند که علوم خالی از فلسفه نیستند. وقتی شما آزمایش می‌کنید و می‌خواهید نتایجش را تعمیم بدهید و ببینید که آیا اعتبار دارد یا نه، دانسته یا نادانسته از فلسفه استفاده می‌کنید. در زمان حاضر امتیاز اصلی غربی‌ها این است که مرتب خودشان را نقد می‌کنند. آنها متوجه شده‌اند که باید این مسائل را در نظر بگیرند و لذا فلسفه را در دانشگاه ام‌ای تی یا دانشگاه تکنولوژی کالیفرنیا وارد کردند. ولی وقتی ما می‌خواهیم فلسفه را وارد کنیم، مشکل داریم، چون محیط اهمیتش را درک نمی‌کند. اگر صرفاً غرب هم محل تقلید اینها بود، وضع ما بهتر از چیزی بود که الان هست. اینجا متأسفانه ظاهر را می‌گیرند و چیزی را که دلشان نخواهد، نمی‌گیرند. چون بعضی از آنها زمانی فارغ‌التحصیل شدند که این چیزها در غرب مطرح نبود. ولی الان در غرب همه این بحث‌ها مطرح است و فیزیک به تنهایی مطرح نیست، بلکه فیزیک در کنار فلسفه و زیست‌شناسی و ... مطرح می‌شود.

در پایان لازم است نکته دیگری هم توضیح داده شود. مشارکت ایران در طرح منطقه‌ای «سزای» مورد انتقاد جدی است. در این خصوص باید بگویم که در زمان بررسی نقشه جامع علمی کشور در شورای عالی

انقلاب فرهنگی در دولت قبل، پیشنهاد کردم که تصمیم‌گیری در مورد اولویت‌های علوم پایه به فرهنگستان علوم محول شود. با این پیشنهاد موافقت شد و فرهنگستان پس از مباحث جدی و کارشناسی طرح ایجاد شتابگر را از اولویت‌های علمی کشور در نقشه حذف کرد. اما بعد از بررسی نقشه در شورای عالی انقلاب فرهنگی و تصویب آن در شورا، سزای در صورتجلسه شورا قید شده بود و با وجود اعتراض من و تأیید ریاست محترم وقت شورا این طرح از متن مصوبه شورا حذف نشد. این پروژه بیشتر با اهداف سیاسی طراحی شده است. آیا غربی‌ها واقعاً مایلند که ما پیشرفت کنیم؟ ارتباط با دانشمندان خارجی مثل برنده‌های نوبل در صورتی مفید است که تداوم داشته باشد. همان سیاستی که چین با برندگان چینی تبار جایزه نوبل پیش گرفته و سالی یک بار آنها را دعوت می‌کند تا در پروژه‌های علمی این کشور همکاری داشته باشند. در سال‌های اخیر می‌بینیم که برندگان جایزه نوبل را به ایران دعوت می‌کنند تا چند سخنرانی در دانشگاه‌ها داشته باشند بدون اینکه فکر کنند سخنرانی یک برنده نوبل که علمش را به ما منتقل نمی‌کند و به این سفرها به چشم سفر تفریحی نگاه می‌کند، سود علمی در خوری به دنبال ندارد.

حادثه بزرگ انفجار چاه نفت در خلیج مکزیک، یک تجربه HSE

سخنرانی دکتر امیر بدخشان

روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۴/۲/۳۰، در جلسه شاخه بین‌گروهی محیط‌زیست فرهنگستان علوم که به ریاست آقای دکتر جلال شایگان تشکیل شد، آقای دکتر امیر بدخشان همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه‌های کانادا و ایران، در سخنانی به «حادثه بزرگ انفجار چاه نفت در خلیج مکزیک، یک تجربه HSE» پرداخت. در این سخنرانی علل و عوامل این حادثه بزرگ زیست‌محیطی تشریح و راه‌های مقابله با اثرات آن توضیح داده شد. در انتهای این سخنرانی، توصیه‌هایی نیز برای شرکت‌های نفتی که در فلات قاره (دریا) حفاری می‌کنند مطرح شد. خلاصه سخنان آقای دکتر بدخشان بدین شرح است:

چکیده

چگونگی حادثه و اقدامات صورت پذیرفته جهت مهار

سکوی نفتی دیپ واتر هورایزن، که در فاصله ۴۱ مایلی از ساحل لوئیزیانا قرار دارد، از نوع سکوهای شناور می‌باشد که توسط شرکت کرهای صنایع سنگین هیوندایی (Hyundai) با قابلیت عملکرد در عمق ۱۰۰۰۰ پایی زیر آب بنا شد. علت وقوع حادثه، نفوذ گاز متان با فشار بالا از راه دریچه صعودکننده (riser) حفاری به داخل سکو بوده که موجب انفجار سکو شده است. تصویر ذیل نمایی از انفجار سکوی نفتی مذکور را نشان می‌دهد. در زمان وقوع حادثه ۱۲۶ نفر از کارگران وابسته به شرکت‌های نفتی مختلف در سکو حضور داشتند. ۱۱ نفر از کارگران این سکو مفقودالثر شده، ۹۴ نفر با هلیکوپتر نجات داده شده و ۱۷ نفر به دلیل جراحات تحت اقدامات درمانی قرار گرفتند.

سکوی نفتی دیپ واتر هورایزن بر اثر انفجار در تاریخ ۲۲ آوریل سال ۲۰۱۰ به طور کامل در اعماق دریا غرق شد و سبب نشت لکه نفتی عظیمی به مدت ۷۸ روز متوالی در سطح آب گشت. آلودگی‌های نفتی شعاعی به وسعت ۶۸۰۰۰ مایل مربع از سطح آب را در بر گرفتند. عواقب این انتشار نفتی بسیار گسترده‌تر و وخیم‌تر از حادثه اکسون والدرز در سال ۱۹۸۹ (۱۳۶۸) گزارش شده است. تلاش‌های فراوانی برای کنترل و مهار نشت نفت انجام گرفت. این تلاش‌ها عبارتند از:

فاجعه خلیج مکزیک در تاریخ ۲۰ آوریل سال ۲۰۱۰ (۳۱ فروردین ۱۳۸۹) با نشت نفت از یک چاه دریایی بر اثر انفجار سکوی دیپ واتر هورایزن تحت مسئولیت شرکت نفت بریتانیا (BP) به وقوع پیوست. انفجار این سکوی نفتی سبب احتراق نفت موجود در مخازن سکو شد. این سکوی حفاری پس از ۳۶ ساعت آتش‌سوزی در عمق ۵۰۰۰ پایی در اعماق آب غرق و سبب نشت نفت بر سطح آب و به وجود آمدن لکه نفتی وسیعی شد. شعله حاصل از این آتش‌سوزی تا ارتفاع ۳۰۰ پایی زیانه کشید به طوری که از فاصله ۳۵ مایلی قابل مشاهده بود. بر اثر این انفجار ۱۱ نفر از کارگران این سکو فوت و بسیاری دیگر مجروح شدند. نشت نفت حاصل از این انفجار حدود ۲۰۰۰۰ گالن (۸۰۰۰۰۰ لیتر) در روز گزارش شده است. بر اساس اطلاعات و تصاویر دریافتی ماهواره‌ای، آلودگی‌های نفتی خلیج مکزیک در یک روز منطقه‌ای به وسعت پورتوریکو را تحت پوشش قرار می‌داد. حجم عظیم نفت نشتی خسارات زیست‌محیطی فراوان و جبران‌ناپذیری به بار آورده است. تاکنون شرکت نفتی بریتانیا در یک مرحله ۲۶ میلیارد دلار و در مرحله‌ای دیگر ۴ میلیارد دلار برای جبران خسارت ناشی از این فاجعه هزینه کرده است.

۱- مسدود ساختن چاه یا بستن شیر فلکه نصب شده بر روی دریچه صعودکننده چاه

۲- حفر چاه و نصب مخزن کمکی برای جمع‌آوری نفت نشتی و لوله‌کشی از محل نشت تا مخزن ذخیره. عملیات مذکور به دلیل تشکیل کریستال‌های هیدرات جامد متان و آب و انسداد مسیر با شکست مواجه شد.

۳- نصب تیوب در مسیر و انحراف جریان از مسیر مسدود به داخل تیوب

۴- جداسازی و تعویض بخش آسیب‌دیده دریچه صعودکننده حفاری

۵- نصب دومین مخزن کمکی ذخیره‌سازی

۶- تعویض برخی از قطعات مخزن کمکی. باقیمانده گل و سیمان به صورت جداگانه به سطح آب پمپ شده تا از فشار درون لوله‌ها کاسته شود.

به منظور انسداد چاه نفتی، پیشنهادهایی مبنی بر استفاده از مواد انفجاری هسته‌ای نیز مطرح شد. در این راستا در تاریخ ۲۴ می سال ۲۰۱۰ (۳ خرداد ۱۳۸۹) شرکت نفتی بریتانیا اعلام داشت چنانچه نتایج حاصل از استفاده از این نوع مواد انفجاری موفقیت‌آمیز نباشد، امکان استفاده از سایر راه‌حل‌ها را نیز از بین برده‌ایم؛ لذا روش فوق مورد تأیید قرار نگرفت.

علاوه بر اقدامات صورت گرفته برای کنترل نشت نفت به آب، پاکسازی لکه نفتی به وجود آمده نیز بسیار حائز اهمیت بوده است. به طور کلی پاکسازی لکه نفتی از سطح آب با استفاده از سه روش ذیل صورت گرفت؛

۱- احتراق. بر اساس گزارش‌های ارائه شده توسط گارد ساحلی ایالات متحده (USCG) از ۳۳ میلیون گالن از آب آلوده، ۵ میلیون گالن نفت جداسازی و جمع‌آوری شد. شرکت نفتی بریتانیا اعلام داشت بیش از بشکه نفت از سطح آب جمع‌آوری شده است. محاسبات انجام‌شده نیز نشان‌دهنده احتراق ۵٪ از نفت شناور بر آب می‌باشد.

۲- فیلتراسیون ساحل. استفاده از مواد توزیع‌کننده به عنوان عاملی برای هضم نفت نشت یافته بر آب توسط باکتری‌ها به شمار می‌روند. بنابراین، اختلاط مواد توزیع‌کننده با نفت می‌تواند سبب مهار لکه نفتی شود. اگرچه این اختلاط و فعالیت باکتریایی سبب کاهش میزان اکسیژن لایه‌های زیرین آب شده که زندگی موجودات دریایی را به مخاطره می‌اندازد.

۳- جمع‌آوری برای پروسه کردن ثانویه

خسارات ناشی از نشت نفت

خسارات حاصل از فاجعه انفجار سکوی نفتی در خلیج مکزیک را می‌توان به دو دسته عمده تقسیم‌بندی کرد:

۱- خسارات زیست‌محیطی. خسارات زیست‌محیطی وارده از فاجعه انفجار و نشت نفت به آب سبب اختلال در زندگی جانداران منطقه و جبران‌ناپذیر برآورد شده است. نشت نفت در منطقه سبب از بین رفتن بیش از ۸۰۰۰ گونه از انواع جانوری شد. از جمله می‌توان به بیش از ۱۲۰۰ نوع ماهی، ۶۰۰ نوع پرتارن، ۴ نوع لاک‌پشت دریایی، ۳۰ نوع پستاندار دریایی، ۲۲۰ نوع از انواع پرندگان و حدود ۱۱۵۰ نوع از نرم‌تنان اشاره کرد. لکه نفتی خلیج مکزیک غیر از حیوانات دریایی، اثرات مضر خود را بر سلامتی انسان‌های مجاور مشهود ساخته و منجر به بروز بیماری‌ها و مشکلات فراوانی شد.

۲- مشکلات اقتصادی. فاجعه انفجار سکوی نفتی سبب تحمیل و بروز مشکلات اقتصادی هم بر منطقه و هم بر سهام و هزینه‌های شرکت نفتی بریتانیا شد. خسارات وارده بر شرکت نفتی بریتانیا ۹۰ میلیون دلار برآورد شده است. به علاوه در نوامبر سال ۲۰۱۲ (آبان‌ماه ۱۳۹۱) شرکت نفتی بریتانیا به صورت موقت از عقد هرگونه قرارداد با دولت آمریکا محروم شد. دولت آمریکا اعلام داشت که شرکت نفتی بریتانیا به صورت گسترده‌ای مسئول نشت نفت در منطقه بوده که در این راستا شرکت‌های هالیوود و ترانس اوشن، پیمانکاران شرکت نفتی بریتانیا، نیز در این فاجعه سهیم می‌باشند. پس از این فاجعه در حدود ۷۸۰۰۰ مایل مربع (۳۶٪ از آب‌های فدرال) منطقه بسته اعلام شد که موجب اعمال هزینه‌هایی بر بخش‌های مختلف صنعتی منطقه شد:

۵/۲ بلیون دلار هزینه بر صنعت ماهیگیری

۲۳ بلیون دلار هزینه بر صنعت توریسم

۳۴ بلیون دلار هزینه بر مشاغل مرتبط با صنعت گردشگری

نتیجه‌گیری

بررسی‌های انجام‌شده بر ابعاد مختلف این فاجعه حاکی از آن است که اقدامات پیشگیرانه توسط شرکت‌های نفتی لازم و ضروری است. در حفاری‌های چاه‌های غیر عمیق استفاده از تکنولوژی توسعه داده‌شده توسط شرکت نفتی نروژ پیشنهاد می‌شود. با عقد قراردادهای بین شرکت‌های نفتی و سازمان‌های محیط‌زیستی می‌توان تعاملی صلح‌آمیز در جهت انجام بررسی‌های زیست‌محیطی در عملیات نفتی به وجود آورد.

دکتر محمد مهدی لطف پور
رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل

دکتر محسن عارفیان
رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل

دکتر حسن عارفیان
رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل

دکتر حسن عارفیان
رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل

دکتر حسن عارفیان
رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل

عنوان مقاله به صورت سخنرانی و پوستر، مشارکت در ثبت یک اختراع در داخل کشور؛

افتخارات و جوایز علمی: کسب مقام دوم هجدهمین جشنواره رازی در گروه علوم پایه پزشکی سال ۱۳۹۱، کسب مقام دوم هجدهمین جشنواره رازی در گروه علوم پایه پزشکی سال ۱۳۹۰، رتبه اول فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس در سال ۱۳۸۴، مقام سوم کنکور کارشناسی ارشد.

■ **دکتر علیرضا زراسوندی:**

تولد: ۱۳۵۴، مسجد سلیمان؛

رئیس بنیاد نخبگان استان خوزستان و مدیر مرکز پژوهش منطقه‌ای ریزگردها در دانشگاه شهید چمران اهواز؛

سوابق تحصیلی: دکتری زمین‌شناسی اقتصادی، دانشکده علوم، بخش علوم زمین، دانشگاه شیراز ۱۳۸۲، کارشناسی ارشد: زمین‌شناسی اقتصادی، دانشکده علوم، بخش علوم زمین، دانشگاه شیراز ۱۳۷۹، کارشناسی زمین‌شناسی، دانشکده علوم، گروه زمین‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۷۶؛

خدمات برجسته: ارائه مدل زایش جدید جهت ذخایر مس پورقیری ایران، انجام مطالعات زمین‌شناختی در کانون‌های بحران ریزگردها در جنوب غرب ایران، ایجاد شبکه‌های علمی - آزمایشگاه زمین‌شناسی در ایران با مشارکت دانشگاه‌های خارج به خصوص اتریش و کانادا؛

فعالیت‌های آموزشی: تدریس دروس دوره دکتری زمین‌شناسی اقتصادی بخصوص در مباحث زمین‌شیمی سیالات گرمایی، اکتشاف فلزات خاص و زمین‌شیمی عناصر نادر خاکی، تدریس دروس کارشناسی ارشد زمین‌شناسی اقتصادی و زمین‌شناسی زیست‌محیطی بخصوص زمین‌شناسی پزشکی و ذخایر آذرین دگرگونی؛

فعالیت‌های علمی - پژوهشی: استاد پایه ۱۷ رشته زمین‌شناسی اقتصادی، دارای ۳۰ مقاله به زبان انگلیسی در مجلات ISI و نمایه‌های بین‌المللی دارای IF، دارای ۲۰ مقاله فارسی در مجلات علمی پژوهشی و ISC، دارای ۴ جلد کتاب (۲ تألیف و ۲ ترجمه)، دارای بیش از ۶۰ خلاصه مقاله و مقاله کامل در سمینارهای علمی داخلی و خارجی، راهنمایی ۲۰ دانشجوی کارشناسی ارشد (فارغ‌التحصیلی)، مشاوره ۳۰ دانشجوی کارشناسی ارشد (فارغ‌التحصیلی)، راهنمایی ۳ دانشجوی دکتری در حال حاضر، اجرای ۷ طرح استانی و ملی بیرون دانشگاهی، مجری تنها طرح کلان ملی در دانشگاه شهید چمران (مطالعه و مدیریت ریزگردها)، سردبیر مجله علمی و پژوهشی (ISC) زمین‌شناسی کاربردی پیشرفته، عضو هیأت تحریریه چند مجله داخلی و داور چندین

مختصری از زندگینامه علمی پژوهشگران جوان برجسته در رشته‌های علوم پایه کشور،

منتخب فرهنگستان علوم - ۱۳۹۴

■ **دکتر احسان عارفیان:**

تولد: ۱۳۵۸، یزد؛

استادیار وپروس‌شناسی دانشکده زیست‌شناسی دانشگاه تهران؛

سوابق تحصیلی: دکتری تخصصی وپروس‌شناسی از دانشکده علوم پزشکی دانشگاه تربیت مدرس - ۱۳۹۰، کارشناسی ارشد وپروس‌شناسی از دانشکده علوم پزشکی دانشگاه تربیت مدرس - ۱۳۸۴، کارشناسی زیست‌شناسی سلولی مولکولی - میکروبیولوژی - دانشگاه تهران - ۱۳۸۱؛
برخی از فعالیت‌ها و خدمات ارزنده: معاون اجرایی ستاد توسعه علوم و فناوری‌های سلول‌های بنیادی، رئیس بخش بیولوژی مولکولی و مهندسی ژنتیک مرکز تحقیقات فناوری بنیاد، دبیر تیم زیست فناوری گروه فناوری‌های نوین شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی، کارشناس ناظر طرح‌های صندوق حمایت از پژوهشگران کشور، کارشناس ناظر طرح‌های ستاد توسعه علوم و فناوری‌های سلول‌های بنیادی،

فعالیت‌های آموزشی: تدریس دروس وپروس‌شناسی عمومی، وپروس‌شناسی پیشرفته، وپروس‌شناسی پزشکی، ژنتیک پروکاریوت‌ها، مهندسی ژنتیک، روش‌های نوین در میکروبیولوژی و ایمنی‌شناسی مولکولی در دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس؛

فعالیت‌های علمی - پژوهشی: مشارکت در طرح‌های پژوهشی و چاپ بیش از ۴۰ مقاله معتبر بین‌المللی و ۱۲ مقاله علمی پژوهشی، شرکت در همایش‌های علمی داخلی و بین‌المللی و ارائه بیش از ۲۰

مجله خارجی؛

تقدیرنامه: پژوهشگر جوان دانشگاه شهید چمران در سال ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸، پژوهشگر برگزیده دانشگاه در محور اجرای طرح‌های تحقیقاتی در دانشگاه شهید چمران در سال ۱۳۸۹، پژوهشگر برتر دانشکده علوم زمین در سال ۱۳۹۰، پژوهشگر برتر استان خوزستان در محور علوم پایه در سال ۱۳۹۱، مدیر پژوهشگر برتر کشور در جشنواره برگزیدگان پژوهش و فناوری کشور در سال ۱۳۹۰، ارائه مقاله داغ (Hot paper) در سال ۲۰۰۸ توسط مؤسسه ISI، زمین‌شناس نمونه سال ۱۳۹۳ توسط انجمن زمین‌شناسی ایران.

■ **دکتر محمدرضا کوشش:**

تولد: ۱۳۵۴، اصفهان؛

سوابق تحصیلی: دکتری ریاضی: دانشگاه مانتوبا (کانادا)، ۱۳۸۵، کارشناسی ارشد ریاضی محض: دانشگاه صنعتی اصفهان، ۱۳۸۱، کارشناسی ریاضی محض: دانشگاه صنعتی اصفهان، ۱۳۷۸، دیپلم ریاضی فیزیک: دبیرستان شهید اژهای اصفهان، ۱۳۷۳؛
فعالیت‌های آموزشی: دانشیار ریاضیات، دانشگاه صنعتی اصفهان، ۱۳۹۲ تاکنون؛ استادیار ریاضیات، دانشگاه صنعتی اصفهان، ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۲؛

فعالیت‌های علمی - پژوهشی: انتشار ۱۳ مقاله و ۱ رساله علمی پژوهشی، همکاری با پژوهشگاه دانش‌های بنیادی در چندین دوره به عنوان پژوهشگر مقیم یا غیر مقیم، مسئول مرکز نشر دانشگاه صنعتی اصفهان (به مدت ۲ سال)؛

جوایز و افتخارات علمی: جایزه انجمن ریاضی ایران در هندسه و توپولوژی جایزه هشتروندی (۱۳۹۱)، بورس تحصیلی دانشگاه مانتوبا، ۲۰۰۵-۲۰۰۷، بورس تحصیلی اتحادیه دانشجویی دانشگاه مانتوبا، ۲۰۰۵-۲۰۰۶، جایزه دانشجوی برتری در ریاضیات، دانشگاه مانتوبا، ۲۰۰۴-۲۰۰۵، جایزه دانشجوی برتری در ریاضیات، دانشگاه مانتوبا، ۲۰۰۳-۲۰۰۴، بورس تحصیلی دانشکده ریاضی دانشگاه مانتوبا، ۲۰۰۳-۲۰۰۵، فارغ‌التحصیل رتبه اول کارشناسی ارشد، دانشگاه صنعتی اصفهان، ۱۳۸۱.

■ **دکتر یاسمن فرزنان:**

تولد: ۱۳۵۵، تبریز؛

دانشیار پایه ۱۳ فیزیک، پژوهشگاه دانش‌های بنیادی؛

سوابق تحصیلی: دکتری فیزیک ذرات بنیادی، مؤسسه سیسا در ایتالیا، سال ۲۰۰۴، کارشناسی ارشد فیزیک، دانشگاه صنعتی شریف، سال ۱۳۷۸ با رتبه اول، کارشناسی فیزیک، دانشگاه صنعتی شریف،

سال ۱۳۷۷ با رتبه اول؛

خدمات برجسته: ایجاد گروه پدیده‌شناسی ذرات بنیادی، برگزاری سالانه همایش‌های بین‌المللی؛

فعالیت‌های آموزشی: تدریس دروس ذرات بنیادی، نظریه میدان، مدل‌های ویرای مدل استاندارد و ذرات بنیادی در کیهان‌شناسی، تدوین درسنامه در زمینه ذرات بنیادی، ماده تاریک و فیزیک نوترینو؛

فعالیت‌های علمی - پژوهشی: انتشار ۴۴ مقاله پژوهشی در مجلات بین‌المللی معتبر، انتشار ۳ مقاله علمی ترویجی در مجلات داخلی، انتشار ۱۱ مقاله پژوهشی به صورت سخنرانی در همایش‌ها، ارائه ۷۵ سخنرانی در داخل و خارج کشور؛

تقدیرنامه: جایزه ICTP در سال ۲۰۱۳، جایزه فیزیکدان جوان سال ۲۰۰۸ از اتحادیه بین‌المللی فیزیک محض و کاربردی IUPAP، رتبه اول جشنواره جوان خوارزمی - در سال ۱۳۸۵، نفر اول کنکور کارشناسی ارشد فیزیک در سال ۱۳۷۷، نفر اول دانشکده فیزیک دانشگاه صنعتی شریف بین دانشجویان ورودی سال ۱۳۷۳، عضو تیم المپیاد فیزیک دانش‌آموزی در سال ۱۳۷۳ و کسب دیپلم افتخار و نفر اول دختران شرکت‌کننده.

■ **دکتر محمد مهدی نجف‌پور:**

تولد: ۱۳۶۰، آبادان؛

عضو هیأت علمی دانشکده شیمی، دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه،
سوابق تحصیلی: دکتری شیمی معدنی، دانشگاه صنعتی شریف، ۱۳۸۸، کارشناسی ارشد شیمی معدنی، دانشگاه صنعتی شریف، ۱۳۸۴، کارشناسی شیمی محض، دانشگاه صنعتی شریف، ۱۳۸۲؛

فعالیت‌های آموزشی: تدریس در دوره کارشناسی آزمایشگاه شیمی معدنی ۱ و ۲، تدریس در دوره کارشناسی ارشد شیمی فیزیک معدنی، سینتیک و ترمودینامیک ترکیبات معدنی، شیمی معدنی پیشرفته، طیف‌سنجی ترکیبات معدنی، بیوشیمی معدنی، تدریس در دوره دکتری: پلیمرهای معدنی، بیوشیمی معدنی؛

فعالیت‌های علمی - پژوهشی: چاپ بیش از ۱۱۰ مقاله علمی در مجلات معتبر، ادیت ۴ کتاب، چاپ ۹ فصل کتاب، شرکت در کنفرانس‌های مختلف با ارائه حدود ۴۰ کار پژوهشی به صورت سخنرانی و پوستر؛

افتخارات: انتخاب شده توسط TWAS به عنوان دانشمند جوان جنوب و جنوب غرب آسیا، نفر اول دوازدهمین جشنواره جوان خوارزمی بخش پژوهش‌های بنیادین، مدال طلای هشتمین المپیاد شیمی دانشجویی، نفر دوم آزمون کارشناسی ارشد رشته شیمی.

آکادمی علوم اتریش^۱

سخت‌گیرانه تضمین‌کننده هدف فعالیت‌های پژوهشی آکادمی، یعنی تأمین منافع کلی جامعه است.

آکادمی یک مؤسسه مردمی می‌باشد و همکاری‌های علمی ملی و بین‌المللی را گسترش می‌دهد. برای پژوهشگران فرصت پیشرفت علمی و شغلی فراهم می‌آورد و از دانشمندان خوش‌آتیه با کمک هزینه‌های تحصیلی و آموزش پیشرفته حمایت می‌کند.

تاریخچه

اولین آکادمی، به عنوان الگوی نخستین یک انجمن علمی، اولین بار چهار قرن پیش از میلاد مسیح و توسط افلاطون تأسیس شد و به گروهی از افراد اطلاق می‌شد که با همکاری یکدیگر به دنبال پژوهش بودند. الگویی که هزاران سال به عنوان رکن اصلی علوم باقی ماند. در سال ۱۷۱۳ م، گاتفرید ویلهلم ون لیبنی^۲، پیشنهاد داد تا یک آکادمی نظیر انجمن سلطنتی انگلستان یا آکادمی علوم فرانسه در اتریش تأسیس شود اما تحقق آن مدتی به طول انجامید.

آکادمی علوم سلطنتی در وین^۳ در سال ۱۸۴۷ م. و با صدور فرمان

آکادمی علوم اتریش، مؤسسه مرکزی علم و پژوهش اتریش می‌باشد. این آکادمی در سال ۱۸۴۷ م. به عنوان یک انجمن علمی در وین تأسیس شد و در حال حاضر بیش از ۷۵۰ عضو و ۱۳۰۰ کارمند دارد و از تبادل فرارشته‌ای دانش، پژوهش بنیادی نوآورانه، و پیشرفت کل جامعه حمایت می‌کند.

آکادمی علوم اتریش به عنوان یک انجمن علمی، بحث و همکاری میان علم، عامه مردم، سیاست و اقتصاد را گسترش می‌دهد. اعضای فوق‌العاده و ممتاز آکادمی در اتریش و خارج از آن، بینش‌های علمی را به مباحثات کنونی اجتماعی، فرهنگی، و سیاسی وارد می‌کنند و در مورد موضوعات حساس اتریش و سراسر اروپا، اطلاع‌رسانی می‌کنند.

آکادمی، بزرگترین مؤسسه‌ای است که به پژوهش غیر دانشگاهی در اتریش مشغول می‌باشد، و پژوهش بنیادی آزاد و کاربردی را در ۲۹ مؤسسه خود در بالاترین سطح بین‌المللی انجام می‌دهد. تنوع موضوعی از پژوهش‌های باستان‌شناسی و علوم فرهنگی گرفته تا رشد جمعیتی جهان، پژوهش‌های کوانتوم و زیست‌شناسی مولکولی، متغیر است. زمینه‌های پژوهشی خاص مورد توجه و فرایند ارزیابی

1- Austrian Academy of Sciences

2- Gottfried Wilhelm von Leibniz

3- Imperial Academy of Sciences in Vienna

امپراطور فردیناند اول^۴ تأسیس شد. حق برخورداری کلیه اعضای آکادمی از بیان آزادانه در گفتار و نوشتار، توسط آرکدوک فردیناند جان^۵ به صورت آشکار در اساسنامه ذکر شد و بنابراین سانسوری که در سال‌های قبل از ۱۸۴۸ م. وجود داشت لغو شد. از همان ابتدا، آکادمی به انجام امور پژوهشی عالی و بلندپروازانه در علوم انسانی و علوم طبیعی پرداخت، پروژه‌هایی نظیر حفاری در شهر قدیمی افسوز^۶ در ترکیه که نظر جهانیان را به خود جلب کرد، انتشارات زبان‌شناختی در خصوص زبان شبه جزایر بالکان، اکتشافات هواشناسی و فیزیک، تأسیس اولین مؤسسه پژوهشی رادیم در اروپا، و جهانگردی علمی با کشتی با رزمناو «تور^۷». آکادمی مزبور به همراه اعضای دنیادیده خود، مرزهای عقلانی و سیاسی را درنوردید.

اشغال اتریش توسط حزب سوسیالیست ملی رایش آلمان^۸ در سال ۱۹۳۸ م.، وقف‌های عمیق در امور آکادمی علوم سلطنتی در وین ایجاد کرد. اعضای حزب سوسیالیست ملی پس از دستیابی به قدرت، پست‌های مدیریتی مهم در آکادمی را اشغال کردند. بنا به دلایل نژادی و سیاسی، برخی از اعضا و کارمندان مجبور به ترک آکادمی شدند. افراد مذکور در اردوگاه‌های کار اجباری که توسط سوسیالیست‌های ملی تأسیس شده بودند، مورد آزار و اذیت قرار گرفته، متواری و حتی کشته شدند.

از دهه ۱۹۶۰ م. به بعد بود که اتریش به نازیسم‌زدایی و ترمیم ساختار خود پرداخت. تقویت روابط بین‌الملل و نیز تأسیس حوزه‌های پژوهشی جدید نظیر «علوم انسانی دیجیتالی»، «علوم زیستی»، «فیزیک تجربی»، بار دیگر آکادمی علوم اتریش را به مهره اصلی در پژوهش‌های تراز اول جهانی مبدل ساخت. آکادمی همزمان به عنوان یک انجمن علمی، از طریق رویدادها و مباحثات عمومی، با جامعه ارتباط برقرار می‌کند. در ضمن کتابی را برای شناسایی تاریخچه فعالیت‌های خود منتشر خواهد کرد. این کتاب مجموعه جامعی مربوط به سال‌های ۲۰۲۲-۱۸۴۷ می‌باشد که قرار است تا سال ۲۰۲۲ و همزمان با ۱۷۵مین مراسم سالگرد آکادمی کامل شود. برای انجام این پروژه، اقداماتی نظیر برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌ها برای شرکت عموم مردم در حال انجام است.

کمیته ریاست آکادمی علوم اتریش

کمیته ریاست به عنوان یک ارگان عالی اجرایی، از چهار عضو تشکیل شده است که بر امور مربوط به ارتقای علم در آکادمی نظارت دارند.

این کمیته که توسط مجمع عمومی آکادمی انتخاب شده است، تصمیمات اتخاذشده در جلسات اعضا را به اجرا درمی‌آورد و به آکادمی در خصوص امور اجرایی، بودجه‌ای، و راهبردی نظر مشورتی می‌دهد. ریاست آکادمی بر عهده رئیس آکادمی می‌باشد. وی مجمع عمومی آکادمی را اداره می‌کند و نماینده آکادمی علوم اتریش در سراسر جهان است. معاون آکادمی، رئیس شاخه علوم انسانی - اجتماعی، و رئیس شاخه علوم ریاضی - طبیعی در کنار وی انجام وظیفه می‌کنند. رئیس و معاون، مسئول امور پژوهشی آکادمی هستند و رؤسای دو شاخه فوق مسئول فعالیت‌های انجمن علمی می‌باشند.

نحوه انتخاب اعضای آکادمی

آکادمی علوم از دو شاخه علوم ریاضی - طبیعی و نیز علوم انسانی - اجتماعی تشکیل یافته است. از میان دانشمندان اتریش و خارج از کشور، اعضای پیوسته جدید، مکاتبه‌ای و افتخاری توسط اعضای پیوسته انتخاب می‌شوند. انتخابات یکبار در سال و بنا به پیشنهاد اعضای پیوسته برگزار می‌شود. طبق اساسنامه آکادمی، حداکثر ۹۰ دانشمند به عنوان اعضای پیوسته (۴۵ نفر از هر شاخه) و نیز ۲۵۰ دانشمند (۱۲۵ نفر از هر شاخه که ۵۵ نفر آنها از اتریش و ۷۰ نفر آنها از خارج از کشور باشند) به عنوان اعضای مکاتبه‌ای می‌توانند انتخاب شوند (این تعداد به غیر از اعضای است که سنشان بالاتر از ۷۰ سال می‌باشد و حق رای دارند).

انجمن علمی آکادمی

انجمن علمی آکادمی علوم اتریش تقریباً از همه رشته‌ها، برجسته‌ترین دانشمندان اتریشی و بین‌المللی را گرد هم می‌آورد. بیش از ۷۵۰ عضو منتخب، تأثیر عمیقی بر آینده پژوهش می‌گذارند و در زمینه‌های سیاسی، صنعتی و اجتماعی به دولتمردان نظر مشورتی می‌دهند و بینش علمی در مردم ایجاد می‌کنند.

انتخاب اعضای انجمن علمی بر اساس دستاوردهای علمی درخشان آنان است. این اعضا در مؤسسات پژوهشی اتریش و یا خارج از کشور فعالیت دارند. انجمن علمی از اعضای پیوسته، افتخاری، مکاتبه‌ای، و اعضای آکادمی جوانان تشکیل یافته است. اعضای انجمن با توجه به رشته علمی خود - به غیر از اعضای افتخاری و نیز اعضای آکادمی جوانان - در یکی از شاخه‌های علوم ریاضی - طبیعی و نیز علوم انسانی - اجتماعی عضو هستند.

- 4- Emperor Ferdinand I
- 5- Archduke Ferdinand Johann
- 6- Ephesus
- 7- Novara
- 8- National Socialist German Reich

هر عضو بر اساس ارزیابی شخصیت، سابقه و اشتغال شغلی انتخاب می‌شود. فرد انتخاب‌شده باید در دنیای حرفه‌ای خود واجد شرایط برای انجام امور آکادمی باشد. هر سال طبق نظر اعضای پیوسته آکادمی، اعضای جدید شاخه‌ها انتخاب می‌شوند.

آکادمی جوانان آکادمی علوم اتریش

علاوه بر شاخه علوم انسانی-اجتماعی، و شاخه علوم ریاضی-طبیعی، آکادمی جوانان سومین رکن انجمن علمی آکادمی علوم اتریش را تشکیل می‌دهد. آکادمی جوانان متشکل از دانشمندان خوش‌آتیه کلیه رشته‌ها می‌باشد که در تقویت پژوهش‌های نوآورانه و ارتقای پژوهشگران جوان مشارکت فعالانه دارند. اعضای آکادمی جوانان حق مشارکت در جلسات آکادمی را دارند.

آکادمی جوانان دارای ۷۰ عضو جوان سرشناس می‌باشد که موفق به کسب جوایز مهم پژوهشی و بورسیه شده‌اند. اعضای جدید این آکادمی توسط آکادمی علوم جوانان انتخاب می‌شوند و به تأیید آکادمی علوم اتریش می‌رسند. اعتبار مدت عضویت در آکادمی علوم جوانان هشت سال است. ریاست آکادمی مزبور بر عهده هیأت مدیره می‌باشد.

آکادمی علوم جوانان موظف است تا شرایط کار و پژوهش را به گونه‌ای فراهم کند که امکان ایجاد مسیرهای شغلی را در سطح بالای بین‌المللی فراهم آورد. به علاوه این آکادمی از پیشرفت زنان، عدم تبعیض جنسی، و مدیریت تنوع حمایت می‌کند. اهداف استراتژیک این آکادمی عبارتند از ارتقای پژوهش‌های بین‌رشته‌ای و شناسایی زمینه‌های پژوهشی خلاقانه. امور آکادمی جوانان به صورت منظم و در روزهای مقرر انجام می‌پذیرد. این آکادمی میزبانی کارگاه‌های موضوعی را بر عهده دارد و رخدادهای عمدتاً بین‌رشته‌ای دیگری را نیز تدارک می‌بیند.

ارکان آکادمی

سنای آکادمی^۹

سنای آکادمی در امور مهم به آکادمی یاری می‌رساند. آکادمی علوم اتریش خدمات مشورتی ارائه می‌کند و به نوبه خود مشاوره نیز دریافت می‌کند. آکادمی در موضوعات بنیادی، به نمایندگان برگزیده سیاسی، اقتصادی، اداری و علمی سنای آکادمی اتکا دارد. سنا، آکادمی را در موضوعات مربوط به مسائل عمومی حمایت می‌کند و توصیه‌هایی ارائه می‌دهد. اعضای سنا حداقل سالی یکبار تشکیل جلسه می‌دهند.

شورای علمی آکادمی

شورای آکادمی متشکل از ۱۴ عضو و نمایندگان آنها می‌باشد که حداقل چهار بار در سال تشکیل جلسه می‌دهند. آکادمی علوم اتریش یک شورای علمی تشکیل داده است تا امور محوله را به نحو احسن کنترل نماید. وظیفه اصلی این شورا، نظارت بر مدیریت آکادمی می‌باشد. شورای آکادمی همچنین کمیته حسابرسی دائمی را ایجاد می‌کند که متشکل از چهار نفر است. کمیته مزبور موظف است تا بر امور حسابداری، حسابرسی سالانه، و کارایی سیستم کنترل داخلی نظارت کند. حسابرسی داخلی زیر نظر کمیته حسابرسی فعالیت دارد و به صورت مستقل و بی‌طرفانه امور حسابرسی را کنترل می‌کند و برای امور آکادمی خدمات مشورتی ارائه می‌نماید.

ارکان مشورتی

در موضوعات استراتژیک پژوهشی و مالی، آکادمی متکی به حمایت و مشاوره دو هیأت مشورتی ذیل است:

هیأت پژوهشی و هیأت مشورتی مالی

هیأت پژوهشی

هیأت پژوهشی، متشکل از اعضای بین‌المللی است که به توسعه استراتژیک آکادمی کمک می‌کند و نیز از پیشرفت بیشتر امور پژوهشی آکادمی حمایت می‌نماید. علاوه بر آن، هیأت مزبور از طریق کمیته ریاست آکادمی، توصیه‌هایی در مورد برنامه پژوهشی آکادمی ارائه و رهنمودهایی برای کنترل کیفی آن تعیین می‌کند.

هیأت مشورتی مالی

هیأت مشورتی مالی عمدتاً متشکل از متخصصان خارج از آکادمی است. این هیأت در مورد موضوعات مالی توصیه‌هایی به آکادمی می‌کند و سرمایه‌گذاری‌های مالی را با توجه به صرفه‌جویی، سودآوری و ثمربخشی آنها ارزیابی می‌نماید.

گزارش‌های عملکرد آکادمی

گزارش سالانه و گزارش سرمایه‌های غیر مالی

بودجه آکادمی علوم اتریش عمدتاً از طریق دولت تأمین می‌شود. بنابراین بسیار حائز اهمیت است که سازمان آکادمی و حوزه‌های فعالیت آن، امور محوله را به صورت شفاف انجام دهند. علاوه بر ارزیابی مستقل، دائمی و مستمر فعالیت‌های پژوهشی، گزارش‌های عملکرد عمومی نیز سالانه تهیه می‌شوند. این گزارش‌ها حاکی از آن است که آکادمی به شکل کارآمد و مسئولانه از بودجه استفاده کرده است.

کمیسیون‌ها

وظایف و اهداف کمیسیون‌ها

کمیسیون‌های آکادمی به حوزه‌های خاص و مهم علمی و اجتماعی اختصاص دارند و به سیاستمداران و عامه مردم مشاوره می‌دهند. کمیسیون‌های مذکور که متشکل از اعضای آکادمی و متخصصان خارج از آکادمی رشته‌های گوناگون می‌باشند، موضوعاتی نظیر شرایط اقلیمی و کیفیت هوا، خط‌مشی‌های اقتصادی و مالی بین‌المللی، پژوهش در مورد مهاجرت و سازگاری، و اخلاق علم را شناسایی نموده و در این زمینه‌ها فعالیت می‌کنند.

کمیسیون‌ها همان‌طور که مسائل علمی جدید و حوزه‌های پژوهشی را شناسایی، تعیین و بررسی می‌کنند، دیالوگ فرا رشته‌ای و فرا مرزی را ترویج نموده و نیز تبادل دانش میان علم، سیاست و جامعه را از طریق انتشارات، بیانیه‌ها و رویدادهای علمی تقویت می‌کنند.

کمیسیون‌های آکادمی

کمیسیون‌های شاخه علوم ریاضی - طبیعی

- کمیسیون نجوم

- کمیسیون علوم اطلاعات جغرافیایی

- کمیسیون علوم زمین

- کمیسیون مطالعات بوم‌شناختی بین رشته‌ای

- کمیسیون کیفیت هوا و شرایط اقلیمی

- کمیسیون تحرک پایدار

کمیسیون‌های شاخه علوم انسانی - اجتماعی

- امور مالی و توسعه اقتصادی جهانی

- کمیسیون پژوهش در مورد مهاجرت و سازگاری

- کمیسیون تاریخچه حقوقی اتریش

- مثلث آتلانتیک شمالی: تبادل اجتماعی و فرهنگی بین اروپا، آمریکا و کانادا

کمیسیون‌های جامع آکادمی

- کمیسیون همکاری‌های مشترک با وزارت دفاع و ورزش اتریش

- کمیسیون اخلاق علم

کمیسیون آکادمی علوم اتریش

- کمیسیون مؤسسه بین‌المللی بررسی سیستم‌های کاربردی^۱

پژوهش در آکادمی

نظر اجمالی به پژوهش در آکادمی

پژوهش‌های آکادمی به نمایندگی از طرف جامعه و برای منفعت آن انجام می‌شود و موضوعات متنوعی را شامل می‌شوند نظیر: بینش آکادمی نسبت به میراث تاریخی خود، درک دستاوردهای جهانی و رمزگشایی سلول‌های سرطانی. حدود ۹۰۰ پژوهشگر آکادمی، به انجام پژوهش‌های بنیادی اشتغال دارند تا زمینه‌های جدید پژوهشی و کاربردهای جدید را ایجاد نمایند.

آکادمی دارای ۲۹ مؤسسه پژوهشی می‌باشد که حوزه‌های منتخب را پوشش می‌دهند. پژوهش‌های جاری، زمینه‌های ریاضیات، فیزیک، زیست‌پزشکی، زیست‌شناسی مولکولی، باستان‌شناسی، تاریخ، مردم‌شناسی اجتماعی و فرهنگ را در بر می‌گیرد.

برای قرار گرفتن در جایگاه مطلوب در عرصه رقابت بین‌المللی، آکادمی باید در کلیه فعالیت‌های پژوهشی خود به فراسوی مرزها و مقررات برود.

علوم انسانی، مطالعات فرهنگی و علوم اجتماعی

آکادمی دارای ۱۶ مؤسسه مرتبط با علوم انسانی و نیز علوم فرهنگی و اجتماعی است. در این مؤسسات تأکید اصلی بر باستان‌شناسی، مطالعات آسیا، مردم‌شناسی اجتماعی و علوم تاریخی است. پژوهش فرهنگی - علمی در حوزه‌های فناوری متن، سیستم‌های فرهنگی، تاریخ هنر و موسیقی‌شناسی در حال انجام است. پنج مؤسسه اجتماعی - علمی با موضوعات جمعیت‌شناسی، قانون مسئولیت مدنی، رابطه میان انسان‌ها و محیط‌زیست، پویایی‌شناسی شهری و منطقهای جوامع امروزی، پژوهش رسانه‌ها و وسایل ارتباطی سر و کار دارند.

ریاضیات، فیزیک، پژوهش در مورد فضا و علم مواد

پژوهش ریاضی و پژوهش در حوزه‌های گوناگون فیزیک در هشت مؤسسه آکادمی و توسط حدود ۳۰۰ پژوهشگر انجام می‌شود. حوزه‌های پژوهشی مورد تأکید این مؤسسات عبارتند از: ریاضیات کاربردی، سیستم خورشیدی، فیزیک ذره تجربی، فیزیک زیراتمی، فیزیک کوانتوم نظری و تجربی، تولید مواد جدید و اکوستیک بنیادی.

علوم زیستی

از آنجا که آکادمی دو شاخه مربوط به زیست‌پزشکی و یک مؤسسه زیست‌شناسی گیاهی مولکولی را اداره می‌کند، نقشی پیشرو در علوم زیستی دارد. با همکاری مؤسسات دانشگاهی و واحدهای پژوهشی بین‌المللی، موارد ذیل توسط حدود ۴۰۰ عضو پژوهشی آکادمی مورد

بررسی قرار می‌گیرند؛ فرایندهای مولکولی در سلول‌ها و موجودات، پیشرفت رویکردهای پزشکی در رابطه با سرطان، اختلالات ایمنی و مبانی زیست‌شناسی گیاهی.

آکادمی در عرصه بین‌المللی

پژوهش در فراسوی مرزها

همکاری فرا مرزی، از جمله اجزاء ضروری پژوهش موفق می‌باشد. آکادمی مجموعه‌ای از اقدامات و استراتژی‌ها را به کار می‌گیرد تا جایگاه اتریش را در چشم‌انداز پژوهشی جهان تقویت کند و به طور همزمان باعث پیشرفت بعد بین‌المللی آکادمی شود.

آکادمی علوم اتریش، به دانشمندان خود کمک می‌کند تا مستقیماً با گروه‌های پژوهشی خارجی در ارتباط باشند و از طریق برنامه‌ها و استراتژی‌هایی نظیر «برنامه تعالی مشترک^{۱۱}» و «عضویت در مؤسسات بین‌المللی و توافقات دو جانبه^{۱۲}» دسترسی دانشمندان مهمان به چشم‌انداز پژوهشی اتریش را تضمین می‌کند. این آکادمی نه تنها به تبادل علمی کمک می‌کند بلکه وجهه علم اتریش و قدرت نوآوری در جامعه علمی جهانی را بهبود می‌بخشد.

کمک هزینه‌های تحصیلی و جوایز

آکادمی علوم اتریش یک مؤسسه اصلی برای کمک به دانشمندان جوان است. این آکادمی با اعطای هفت برنامه کمک هزینه تحصیلی و ۱۶ جایزه، از پژوهشگران خوش‌آتی و شایسته تمام رشته‌های پژوهشی در انجام کارهای علمی حمایت می‌کند.

برنامه‌های کمک هزینه تحصیلی آکادمی برای پژوهشگران جوانی در نظر گرفته شده‌اند که قصد اتمام دوره دکتری یا پروژه پژوهشی چندساله خود را دارند. هر سال تعداد زیادی از پژوهشگران خوش‌آتی از طریق این برنامه‌ها حمایت می‌شوند. از سال ۱۹۹۳ م، تعداد ۱۶۰۰ کمک هزینه تحصیلی اعطا شده است.

آکادمی علوم اتریش با ارائه ۱۶ جایزه، پژوهشگران خود را بخاطر دستاوردهای علمی چشمگیر در حوزه‌های گوناگون پژوهشی، ارج می‌نهد.

کمک‌هزینه‌های تحصیلی آکادمی توسط ارگان‌های ذیل تأمین مالی می‌شوند: وزارت علوم، تحقیقات و اقتصاد فدرال، حامیان خصوصی و شرکت‌هایی نظیر بنیاد مکس کیدز^{۱۳}، آدر نیویورک، شرکت آر‌آل^{۱۴} اتریش، کمیسیون یونسکو اتریش^{۱۵} و انتشارات اسپرینگر^{۱۶}.

کتابخانه، آرشیو، و کلکسیون‌های آکادمی

کتابخانه، آرشیو و کلکسیون‌های آکادمی، اطلاعات و خدمات را در اختیار عموم مردم قرار می‌دهند. علاوه بر ۴۰۰،۰۰۰ عنوان کتاب و مطالب بایگانی شده که قدمتی ۱۵۰ ساله دارند، نسخ خطی کمیاب تاریخی، کرم‌های جغرافیایی با قدمت چندین قرن، تصاویر تاریخی و بسیاری مصنوعات با ارزش دیگر نیز در دسترس پژوهشگران و علاقمندان قرار دارند.

کتابخانه

کتابخانه آکادمی علاوه بر خدمات متنوع دیگر، مجموعه کاملی از کتاب‌ها، مجلات و دیگر رسانه‌ها را در بر دارد. کتابخانه آکادمی مکان قابل دسترس برای عموم مردم جهت برقراری ارتباط با آثار آکادمیک و دانشگاهی سراسر جهان می‌باشد. آکادمی مجموعاً دارای ۴۰۰،۰۰۰ عنوان کتاب، ۱۲،۰۰۰ نشریه و مجله علمی ادواری، و نیز میکروفیلم، CD، DVD، و دیگر رسانه‌های الکترونیک می‌باشد.

آرشیو

آرشیو، مطالب مکتوب جمع‌آوری شده آکادمی را در دسترس پژوهشگران قرار می‌دهد و نیز اطلاعات مربوط به اعضای خود را -که به زمان تأسیس آن در سال ۱۸۴۷ م. بازمی‌گردد- در اختیار آنان می‌گذارد. آرشیو، تاریخ ۱۵۰ ساله آکادمی و واحدهای پژوهشی آن را در خود جای داده است. آثار، فایل‌های شخصی، مکاتبات، تفاهیم‌نامه‌ها و بسیاری مدارک مکتوب دیگر بایگانی شده‌اند. این موارد در دسترس عموم و قابل استفاده برای مقاصد پژوهشی و آموزشی هستند.

کلکسیون‌ها

علاوه بر صنایع دستی تاریخی، آکادمی حاوی کلکسیون بی‌نظیر ولدان نیز می‌باشد. ارثیه اریک ولدان^{۱۷}، دانشمند مستقل اهل وین، مهمترین کلکسیون خصوصی در اتریش به شمار می‌آید که دارای بیش از ۱۱،۰۰۰ اثر تاریخی ارزشمند در جغرافیا و نقشه‌کشی است. آکادمی این مجموعه را در دسترس عموم قرار داده است.

مترجم:

شکوفه سینا

منبع:

<http://www.oeaw.ac.at/en/austrian-academy-of-sciences/>

11- Joint Excellence Programm

12- Memberships in International Institutes and Bilateral Agreement

13- Max Kade Foundation

14- L' Oreal

15- Austrian UNESCO Commission

16- Springer Publishing House

17- Erich Woldan

کتاب

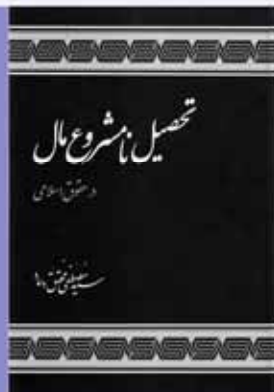
از محسوس تا معقول

دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی^۱

چاپ اول: ۱۳۹۴، انتشارات مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

از محسوس تا معقول روایتی است که آقای دکتر ابراهیمی دینانی با گره زدن و هم افق دانستن محسوس و معقول، ظاهر و باطن، و مطلق و مقید می‌کوشد تا از دریای عظیم و خروشان هستی‌شناسی و آگاهی مطلق، انسان مدرن امروز را به اصل خویش نزدیک‌تر کند. او در بیان گره خوردگی محسوس و معقول می‌نویسد: «عقل به همان اندازه که ادراکات دیگر انسان را با یکدیگر متحد و هماهنگ می‌سازد، جهان مُدرک و معلوم را نیز منسجم و منظم می‌بیند و از همین طریق است که جهان محسوس، همان جهانی است که معقول شناخته می‌شود و جهان معقول نیز در چهره یک جهان محسوس قابل مشاهده می‌گردد. جهان محسوس، اگر معقول نباشد، در مغاک تفرقه و پراکندگی فرو می‌رود و جهان معقول اگر در چهره یک جهان محسوس به ظهور نرسد، جامعیت خود را از دست می‌دهد و ناتمام خواهد بود. نزول معقول به محسوس و صعود محسوس به معقول، وسعت و عظمت عالم را آشکار می‌سازد و در آشکار شدن عظمت عالم است که انسان به وسعت هستی خود آگاه می‌شود. عقل جز به معقول نمی‌بیند و حسن جز به مشاهده محسوس نمی‌پردازد؛ ولی کدام محسوسی است که از حیطه گسترده معقول بیرون باشد؟».

این کتاب در پانزده فصل و با قیمت ۲۵ هزار تومان توسط مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، روانه بازار نشر شده است.

تحصیل نامشروع مال در حقوق اسلامی

دکتر سیدمصطفی محقق داماد^۲

ناشر: مرکز نشر علوم اسلامی

این اثر که درباره حقوق اقتصادی اسلامی، اخلاق اقتصادی اسلامی، و حقوق کسب و کار است در یک مقدمه و هفت بخش تنظیم شده و در سال ۱۳۹۳ به چاپ دوم رسیده است. مطالب کتاب، قابل انطباق با همان مباحثی است که شیخ انصاری در مکاسب ارائه کرده است ولی بروز شده، به گونه‌ای که برای زندگی معاصر به کار آید.

برخی بخش‌های کتاب قبلاً به صورت کتابی مستقل منتشر و چندین نوبت تجدید چاپ شده است، بعضی قسمت‌ها نخستین بار است که منتشر می‌شود و بالاخره برخی بخش‌ها مکرراً در مقطع دکتری دانشگاه تحت عنوان فقه جزایی توسط استاد محقق داماد تدریس شده و توسط دانشجویان تقریر و سپس مورد ویراستاری و تألیف قرار گرفته و در این کتاب منتشر شده است. بخش‌های دیگری در خصوص موضوعات کتاب باقی مانده است که در آینده به عنوان جلد دوم منتشر خواهد شد. نویسندگان در کتاب «تحصیل مال نامشروع در حقوق اسلامی» برای بیان مطالب به توصیه‌های اخلاقی با استناد به آیات قرآن مجید و سخنان معصومین (ع) پرداخته است.

بخش‌های مختلف کتاب عبارتند از: «اکل مال بالباطل»، «احتکار»، «تطفیف»، «قمار»، «ربا»، «ارتشاء» و «انتقال مال غیر».

این کتاب به تعداد ۱۰۰۰ نسخه در ۴۱۵ صفحه در سال ۱۳۹۳ توسط نشر علوم اسلامی منتشر شده است.

۱- عضو پیوسته گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم و استاد فلسفه دانشگاه تهران

۲- عضو پیوسته و رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم استاد حقوق دانشگاه شهید بهشتی

درباره نمایشنامه افسانه پادشاه و ریاضیدان

گسسته (ترکیبیات و نظریه گرافها)، بهینه‌سازی (برنامه‌ریزی خطی و صحیح) و تحقیق در عملیات می‌توانستند هزار سال زودتر عرضه شده باشند. من «افسانه پادشاه و ریاضیدان» را به عنوان یک اثر ادبی جذاب، فرح‌بخش و آموزنده توصیه می‌کنم ... من به نویسندگان اثر به خاطر این دستاورد تبریک می‌گویم و از آنان تشکر می‌کنم.

با توجه به مسائل متعدد علمی مطرح در داستان لازم بود یکی از دانشجویان زبده به این موضوع بپردازد و راز و رمز موجود در نمایشنامه را بگشاید. آقای عباس سیفی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد ریاضی دانشگاه شهید بهشتی نامزد مناسبی بود و با راهنمایی دکتر بهزاد و مشاورت من پایان‌نامه‌ای در این باب نوشت و اثر بدیعی خلق کرد. پیشنهاد من این بود که بر اساس یافته‌ها آقایان دکتر بهزاد و سیفی مقاله‌ای مشترک بنویسند و برای چاپ به یکی از مجلات خوب ریاضی بفرستند. این پیشنهاد پذیرفته نشد زیرا اگر استاد راهنما سهمی شایسته در خلق اثر نداشته باشد این کار ناپسند است و اگر داشته باشد سهم دانشجو اندک خواهد بود و پایان‌نامه فاقد اعتبار، حیف بود! برای برون‌رفت از این تنگنا و کمک به چاپ و نشر کار خوب و بدیع دانشجویی که تجربه کافی نداشت و زبان انگلیسی هم نمی‌دانست مکلف شدم نتایج تازه‌ای به اثر بیفزایم و در کار گزینش مطالب و ترجمه و تدوین مقاله کمک کنم.

اینک خوشحالم که مجله معروف «بولتن انستیتو ترکیبیات و کاربردها» کار مشترک من و سیفی را پذیرفته و آن را منتشر کرده است. بی‌شک این دستاورد یکی از برکات سفرهای تابستانی من و خانواده به میهن عزیزمان ایران به حساب می‌آید.
دکتر حسین شاه‌محمد، استاد تمام و رئیس سنای انستیتو تکنولوژی راجستر - آمریکا.

«افسانه پادشاه و ریاضیدان» نام نمایشنامه‌ای است که توسط آقای دکتر مهدی بهزاد عضو پیوسته فرهنگستان علوم ایران و خانم دکتر نغمه ثمینی استاد هنرهای دراماتیک تألیف شده و نشر دیبایه آن را در سال ۱۳۹۰ چاپ و منتشر کرده است.

دکتر بهزاد کتاب را به زبان انگلیسی برگردانده و خانم دکتر شریل پراگر ریاضیدان برجسته استرالیایی متن انگلیسی را ویرایش کرده است. این اثر را بنگاه انتشاراتی «کاندل اند فاگ» در سال ۲۰۱۳ میلادی منتشر کرده و برای فروش بر سایت آمازون نیز قرار داده است. سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد - یونسکو بر این کتاب مهر تأیید زده زیرا همزمان سه رسالت مهم و اساسی یونسکو: هنر، نمایش، فرهنگ بومی و علم ریاضی در آن مطرح شده است. ترجمه ایتالیایی این اثر در دست چاپ است و به زودی در شهر میلان رونمایی می‌شود. همچنین خانم دکتر اورسولا ویزه استاد زبان آلمانی دانشگاه شهید بهشتی نمایشنامه را به زبان آلمانی برگردانده و امیدوار است هرچه زودتر نتیجه زحماتش را به عنوان کاری مشترک بین فرهنگستان‌های علوم دو کشور ایران و اتریش ببیند.

مضمون بخشی از تقریظ خانم دکتر پراگر بر کتاب به این شرح است:
«این نمایشنامه بسیار دلپذیر از تأثیر متقابل علوم و هنر شکل گرفته است ... این نمایشنامه خنده‌دار است و سرگرم‌کننده ... جنبه‌ای از تاریخ را نیز معرفی می‌کند که ممکن بود اتفاق افتاده باشد ... نمایشنامه راهی را نیز می‌گشاید که می‌توانست تحت تأثیر گسترش مفاهیم ذاتی مختص معماری سه گاف [که قدمتی ۱۲۰۰ ساله دارد] سیر تاریخ را عوض کند. اگر شرح مختصر گسترش ریاضیات مطرح در این نمایشنامه در چند دهه یا چند سده پس از انتشار معماری گرگ و گوسفند و گیاه ارانه شده بود، آن‌گاه شاخه‌های مهمی از ریاضیات

باکتری‌شناسی عمومی

دکتر حسن تاجبخش^۱

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران، نوبت چاپ: دهم، تاریخ انتشار: ۱۳۹۴

انگیزه نگارش کتاب حاضر، کوشش برای تدوین کتاب‌هایی در زمینه شناخت عمیق باکتری‌ها برای دانشجویان و دانش‌پژوهان پارسی‌زبان بوده است. کتاب باکتری‌شناسی عمومی، به گونه‌ای تدوین شده است که دانشجویان و پژوهشگران رشته‌های پزشکی، دامپزشکی، داروسازی، دندانپزشکی، بیولوژی و کشاورزی را به کار آید. در فصل‌های دوازده‌گانه کتاب، ابتدا تاریخچه و سیر تحول میکروب‌شناسی، روش‌های میکروب‌شناسی، جایگاه باکتری‌ها در بین موجودات و دسته‌بندی آنها مورد بحث قرار گرفته است. در قسمت متابولیسم باکتری‌ها: آنزیم‌های باکتری‌ها، متابولیسم انرژی، تخمیر و تنفس و بیوسنتز ترکیبات باکتری‌ها شرح داده شده است. در میحش‌های مربوط به فیزیولوژی باکتری‌ها: تغذیه، نقش باکتری‌ها در تجزیه و تحلیل پسماندهای محیط زیست، گروه‌های تغذیه‌ای موجودات، چگونگی رشد و تکثیر باکتری‌ها مورد دقت قرار گرفته است. در قسمت ژنتیک باکتری‌ها: بنیان مولکولی ژنتیک، تنظیم فعالیت‌های یاخته‌ای، موتاسیون، ترمیم ضایعات ژنتیک، ژنتیک هاگ‌گذاری، حواس باکتری‌ها، وضعیت انتقال ژن‌ها، مکانیسم ترانسفورماسیون، باکتریوفاژها، لیزوژنی و فاژهای معتدل، تراندوکسین، کنورسیون، پدیده جنسیت در باکتری‌ها، پدیده الحاق ژنتیک، پلاسمیدها، باکتریوسین‌ها و ترانسپوزن‌ها موشکافی شده است. در زمینه تأثیر محیط اطراف، اثر عوامل فیزیکی، و مواد ضدعفونی‌کننده، مورد دقت قرار گرفته است. در زمره عوامل ضد میکربی، مکانیسم‌های تأثیر آنتی‌بیوتیک‌ها، سولفونامیدها و سایر مواد آنتی‌متابولیت و همچنین مکانیسم‌های مقاومت باکتری‌ها در برابر داروها شرح داده شده است. فصل آخر کتاب، ویژگی چگونگی بیماری‌زایی باکتری‌ها و نگرش به مسئله حدت اِجرام بیماری‌زا است. چاپ دهم کتاب باکتری‌شناسی عمومی، در ۸۰۲ صفحه، و به شمارگان ۱۰۰۰ نسخه، در سال ۱۳۹۴ منتشر شده است.

زبان تخصصی مهندسی مکانیک

دکتر مینو عالمی و دکتر علی مقداری^۲

درس «زبان تخصصی مهندسی مکانیک» سال‌هاست که به عنوان یک درس اختیاری در دانشکده‌های مهندسی مکانیک سراسر

کشور برای دانشجویان کارشناسی این رشته ارائه می‌شود. اما تاکنون کتاب درسی استاندارد برای ارائه آن وجود نداشت و عمدتاً مدرسان این درس به صورت سلیقه‌ای مطالبی را در کلاس پوشش می‌دادند. از این رو، دکتر مینو عالمی (متخصص آموزش زبان انگلیسی و زبان‌شناسی کاربردی) و دکتر علی مقداری (استاد مهندسی مکانیک) در یک فرایند دو ساله اقدام به طراحی و تألیف کتاب «زبان تخصصی برای مهندسان مکانیک» کردند که توسط انتشارات دانشگاه صنعتی شریف در ابتدای سال ۱۳۹۴ به چاپ رسیده است. این کتاب شامل ۱۸ درس و تمرین برای آشنایی دانشجویان این رشته با مباحث عمومی و درسی رشته مهندسی مکانیک است که به زبان انگلیسی تهیه شده و به صورت آزمایشی قبل از چاپ حداقل ۴ بار و همچنین در نیم‌سال جاری توسط دکتر عالمی در دانشگاه صنعتی شریف برای دانشجویان کارشناسی این رشته ارائه شده است.

۱- عضو پیوسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم و استاد ممتاز دانشگاه تهران

۲- استاد مهندسی مکانیک دانشگاه صنعتی شریف، عضو وابسته و رئیس شاخه مهندسی مکانیک فرهنگستان علوم

NEWSLETTER

The Academy of Sciences
Islamic Republic of Iran

Newsletter, No. 54, Spring 2015, 15th year
Article and News in Brief

54